

Observatori per a la Igualtat d'Oportunitats de la UIB

Segon informe de situació

ÍNDEX

1. Presentació	5
1.1. Organització i recursos de l'observatori	7
1.2. Dades referents a la situació geogràfica i accés a la Universitat	7
2. Igualtat d'oportunitats en matèria de gènere	17
2.1. Introducció	17
2.2. Indicadors	17
2.2.1. Indicadors relatius a l'alumnat	18
2.2.2. Indicadors relatius al personal docent i investigador (PDI).....	20
2.2.3. Indicadors relatius al personal d'administració i serveis (PAS)	21
2.3. L'alumnat de la Universitat de les Illes Balears.....	22
2.3.1. Dades relatives a la presència d'alumnes	22
2.3.2. Dades qualitatives	52
2.3.3. Dades relatives al rendiment.....	55
2.3.4. Dades relatives als programes de mobilitat i voluntariat	62
2.3.5. Dades relatives a la representació	63
2.3.6. Dades relatives a la inserció laboral.....	64
2.4. El professorat de la Universitat de les Illes Balears	66
2.5. El PAS de la Universitat de les Illes Balears	79
2.6. Els òrgans de direcció i comissions de la UIB	86
2.7. Recomanacions i intencions per als futurs informes.....	88

2.7.1. Pel que fa a l'alumnat.....	88
2.7.2. Pel que fa al professorat	88
2.7.3. Pel que fa al PAS	89
2.8. Referències.....	90
3. Igualtat d'oportunitats en matèria de grups socialment desfavorits	92
3.1. Introducció	92
3.2. Situació socioeconòmica de l'alumnat de la UIB	95
3.2.1. Dades referents al nivell màxim d'estudis cursats pels pares i les mares de l'alumnat.....	95
3.2.2. Dades referents a la feina dels pares i les mares de l'alumnat	97
3.3. Població estrangera a les Illes Balears i la seva representació a la Universitat.....	102
3.3.1. Alumnat estranger a la UIB	104
3.3.2. Alumnat estranger en relació amb la població total d'estrangers ..	105
3.3.3. Alumnat estranger comparat amb les dades d'altres universitats .	106
3.4. Indicadors	109
3.4.1. Indicadors relatius al nivell econòmic.....	111
3.4.2. Indicadors de tipus social	113
3.4.3. Indicadors de tipus cultural.....	114
3.5. Conclusions i Intencions per a futurs informes	115
3.6. Referències.....	116

4. Igualtat d'oportunitats en matèria de discapacitat.....	119
4.1. Introducció	119
4.2. Les dades	122
4.2.1. Alumnes	122
4.2.2. Personal d'administració i serveis (PAS) i personal docent i investigador (PDI)	134
4.3. Conclusions	135
4.4. Referències.....	137

1. Presentació

Des de la convicció que la universitat ha de ser un espai de tolerància i ha de fomentar l'intercanvi d'idees i la formació integral, i que ha de tenir assegurat l'accés a totes les persones capacitades independentment de qualsevol altra consideració, presentam l'Observatori per a la Igualtat d'Oportunitats, aprovat per la nostra universitat el gener de 2004. La creació d'un observatori per analitzar i difondre la igualtat d'oportunitats en el marc universitari és una experiència pionera a l'Estat espanyol impulsada pel Vicerectorat de Relacions Exteriors de la Universitat de les Illes Balears i cofinançada per l'Institut de Serveis Socials i Esportius de Mallorca.

A continuació presentam el segon informe de l'Observatori per a la Igualtat d'Oportunitats corresponent al curs 2004-2005. L'estructura i les línies generals són similars a l'informe del curs passat i corresponen a les tres àrees que conformen l'objecte d'estudi d'aquest observatori.

El nostre propòsit és oferir material útil per poder tenir una visió objectiva de la situació a la UIB quant a la igualtat d'oportunitats. Res de tot això no hauria estat possible sense la col·laboració desinteressada i sovint entusiasta de serveis d'aquesta casa i de persones que des del primer dia ens han ajudat i acompanyat. Concretament ens referim a: l'Oficina de Suport a Persones amb Necessitats Especials, l'Oficina de Planificació i Prospectiva, el Programa d'orientació i transició a la universitat, el Vicerectorat d'Estudiants, el Vicerectorat de Planificació Económicoadministrativa, la Fundació Universitat-Empresa, el Centre de Tecnologies de la Informació, l'Oficina d'Informació, el Servei de Recursos Humans i l'Oficina de Cooperació al Desenvolupament i Solidaritat. A tots ells el nostre agraïment.

Des de la creació de l'observatori, ara fa dos anys, vàrem recalcar la transversalitat de l'àrea de gènere i les diferències, en relació amb les altres dues àrees, quant a la facilitat de l'accés a dades, a estudis similars i a bibliografia especialitzada. Això es reflecteix, novament, en el document que presentam, tant per l'extensió com pel contingut del capítol corresponent. Si bé això és un avantatge important que ens permet anàlisis més exhaustives de la

situació, de cap manera no volem que pareixi que desmereix a les altres dues àrees, tot el contrari, puc dir amb satisfacció que aquest darrer any s'ha treballat de manera decidida tant amb els temes relacionats amb grups en risc d'exclusió social com amb el grup de persones amb necessitats especials. Esper que quedi prou reflectit a les pàgines següents.

També aquest any ha significat la consolidació de l'equip de treball de l'observatori i la seva presentació al públic en general. Això ha estat possible, entre altres coses, gràcies a la nostra pàgina web i a les presentacions realitzades tant dins el marc universitari com en centres escolars de la comunitat, organitzacions cíviques i grups de treball de l'Estat espanyol de característiques similars. D'altra banda, i gràcies a l'esforç col·lectiu, hem pogut elaborar articles publicats en revistes especialitzades tant de l'Estat espanyol com de l'Amèrica Llatina.

D'altra banda, també trobareu en el text la introducció de dades obtingudes mitjançant metodologia qualitativa, que representava un objectiu per assolir, com també la referència a una futura enquesta que en el moment de redacció d'aquestes pàgines està en preparació i els resultats de la qual esperam que podrem presentar en el proper informe.

Novament, gràcies a la comunitat universitària, a l'Institut de Serveis Socials i Esportius de Mallorca i a les persones que de manera individual i desinteressada col·laboren amb nosaltres.

Esperança Bosch

1.1. Organització i recursos de l'observatori

Les persones responsables de l'observatori són:

- Direcció i coordinació: Esperança Bosch Fiol.
- Responsables de cada una de les tres àrees (totes membres de la comunitat universitària): Victòria Ferrer Pérez (àrea de gènere), Margalida Capellà Roig (àrea de grups desfavorits socialment i/o en risc d'exclusió social) i Josep Lluís Ortego Hernando (àrea de discapacitat).
- Personal adscrit: Capilla Navarro Guzmán i Raquel Jiménez Rodríguez, becàries que realitzen tasques de suport a les activitats de l'observatori.

L'observatori es troba situat al hall del bloc C de l'edifici Guillem Cifre de Colonya i els telèfons de contacte són el 971 25 95 10 (observatori) i el 971 17 34 40 (Esperança Bosch).

L'adreça de correu electrònic és: <observatori.igualtat@uib.es> i la nostra pàgina web: <www.uib.es/observatori/igualtat>.

1.2. Dades referents a la situació geogràfica i accés a la Universitat

Segons les fonts de què disposam, que són l'Oficina de Planificació i Prospectiva de la UIB i l'Institut Nacional d'Estadística, hem elaborat un mapa de la nostra comunitat en què es reflecteix la proporció d'alumnes universitaris de cada municipi. Oferim aquesta informació com una aproximació a la nostra realitat social. Les fonts amb què hem treballat (abans esmentades) són indicatives, però poden no ser exhaustives, de manera que en algun municipi les dades no coincideixin plenament amb altres fonts disponibles; si això és així, demanam disculpes.

Amb la informació de què disposam, tal com podem veure al mapa 1, la majoria de la població universitària es concentra a Palma, amb un total de 6.853 alumnes, seguida de Calvià amb 629 i Marratxí amb 559.

Mapa 1. Nombre d'alumnes universitaris a l'illa de Mallorca, per municipis.

Font: Oficina de Planificació i Prospectiva (OPP) de la UIB

A la taula següent (taula 1) es mostra el nombre d'alumnes que hi ha a la Universitat per municipis i per gènere, tenint en compte tota la nostra comunitat autònoma (dades facilitades per l'OPP de la nostra universitat). Així doncs, veiem que hi ha més alumnes als municipis de Palma, Calvià, Marratxí, Manacor, Lluçmajor, Inca i a la vila d'Eivissa.

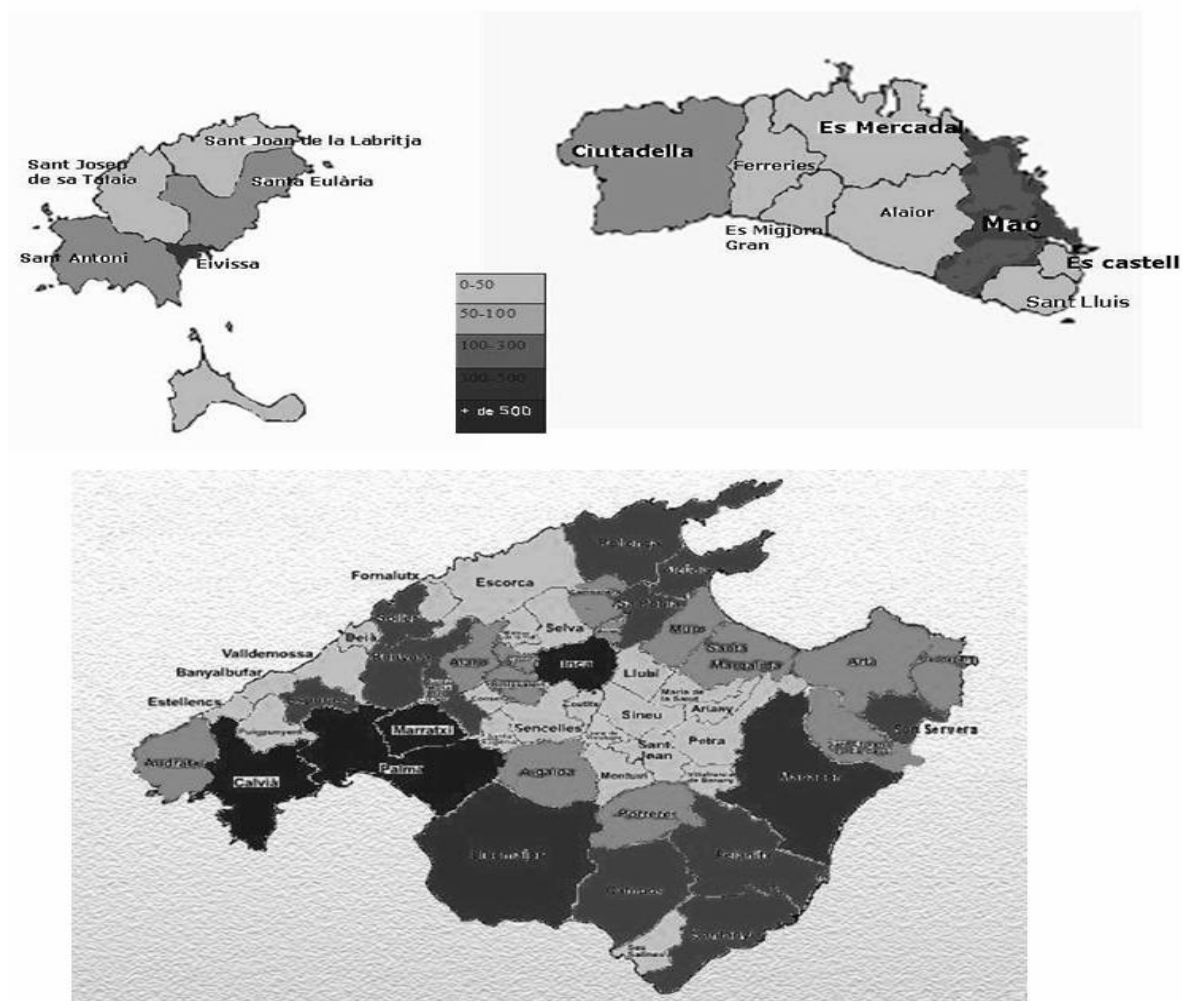
Taula 1. Nombre d'alumnes universitaris a les Illes Balears, per municipis i gènere.

Municipi	Dones	Homes	Total
Alaior	23	11	34
Alaró	52	30	82
Alcúdia	97	61	158
Algaida	43	22	65
Altres municipis	47	33	80
Andratx	45	32	77
Ariany	5	4	9
Artà	52	26	78
Banyalbufar	5	4	9
Binissalem	51	32	83
Búger	11	3	14
Bunyola	84	57	141
Calvià	347	282	629
Campanet	38	15	53
Campos	53	48	101
Capdepera	47	28	75
Ciutadella de Menorca	99	45	144
Consell	24	22	46
Costitx	9	3	12
Deià	2	3	5
Eivissa	230	156	386
es Castell	25	11	36
es Mercadal	8	7	15
es Migjorn Gran	9	2	11
Esporles	67	46	113
Estellencs	2	1	3
Felanitx	142	81	223
Ferrerries	25	12	37
Formentera	12	5	17
Fornalutx	4	3	7
Inca	215	141	356

Lloret de Vistalegre	14	8	22
Lloseta	56	35	91
Llubí	17	10	27
Llucmajor	231	136	367
Manacor	249	148	397
Mancor de la Vall	7	4	11
Maó	73	40	113
Maria de la Salut	18	7	25
Marratxí	331	228	559
Montuïri	20	15	35
Muro	52	24	76
Petra	25	12	37
Pollença	107	65	172
Porreres	36	16	52
Puigpunyent	11	11	22
sa Pobla	117	66	183
Sant Antoni de Portmany	47	30	77
Sant Joan	11	11	22
Sant Joan de Labritja	6	4	10
Sant Josep de sa Talaia	26	11	37
Sant Llorenç des Cardassar	39	28	67
Sant Lluís	9	10	19
Santa Eugènia	14	4	18
Santa Eulària des Riu	54	32	86
Santa Margalida	65	29	94
Santa Maria del Camí	56	46	102
Santanyí	66	48	114
Selva	33	12	45
Sencelles	16	15	31
ses Salines	30	14	44
Sineu	16	18	34
Sóller	106	83	189
Son Servera	65	37	102
Valldemossa	23	13	36

A partir de les dades anteriors, si agrupam els municipis per intervals d'alumnes universitaris, ens resulta el mapa següent (mapa 2), en què podem situar les diverses concentracions geogràfiques d'alumnat a les Illes Balears.

Mapa 2. Nombre d'alumnes universitaris a les Illes Balears, per intervals.

Font: Elaboració pròpia

A continuació oferim una taula (taula 2) amb percentatges trets en relació amb la població general, no concretament amb el col·lectiu de la població jove. Si miram quins municipis tenen un major tant per cent de població universitària (al voltant d'un 2%) en relació amb la població censada, aquests són: Bunyola, Esporles, Campanet, Marratxí, Santa Maria del Camí i Valldemossa. Als municipis de les illes de Menorca, Eivissa i Formentera el tant per cent d'alumnes universitaris no arriba a l'1%.

Taula 2. Percentatge d'alumnes universitaris a cada municipi, en relació amb la població censada.

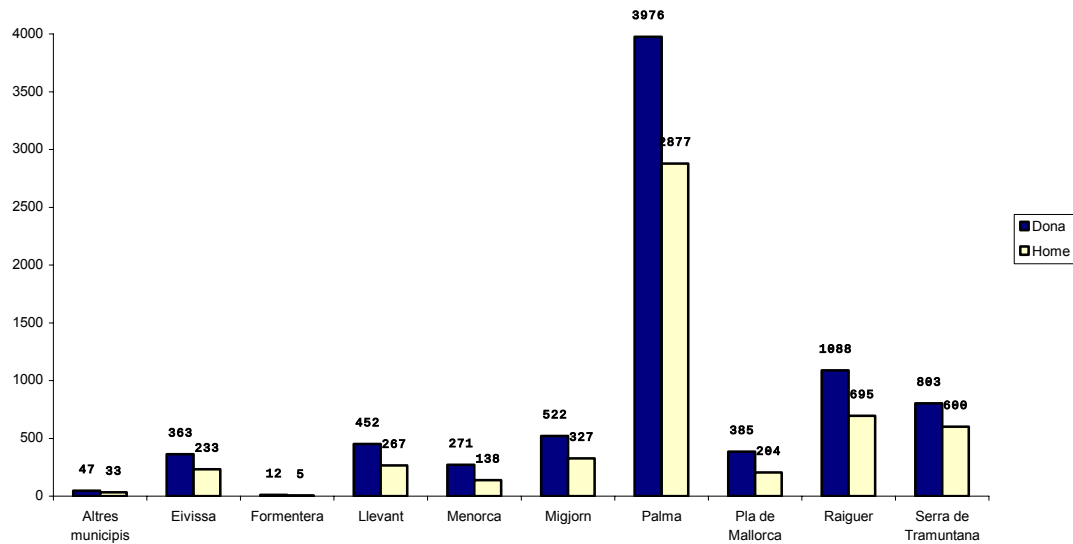
Municipi	Percentatge	Municipi	Percentatge
Alaior	0,41	Eivissa	0,94
Alaró	1,78	Escorca	0,00
Alcúdia	1,05	Esporles	2,59
Algaida	1,57	Estellencs	0,80
Andratx	0,82	Felanitx	1,38
Ariany	1,17	Ferrerries	0,85
Artà	1,20	Formentera	0,24
Banyalbufar	1,58	Fornalutx	1,03
Binissalem	1,37	Inca	1,37
Búger	1,41	Lloret de Vistalegre	1,99
Bunyola	2,66	Lloseta	1,76
Calvià	1,48	Llubí	1,37
Campanet	2,19	Llucmajor	1,28
Campos	1,28	Maó	0,43
Capdepera	0,81	Manacor	1,12
es Castell	0,51	Mancor de la Vall	1,16
Ciutadella de Menorca	0,55	Maria de la Salut	1,22
Consell	1,69	Marratxí	2,06
Costitx	1,22	es Mercadal	0,39
Deià	0,73	es Migjorn Gran	0,85

Montuïri	1,39	Sant Lluís	0,35
Muro	1,17	Santa Eugènia	1,30
Palma	1,86	Santa Eulària des Riu	0,33
Petra	1,40	Santa Margalida	1,01
sa Pobla	1,60	Santa Maria del Camí	2,00
Pollença	1,11	Santanyí	1,10
Porreres	1,15	Selva	1,45
Puigpunyent	1,52	Sencelles	1,21
ses Salines	1,06	Sineu	1,16
Sant Antoni de Portmany	0,44	Sóller	1,56
Sant Joan	1,21	Son Servera	0,97
Sant Joan de Labritja	0,22	Valldemossa	1,98
Sant Josep de sa Talaia	0,21	Vilafranca de Bonany	1,17
Sant Llorenç des Cardassar	0,92		

Fonts: Oficina de Planificació i Prospectiva (OPP) de la UIB i Institut Nacional d'Estadística

Fent agrupacions per comarques (gràfic 1), podem veure que l'alumnat està concentrat a Palma, el Raiguer i la serra de Tramuntana, amb un total de 6.853, 1.783 i 1.403 alumnes respectivament. I si miram les illes, destaca el fet que Eivissa tingui més alumnes universitaris, 596, que Menorca, 409. D'altra banda, a Formentera hi consten disset universitaris.

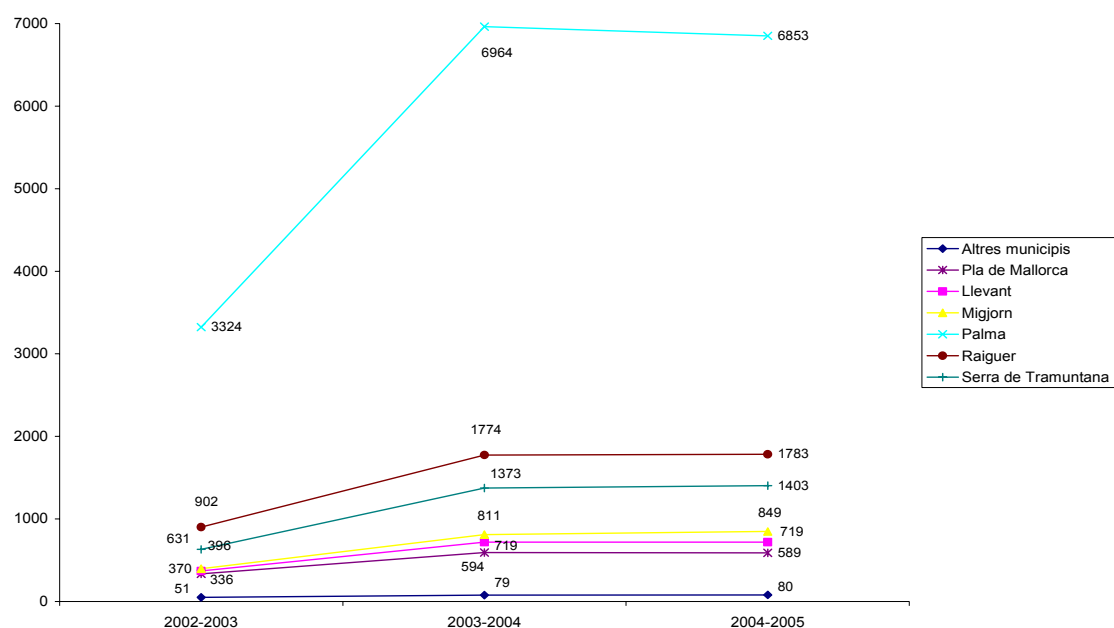
Gràfic 1. Nombre d'alumnes universitaris a les Illes Balears, per comarques i gènere.

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'OPP

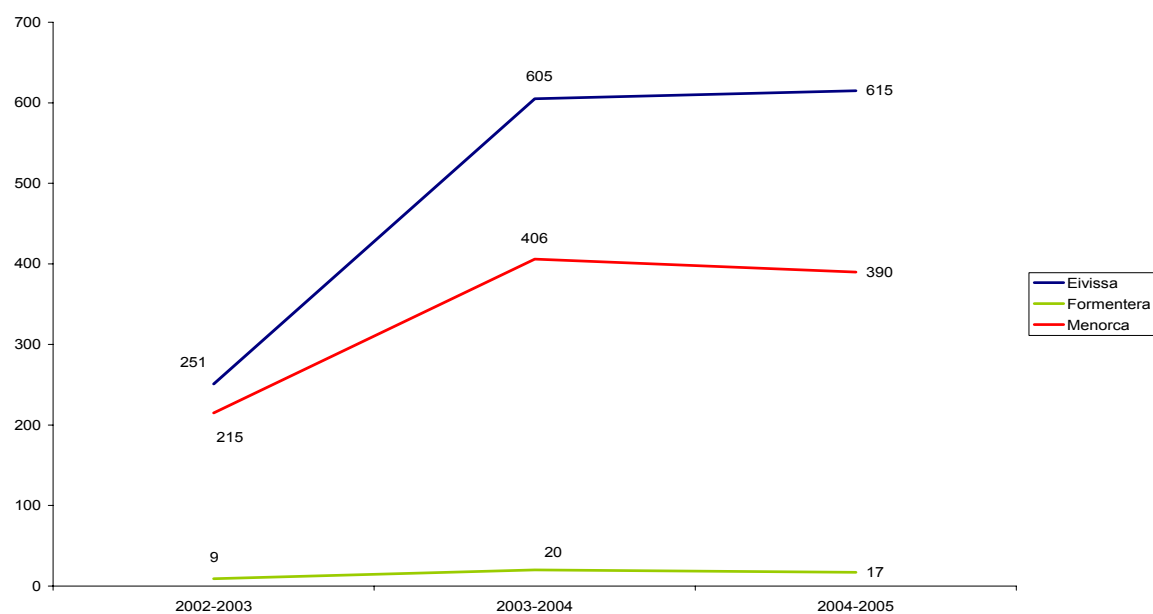
Hem recollit dades dels darrers tres anys de matriculació per comarques de Mallorca i per illes (gràfics 2 i 3). Així, al gràfic 2 podem observar que a totes les comarques de l'illa de Mallorca el nombre de matriculats ha anat en ascens, llevat de Palma, que ha sofert un lleuger descens, cent onze alumnes menys al darrer any.

Gràfic 2. Nombre d'alumnes universitaris a l'illa de Mallorca, per comarques i anys acadèmics.

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'OPP

Gràfic 3. Nombre d'alumnes universitaris a les illes de Menorca, Eivissa i Formentera, per anys acadèmics.

Font: Oficina de Planificació i Prospectiva (OPP) de la UIB

I si miram el que ha passat a la resta d'illes (gràfic 3), veiem que, mentre que a Menorca i Formentera disminueix el nombre d'alumnes al curs 2004-2005, a Eivissa ha augmentat aquest darrer curs. Però cal destacar que de l'any 2002-2003 al 2003-2004 hi va haver un ascens a les tres illes: Eivissa va comptar amb 354 alumnes més, Menorca comptà amb 191 alumnes més i Formentera va doblar la seva xifra d'estudiants/es, de nou a vint.

2. Igualtat d'oportunitats en matèria de gènere

2.1. Introducció

En matèria de gènere, els trets més destacats de la situació a la nostra universitat recollits al primer informe de l'OIO indicaven una situació similar a la descrita en diferents informes i treballs fets al nostre entorn (ETAN 2001; Grañeras et al. 2001; Pérez Sedeño 2003). Aquests es concreten en una elevada concentració d'homes en uns determinats estudis i departaments i de dones en uns altres: això es denomina segregació horitzontal. Quant a la segregació vertical, trobam una major presència d'homes a la jerarquia acadèmica i al nivell de formació en el cas dels alumnes.

En aquest segon informe cercam complir el nostre compromís actualitzant les dades presentades al curs passat afegint-hi noves dades quantitatives i les primeres dades qualitatives de què disposam.

En relació amb les dades quantitatives, i d'acord amb el sistema d'indicadors dissenyat per l'observatori, hem dut a terme durant aquest any una llarga llista d'actuacions que ens han permès obtenir dades relatives a nous indicadors convenientment desagregades per gènere, dades que també s'han incorporat ja a la pàgina d'estadístiques de la UIB.

Pel que fa a les dades qualitatives, al llarg del curs 2004-2005 vàrem començar a recopilar-les, en primera instància, amb l'alumnat universitari aprofitant les presentacions de l'observatori. Aquestes dades fan referència a la motivació que els va conduir a triar els estudis que actualment realitzen. Presentarem aquí aquests primers resultats.

2.2. Indicadors

D'acord amb els suggeriments de diferents informes i anàlisis sobre el tema (Álvaro 1994; ETAN 2001), com a part del projecte de creació de l'observatori es va dissenyar un sistema d'indicadors d'igualtat d'oportunitats tant quantitatius com qualitatis.

A continuació es detallen els diferents indicadors quantitatius recopilats per al primer informe, juntament amb aquells altres que hem considerat adient (i hem pogut) afegir en aquest nou informe.

2.2.1. Indicadors relatius a l'alumnat

a) Indicadors relatius a la presència d'alumnes

- Nombre d'alumnes matriculats/des per any acadèmic, i percentatge que hi representa cada gènere.
- Nombre d'alumnes matriculats/des per cicles i any acadèmic, i percentatge que hi representa cada gènere.
- Nombre d'alumnes matriculats/des per estudis i any acadèmic, i percentatge que hi representa cada gènere.

b) Indicadors relatius al rendiment

- Mitjana de crèdits matriculats i crèdits superats per estudis i gènere.
- Ràtio de crèdits superats respecte de crèdits matriculats pels/les alumnes per estudis.
- Nombre d'alumnes titulats/des per cicles i percentatge que hi representa cada gènere.
- Memòries d'investigació presentades i percentatge que representen per a cada gènere.
- Tesis doctorals presentades i percentatge que representen per a cada gènere.

c) Indicadors relatius a la representació

- Nombre d'alumnes que formen part del Consell d'Estudiants i percentatge que hi representa cada gènere.
- Nombre d'alumnes elegits/des com a representants dels/les estudiants per formar part del Claustre i percentatge que hi representa cada gènere.
- Nombre d'alumnes elegits/des com a representants dels/les estudiants claustrals per formar part del Consell de Govern i percentatge que hi representa cada gènere.

d) Nous indicadors que incorporam com a novetat en aquest segon informe

- Nombre d'alumnes matriculats/des per any acadèmic i seu, i percentatge que hi representa cada gènere.
- Nombre d'alumnes de nou ingrés per any acadèmic i percentatge que hi representa cada gènere.

— Nombre d'alumnes de nou ingrés per tipus d'ingrés i percentatge que hi representa cada gènere.

— Nombre d'alumnes de nou ingrés per estudis i percentatge que hi representa cada gènere.

— Nombre d'alumnes de nou ingrés procedents de les proves d'accés a la universitat per tipus de prova i percentatge que hi representa cada gènere.

— Nombre d'alumnes de nou ingrés procedents de les proves d'accés per a majors de vint-i-cinc anys per tipus de prova i percentatge que hi representa cada gènere.

— Nombre d'alumnes de tercer cicle per estudis i percentatge que hi representa cada gènere.

— Nombre d'alumnes titulats/des per any acadèmic i percentatge que hi representa cada gènere.

— Nombre d'alumnes titulats/des per any acadèmic, tipus d'estudi i percentatge que hi representa cada gènere.

En relació amb l'agrupació de l'alumnat per estudis, d'acord amb la classificació establerta al catàleg general de les titulacions universitàries oficials de grau, els que s'imparteixen actualment a les universitats espanyoles s'agrupen en les branques d'ensenyament següents: Humanitats, Ciències Socials i Jurídiques, Ciències Experimentals, Ciències de la Salut i Tècniques.

Cal recordar que, ja que en el cas de la UIB s'imparteix només una part d'aquests estudis, i atès el pes diferencial d'alguns sobre els altres, es va prendre la decisió de desglossar un d'aquests blocs per a la realització de les diferents anàlisis. D'acord amb això, l'agrupació dels estudis impartits a la UIB va quedar de la manera següent: Humanitats,¹ Ciències Socials i Jurídiques,²

¹ Estudis de Filologia Catalana, Filologia Hispànica, Filologia Anglesa, Filosofia, Geografia, Història i Història de l'Art.

² Estudis d'Administració i Direcció d'Empreses, diplomatura en Ciències Empresarials, Economia, diplomatura en Turisme, títol superior de Turisme, Dret, Relacions Laborals i Treball Social.

Ciències de l'Educació i Psicologia,³ Ciències de la Salut,⁴ Ciències Experimentals⁵ i Tècniques.⁶

Pel que fa a les fonts, la majoria de les dades sobre alumnat incloses en aquest informe les vàrem obtenir a l'apartat d'estadístiques de la pàgina web de la UIB (<http://www.uib.es>), dades que procedeixen de l'Oficina de Planificació i Prospecció de la UIB (OPP). Les dades sobre representació de l'alumnat als diferents estaments les vàrem obtenir de la memòria anual de la UIB per a l'any acadèmic 2004-2005, disponible a la nostra pàgina web.

2.2.2. Indicadors relatius al personal docent i investigador (PDI)

a) Indicadors relatius a l'estructura professional

— Nombre d'homes i dones per departaments i percentatge que hi representa cada gènere.

— Nombre d'homes i dones per categoria docent i percentatge que hi representa cada gènere.

— Canvis en les categories docents per gènere.

b) Indicadors d'excel·lència investigadora

— Nombre de memòries d'investigació dirigides per dones i homes i percentatge que hi representa cada gènere.

— Nombre de tesis doctorals dirigides per dones i homes i percentatge que hi representa cada gènere.

c) Indicadors relatius a la representació

— Nombre d'homes i dones que ocupen càrrecs de gestió universitària i percentatge que hi representa cada gènere.

— Nombre d'homes i dones que formen part del Claustre i percentatge que hi representa cada gènere.

³ Estudis d'Educació Social, Magisteri (especialitats d'Educació Especial, Educació Física, Educació Infantil, Educació Musical, Educació Primària i Llengua Estrangera), Pedagogia, Psicologia i Psicopedagogia.

⁴ Estudis d'Infermeria i Fisioteràpia.

⁵ Estudis de Biologia, Bioquímica, Física, Matemàtiques i Química.

⁶ Estudis d'Arquitectura Tècnica, Enginyeria Tècnica Agrícola especialitat d'Hortofructicultura i Jardineria, Enginyeria Tècnica Industrial especialitat d'Electrònica Industrial, Enginyeria Tècnica en Informàtica de Gestió, Enginyeria Tècnica en Informàtica de Sistemes, Enginyeria en Informàtica i Enginyeria Tècnica de Telecomunicació especialitat en Telemàtica.

— Nombre d'homes i dones que formen part del Consell de Govern com a membres electes i percentatge que hi representa cada gènere.

d) Nous indicadors que incorporam en aquest segon informe

— Direcció i participació en grups de recerca i temàtica en cada cas.

— Direcció i participació en projectes de recerca i temàtica en cada cas.

En el cas del PDI, l'anàlisi de dades es va fer comparant els dos moments temporals (1997-1998 i 2003-2004) analitzats al primer informe amb l'any acadèmic 2004-2005. Per a aquest darrer, les dades sobre adscripció a departaments i categories docents ens varen ser proporcionades per l'OPP, i les dades sobre excel·lència investigadora, mobilitat i càrrecs de gestió i representació als diferents òrgans de la UIB les vàrem obtenir als diferents apartats de la pàgina web i a la memòria anual disponible en aquesta mateixa pàgina.

2.2.3. Indicadors relatius al personal d'administració i serveis (PAS)

a) Indicadors relatius a l'estructura professional

— Nombre d'homes i dones segons la seva vinculació amb la UIB i percentatge que hi representa cada gènere.

— Nombre d'homes i dones per categories i percentatge que hi representa cada gènere.

— Nombre d'homes i dones per servei al qual estan assignats i percentatge que hi representa cada gènere.

b) Indicadors relatius a la representació

— Nombre d'homes i dones que ocupen càrrecs de gestió i percentatge que hi representa cada gènere.

— Nombre d'homes i dones que formen part del Claustre i percentatge que hi representa cada gènere.

— Nombre d'homes i dones que formen part del Consell de Govern com a membres electes i percentatge que hi representa cada gènere.

En el cas del PAS, l'anàlisi de dades sobre categories laborals es va fer a partir de la informació que ens va proporcionar l'OPP. Les dades de mobilitat, càrrecs de gestió i representació als diferents òrgans de la UIB les vàrem obtenir als diferents apartats de la pàgina web i a la memòria anual disponible en aquesta mateixa pàgina.

2.3. L'alumnat de la Universitat de les Illes Balears

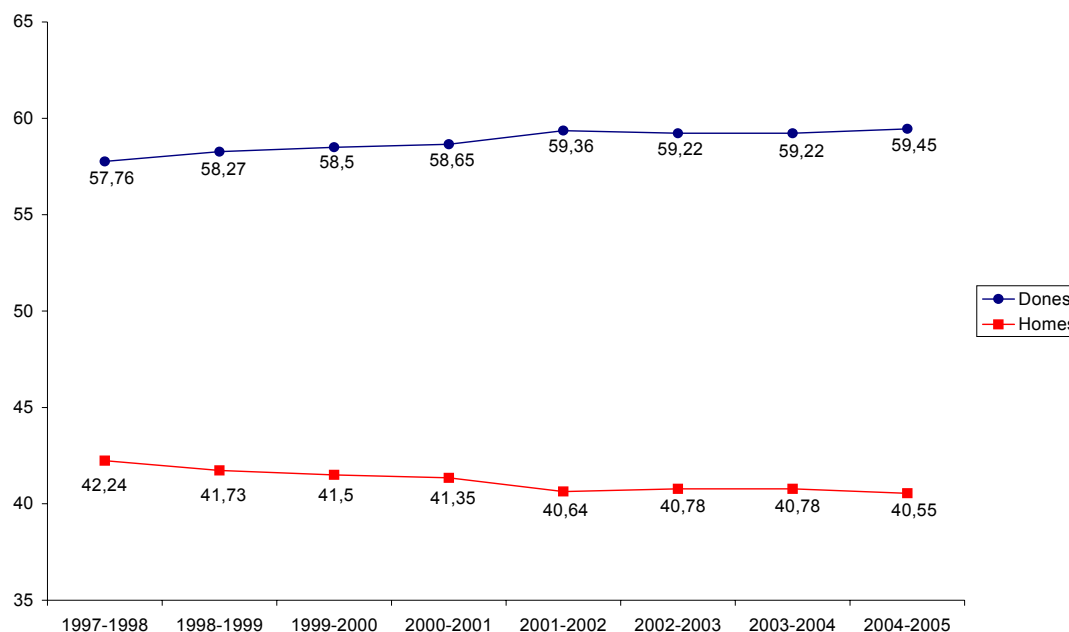
Com s'ha comentat anteriorment, els informes sobre el tema (ETAN 2001; Grañeras et al. 2001; Pérez Sedeño 2003) assenyalen que, en termes generals, en el nostre entorn les dones constitueixen més de la meitat de la població d'estudiants de llicenciatura (54% l'any acadèmic 2004-2005).

De fet, des de fa alguns anys, sembla clar (Comas i Granado 2002) que les dones dediquen més esforç i temps a estudiar que els homes, és a dir, estudien més anys i en major proporció que ells. Tot i això, alguns estudis assenyalen que a poc a poc les dones estarien dedicant a l'estudi una quantitat de temps similar a la dels homes (Comas 2003). Aquesta dada s'ha considerat com un indicador que la desmotivació generada per la manca de recompenses (treballs, salaris...) associada a l'estudi es podria estar estenent cap a les dones, tot i que fins ara les dones amb titulació superior són les que tenen el percentatge d'ocupació més alt (CES 2004).

2.3.1. Dades relatives a la presència d'alumnes

Seguint aquesta tendència, a la UIB les alumnes han estat majoria al primer i segon cicle en els últims anys acadèmics, amb una tendència, molt lleugera però constant, cap a una major feminització (gràfic 1).

Gràfic 1. Percentatge d'alumnes de primer i segon cicle, per anys acadèmics i gènere

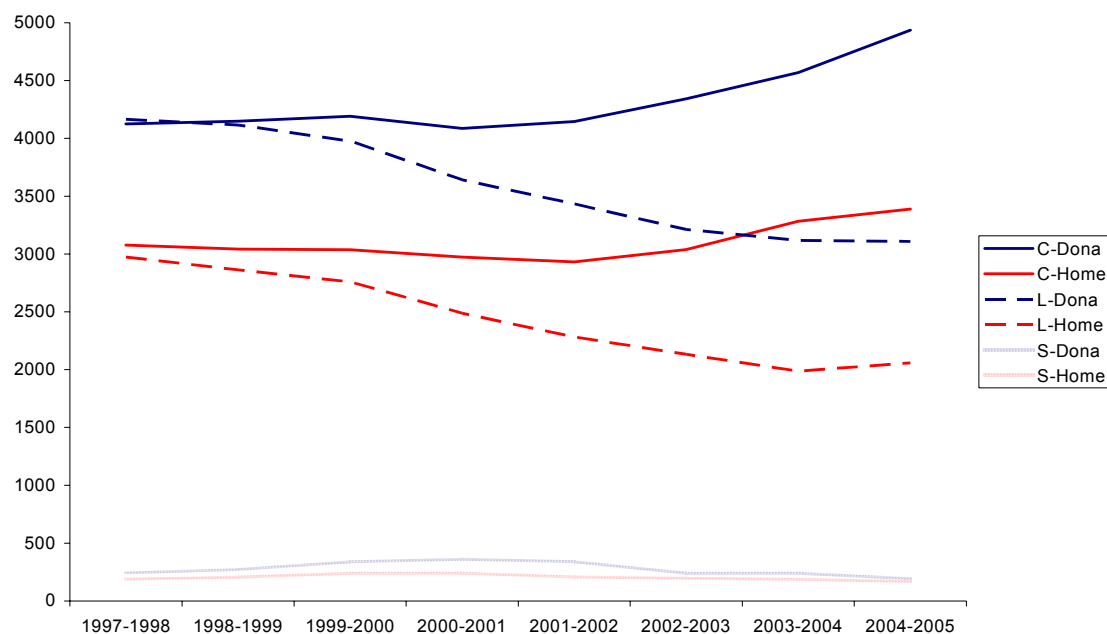

Font: Oficina de Planificació i Prospectiva (OPP) de la UIB

Aquesta feminització s'emmarca dins una tendència general cap a un gradual descens en el nombre total d'alumnes de la UIB entre els anys acadèmics 1997-98 i 2002-2003 (de 14.771 a 13.161 estudiants/es), amb un lleuger repunt el 2003-2004 (amb 13.338 estudiants/es) que segueix el 2004-2005 (amb un total de 13.851 alumnes matriculats/des).

D'altra banda, aquesta major presència de dones s'observa tant al estudis de cicle curt o diplomatures com als estudis de cicle llarg o llicenciatures. Sols als estudis de només segon cicle s'observa una tendència en els darrers anys acadèmics a l'equiparació entre homes i dones (gràfic 2).

Gràfic 2. Alumnat de la UIB per cicles, anys acadèmics i gènere

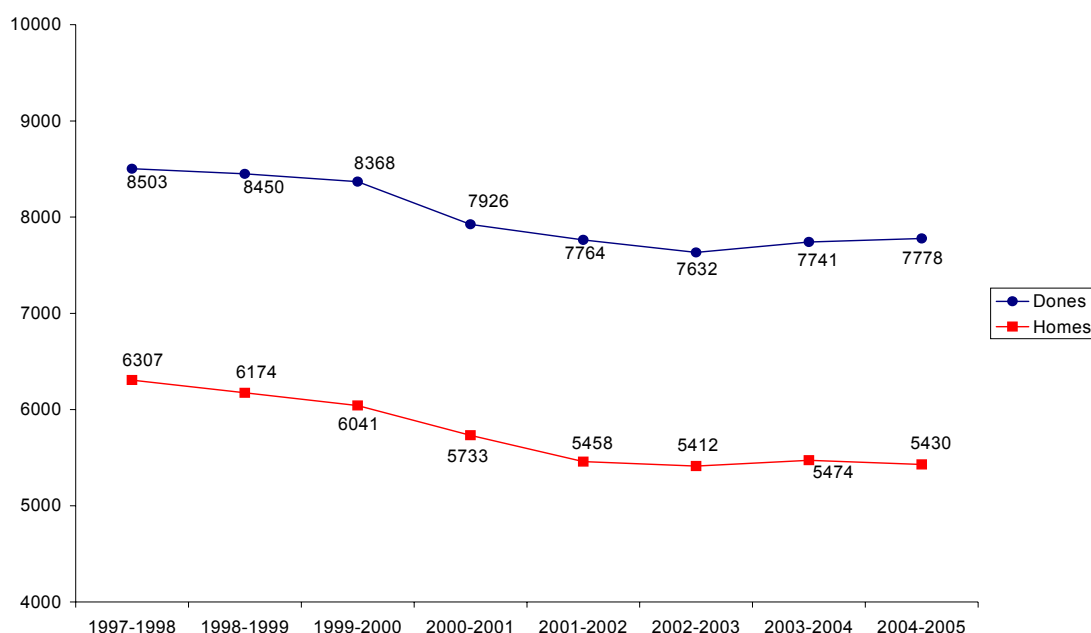

C: Estudis de cicle curt / L: Estudis de cicle llarg / S: Estudis de segon cicle

Font: Oficina de Planificació i Prospectiva (OPP) de la UIB

La major presència de dones, el descens d'alumnat entre els anys acadèmics 1997-98 i 2002-2003, i el repunt dels dos darrers (2003-2004 i 2004-2005) es reflecteixen molt clarament en les dades de matrícula de la seu de Palma (gràfic 3).

Gràfic 3. Alumnat de primer i segon cicle a la seu de Palma, per anys acadèmics i gènere

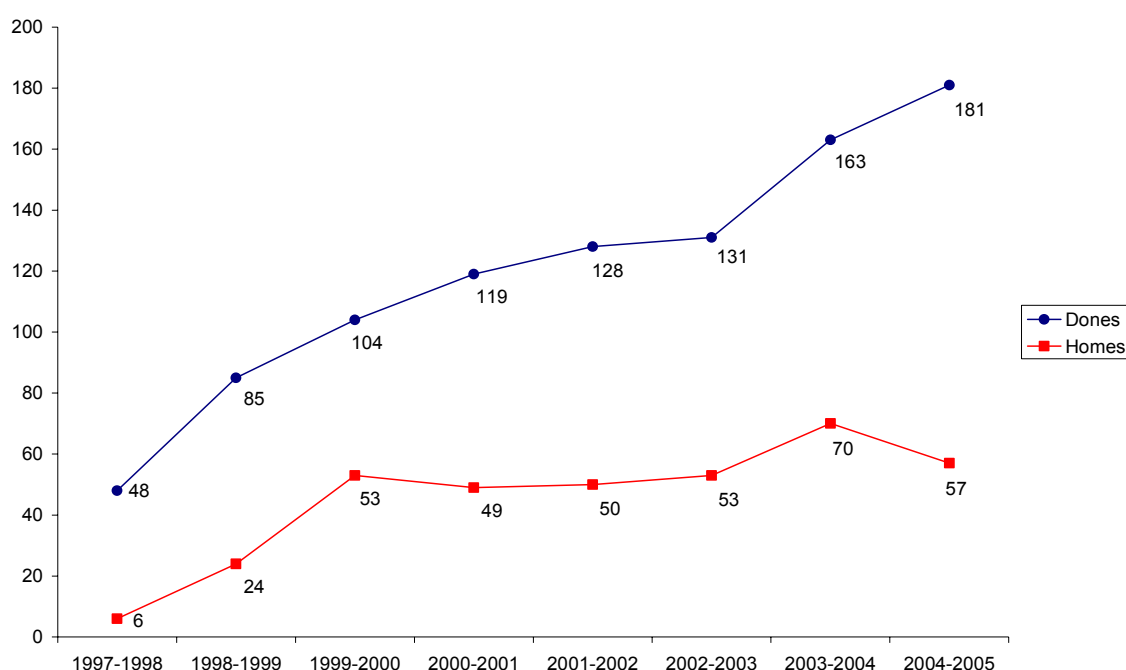
Font: Oficina de Planificació i Prospectiva (OPP) de la UIB

En el cas de Menorca i Eivissa, tant les dades globals com per gènere estan molt marcades pels estudis que s'han anat introduint (gràfics 4 i 5 respectivament). Així, en el cas d'Eivissa, l'any 1997-1998 s'hi va impartir Magisteri d'Educació Infantil; l'any 1998-1999 s'hi va afegir Ciències Empresarials; l'any 1999-2000 s'hi afegiren Pedagogia, Títol Superior de Turisme i curs de Tècniques en Telemàtica; el 2000-2001, Magisteri de Llengua Estrangera; l'any 2002-2003, Infermeria; l'any 2003-2004, la diplomatura de Turisme i Psicopedagogia, i l'any 2004-2005 s'hi va afegir Magisteri d'Educació Especial i s'hi va deixar d'oferir Magisteri d'Educació Infantil. En el cas de Menorca, l'any 1997-1998 s'hi va impartir Magisteri d'Educació Infantil; l'any 1998-99 s'hi va afegir Ciències Empresarials; l'any 1999-2000, el curs de Tècniques en Telemàtica; el 2000-2001, Magisteri de Llengua Estrangera; l'any 2001-2002 s'hi va deixar d'impartir el curs de Tècniques en Telemàtica i s'hi va afegir la diplomatura de Turisme; l'any 2002-2003 s'hi va afegir Infermeria; l'any 2003-2004, Pedagogia i Psicopedagogia, i l'any 2004-2005 s'hi va afegir

Magisteri d'Educació Especial i s'hi va deixar d'oferir Magisteri d'Educació Infantil.

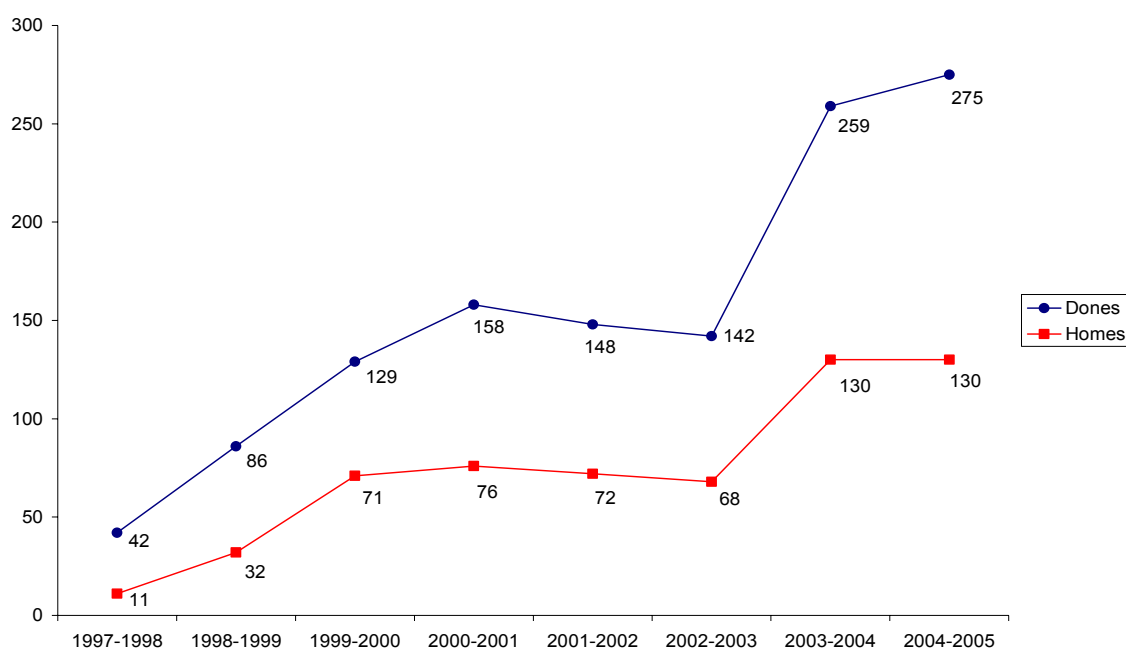
Així doncs, llevat del curs de Tècniques en Telemàtica i de les diplomatures de Turisme i Ciències Empresarials, la resta de l'oferta formativa de la UIB a les seus de Menorca i Eivissa està composta per estudis clarament feminitzats (com veurem a continuació), motiu pel qual no és estrany que més de dues terceres parts de l'alumnat d'aquestes seus siguin dones.

Gràfic 4. Alumnat de primer i segon cicle a la seu de Menorca, per anys acadèmics i gènere

Font: Oficina de Planificació i Prospectiva (OPP) de la UIB

Gràfic 5. Alumnat de primer i segon cicle a la seu d'Eivissa, per anys acadèmics i gènere

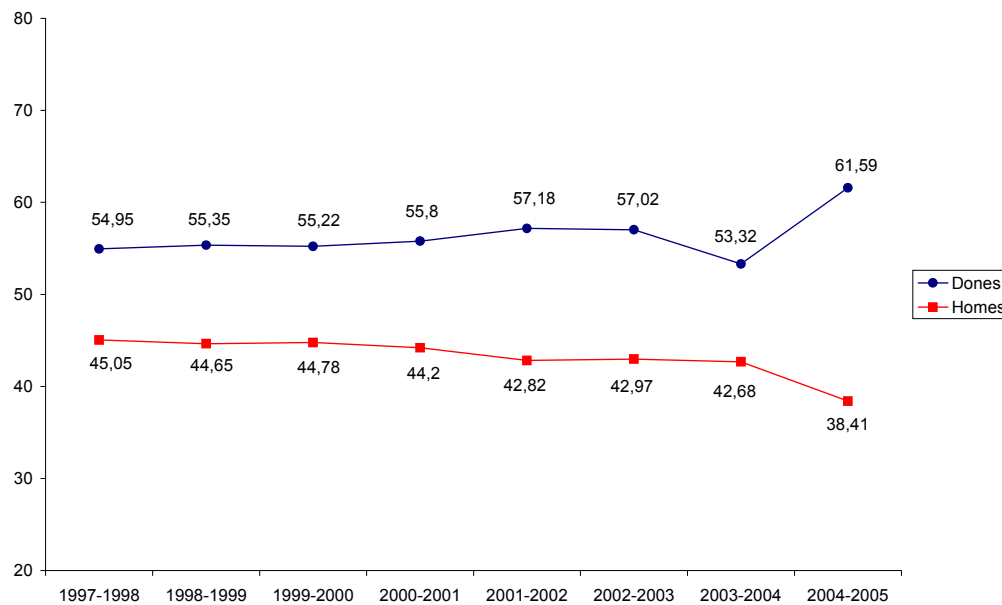
Font: Oficina de Planificació i Prospectiva (OPP) de la UIB

Pel que fa als estudis cursats, els informes (ETAN 2001; Grañeras et al. 2001; Pérez Sedeño 2003) assenyalen una segregació per gèneres i estudis, i es pot parlar d'uns estudis clarament feminitzats i d'uns altres de clarament masculinitzats.

A continuació presentarem les dades sobre presència masculina i femenina en els distints estudis impartits a la UIB (agrupats tal com s'ha assenyalat a l'apartat d'indicadors) al llarg del període estudiat (1997-1998 a 2004-2005). A fi d'obtenir una informació més detallada, presentarem també les dades estudi per estudi.

En primer lloc, els estudis d'**Humanitats** constitueixen un àmbit feminitzat en què, al llarg del període estudiat, la presència femenina mitjana se situa entorn del 56% (gràfic 6).

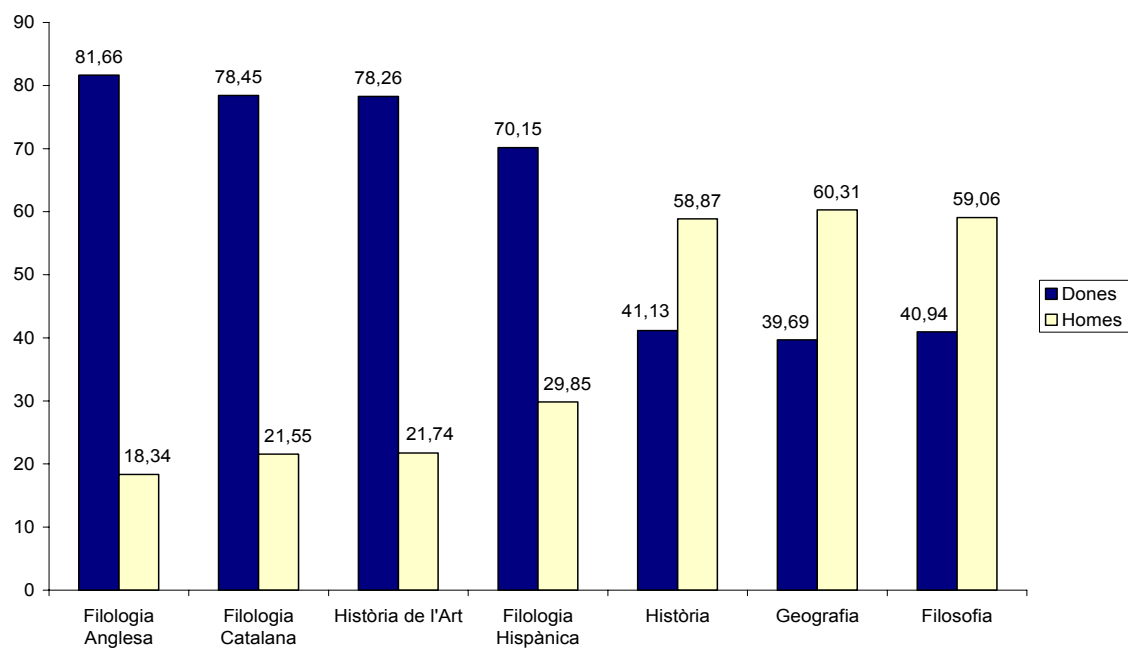
Gràfic 6. Percentatge d'alumnes de primer i segon cicle dels estudis d'Humanitats, per anys acadèmics i gènere

Font: Oficina de Planificació i Prospectiva (OPP) de la UIB

Aquesta mitjana amaga diferències importants, ja que, mentre que a les especialitats de Filologia i Història de l'Art la presència femenina se situa entre el 70-80%, en el cas d'Història, Geografia i Filosofia els termes s'inverteixen i s'arriba a una presència masculina de gairebé el 60% (gràfic 7).

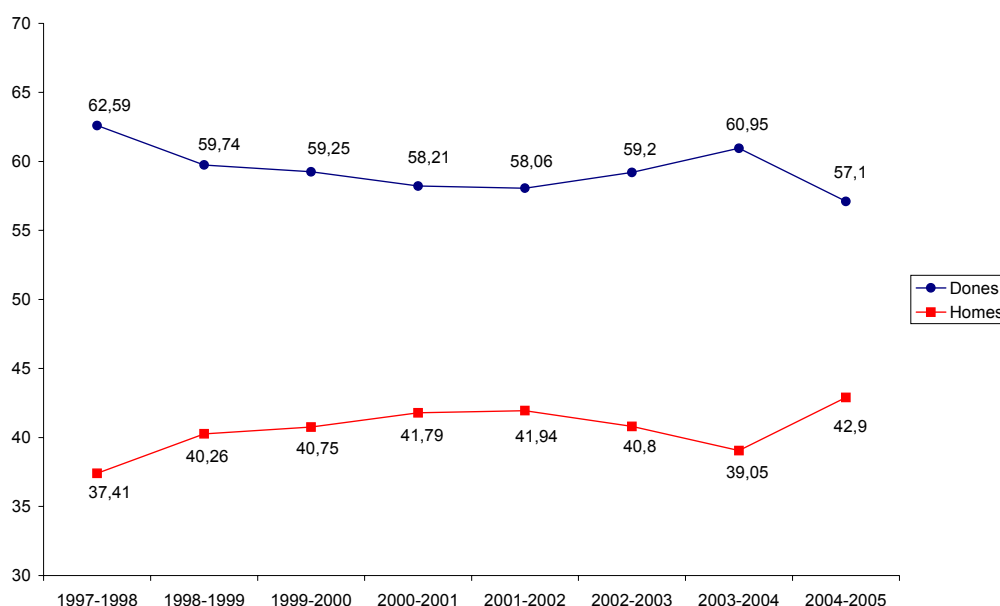
Gràfic 7. Percentatge d'alumnes de primer i segon cycle dels estudis d'Humanitats, per estudis i gènere. Any acadèmic 2004-2005.

Font: Oficina de Planificació i Prospectiva (OPP) de la UIB

També els estudis de **Ciències Socials i Jurídiques** són un àmbit feminitzat en què, al llarg del període estudiat, la presència femenina és majoritària, amb una mitjana del 59% (gràfic 8).

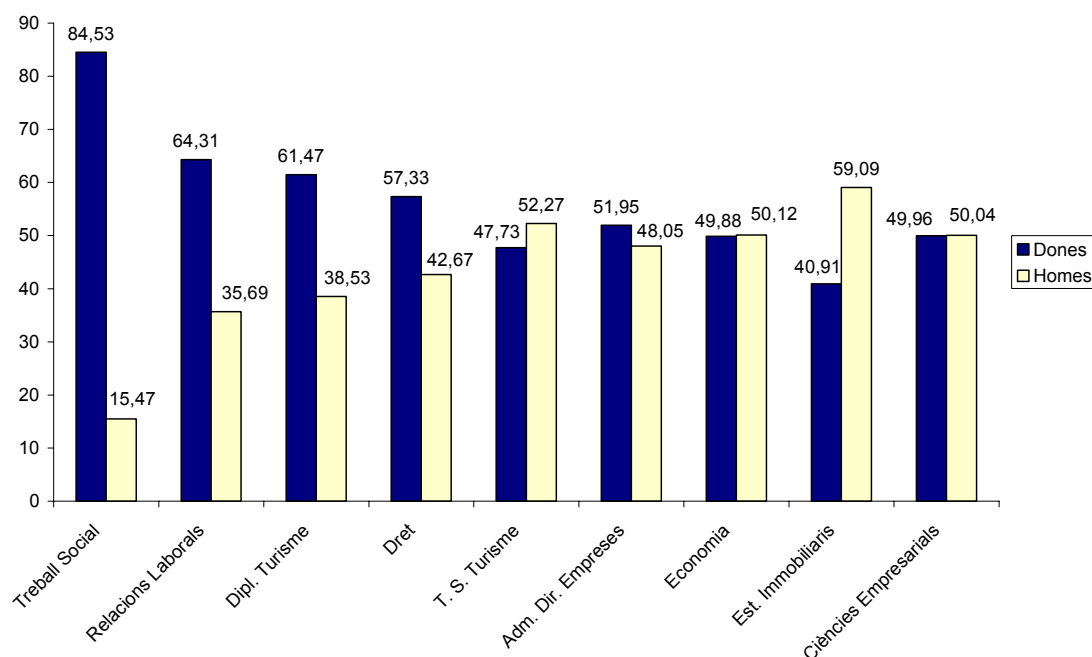
Gràfic 8. Percentatge d'alumnes de primer i segon cicle dels estudis de Ciències Socials i Jurídiques, per anys acadèmics i gènere

Font: Oficina de Planificació i Prospectiva (OPP) de la UIB

Com es pot veure al gràfic desglossat per estudis (gràfic 9), la presència femenina és majoritària en tots els estudis d'aquest àmbit impartits a la UIB, excepte en Ciències Empresarials, i amb uns valors més o menys propers a la mitjana en la majoria dels casos, amb l'excepció de Treball Social. En aquests estudis, clarament vinculats a una professió d'ajuda i cura social, la presència femenina s'apropa al 90%.

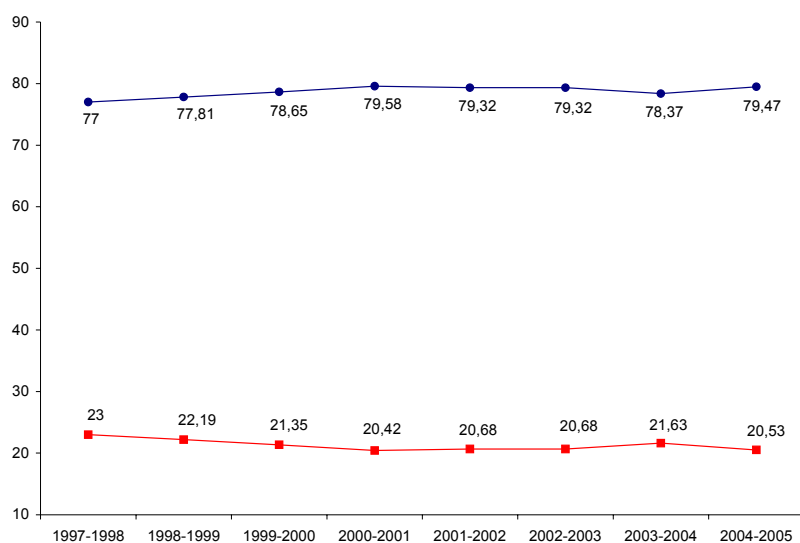
Gràfic 9. Percentatge d'alumnes de primer i segon cicle dels estudis de Ciències Socials i Jurídiques, per estudis i gènere. Any acadèmic 2004-2005.

Font: Oficina de Planificació i Prospectiva (OPP) de la UIB

Els estudis de **Ciències de l'Educació i Psicologia** són també un àmbit fortament feminitzat en què, al llarg del període estudiat, la presència femenina se situa entorn del 79% (gràfic 10).

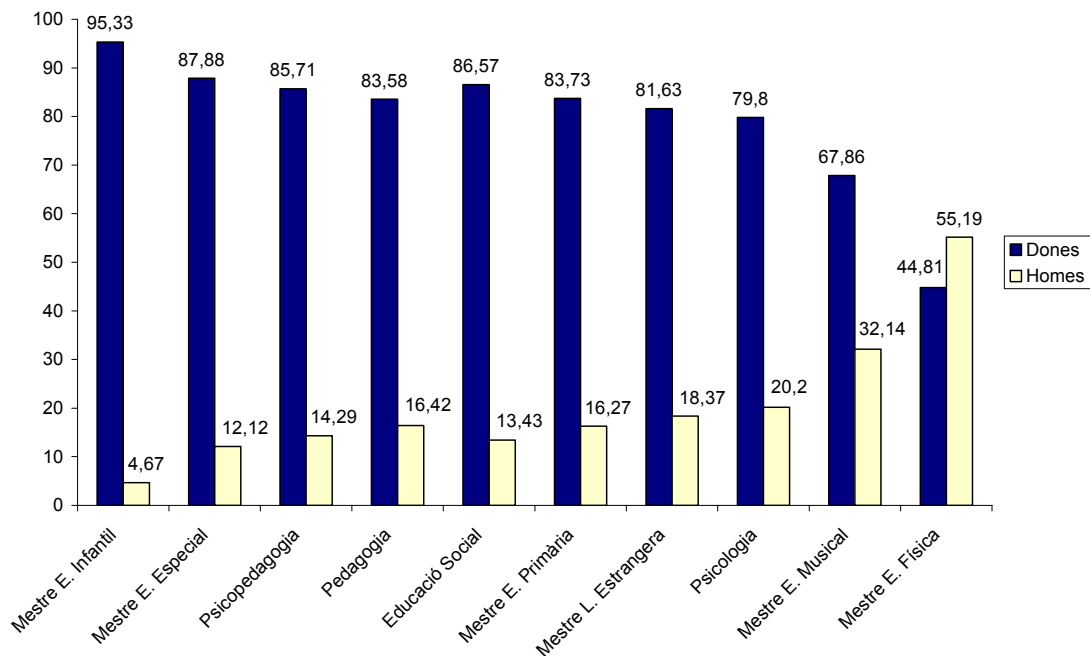
Gràfic 10. Percentatge d'alumnes de primer i segon cicle dels estudis de Ciències de l'Educació i Psicologia, per anys acadèmics i gènere

Font: Oficina de Planificació i Prospectiva (OPP) de la UIB

El gràfic desglossat per estudis ens mostra que a l'especialitat d'Educació Física de Magisteri la presència masculina és majoritària, mentre que en tots els altres casos són les noies les que predominen clarament, i arriben a assolir percentatges superiors al 90% a l'especialitat d'Educació Infantil de Magisteri i superiors al 70-80% en altres estudis d'aquest àmbit (gràfic 11).

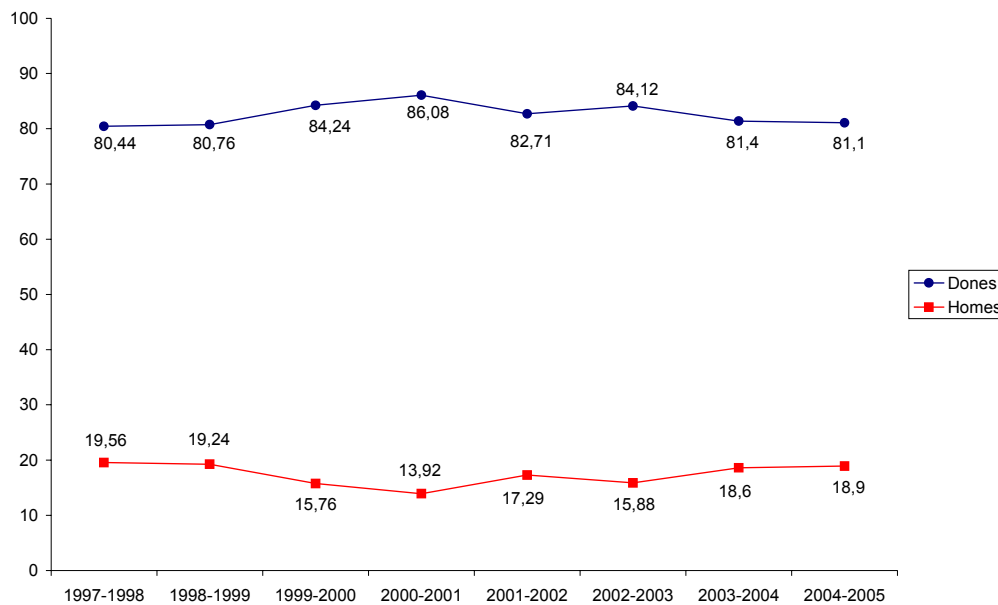
Gràfic 11. Percentatge d'alumnes de primer i segon cicle dels estudis de Ciències de l'Educació i Psicologia, per estudis i gènere. Any acadèmic 2004-2005.

Font: Oficina de Planificació i Prospectiva (OPP) de la UIB

Els estudis que s'imparteixen a la UIB que poden emmarcar-se en l'àmbit de les **Ciències Biomèdiques i de la Salut**, Infermeria i Fisioteràpia, estan clarament feminitzats, com mostra el fet que la mitjana de presència femenina en el període estudiat se situaria entorn del 83% (gràfic 12).

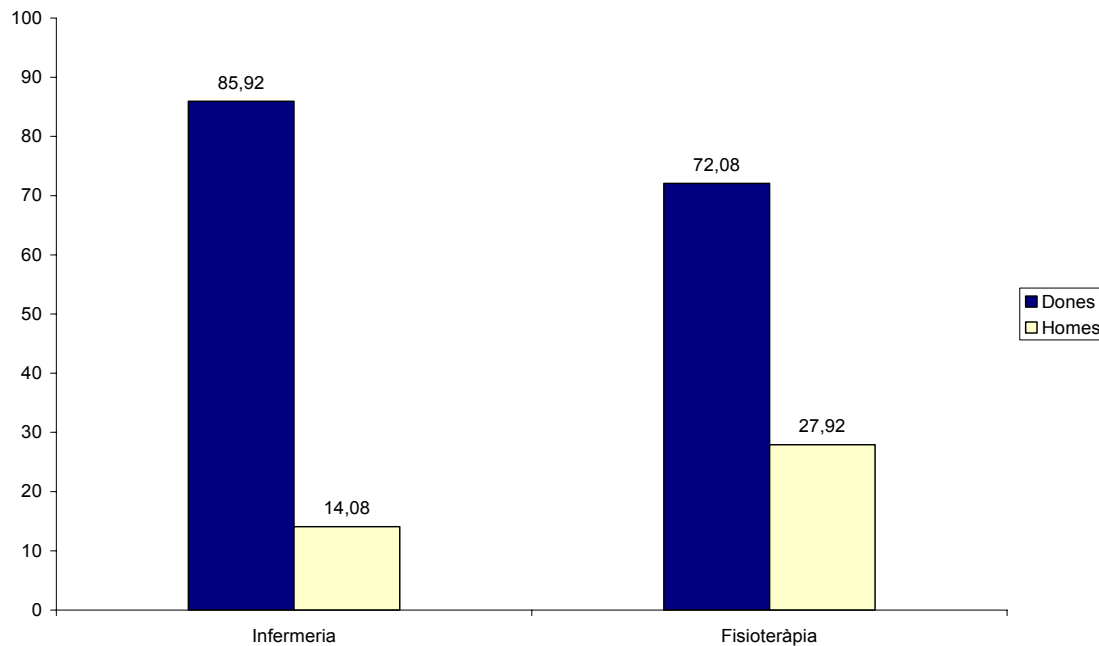
Gràfic 12. Percentatge d'alumnes de primer i segon cicle dels estudis de Ciències Biomèdiques i de la Salut, per anys acadèmics i gènere

Font: Oficina de Planificació i Prospectiva (OPP) de la UIB

No obstant això, i com veiem al gràfic desglossat per estudis i corresponent a l'any acadèmic 2003-2004, aquesta feminització és significativament més marcada en el cas d'Infermeria (on s'apropa al 90%) que en el cas de Fisioteràpia (en què aquesta presència se situa entorn del 70%) (gràfic 13).

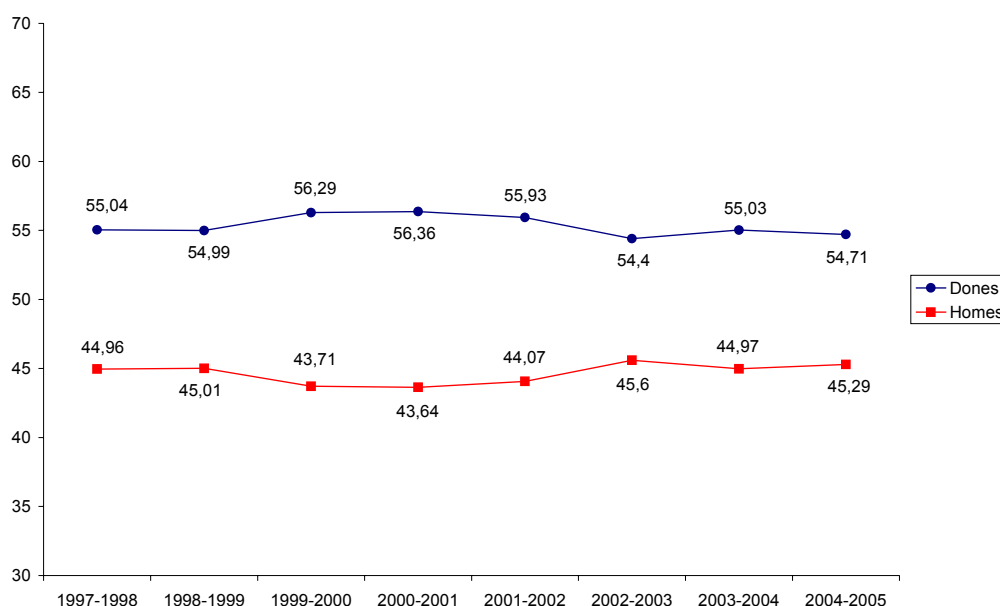
Gràfic 13. Percentatge d'alumnes de primer i segon cicle dels estudis de Ciències Biomèdiques i de la Salut, per estudis i gènere. Any acadèmic 2004-2005.

Font: Oficina de Planificació i Prospectiva (OPP) de la UIB

En els estudis de **Ciències Experimentals** la presència majoritària d'alumnat femení és també una constant al llarg del període estudiat, amb una mitjana que se situa entorn del 55% (gràfic 14).

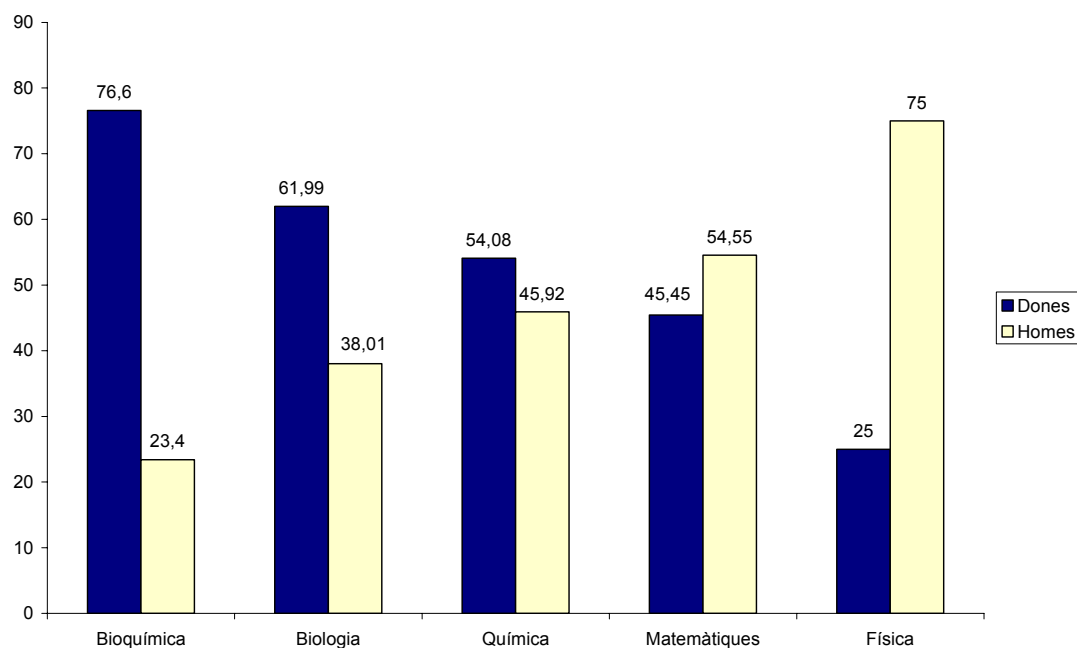
Gràfic 14. Percentatge d'alumnes de primer i segon cicle dels estudis de Ciències Experimentals, per anys acadèmics i gènere

Font: Oficina de Planificació i Prospectiva (OPP) de la UIB

L'anàlisi per estudis ens mostra que aquesta presència és clarament desigual a les diferents especialitats. Així, mentre que en el cas dels estudis de Bioquímica tres de cada quatre estudiants són dones, i en els de Biologia i Química les dones són majoria, en el cas de les Matemàtiques la presència majoritària és masculina i en el cas de la Física la presència femenina se situa per sota del 30% (gràfic 15).

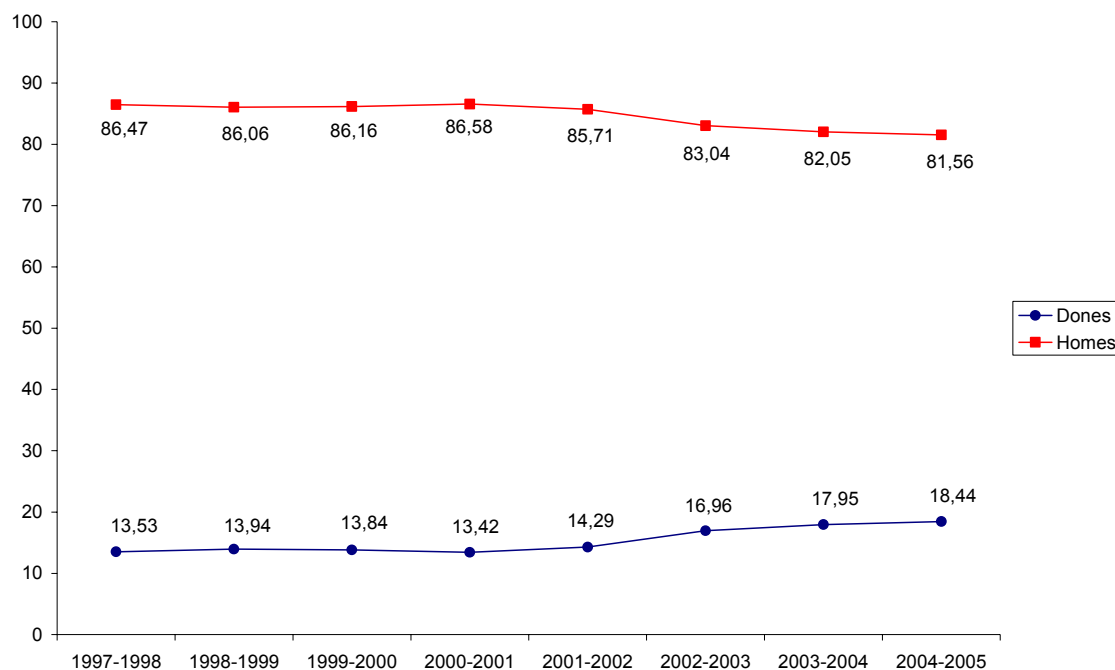
Gràfic 15. Percentatge d'alumnes de primer i segon cicle dels estudis de Ciències Experimentals, per estudis i gènere. Any acadèmic 2004-2005.

Font: Oficina de Planificació i Prospectiva (OPP) de la UIB

Finalment, als estudis **Tècnics** s'hi dona una masculinització molt clara i la presència femenina se situa en una mitjana del 15% al llarg del període estudiat (gràfic 16). Aquesta dada, tot i que és molt similar a la del conjunt de l'Estat espanyol (Grañeras et al. 2001; Pérez Sedeño 2003), no és gaire encoratjadora. De fet, cal recordar que l'Organització de Nacions Unides inclou el percentatge de dones matriculades als estudis tècnics com un indicador de la situació de la dona a l'àrea educativa de cada país.

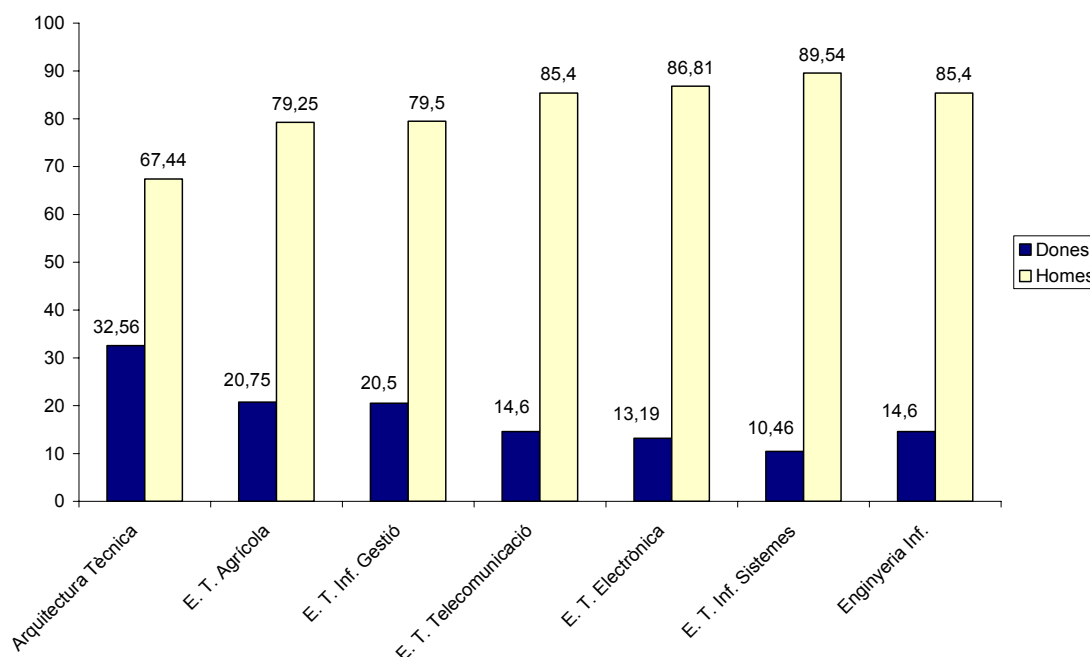
Gràfic 16. Percentatge d'alumnes de primer i segon cicle dels estudis Tècnics, per anys acadèmics i gènere

Font: Oficina de Planificació i Prospectiva (OPP) de la UIB

La presència masculina majoritària és la tendència general en tots els estudis d'aquest àmbit, i sols està per davall del 80% en el cas de l'Arquitectura Tècnica, en què per cada dos estudiants homes hi ha una dona (gràfic 17).

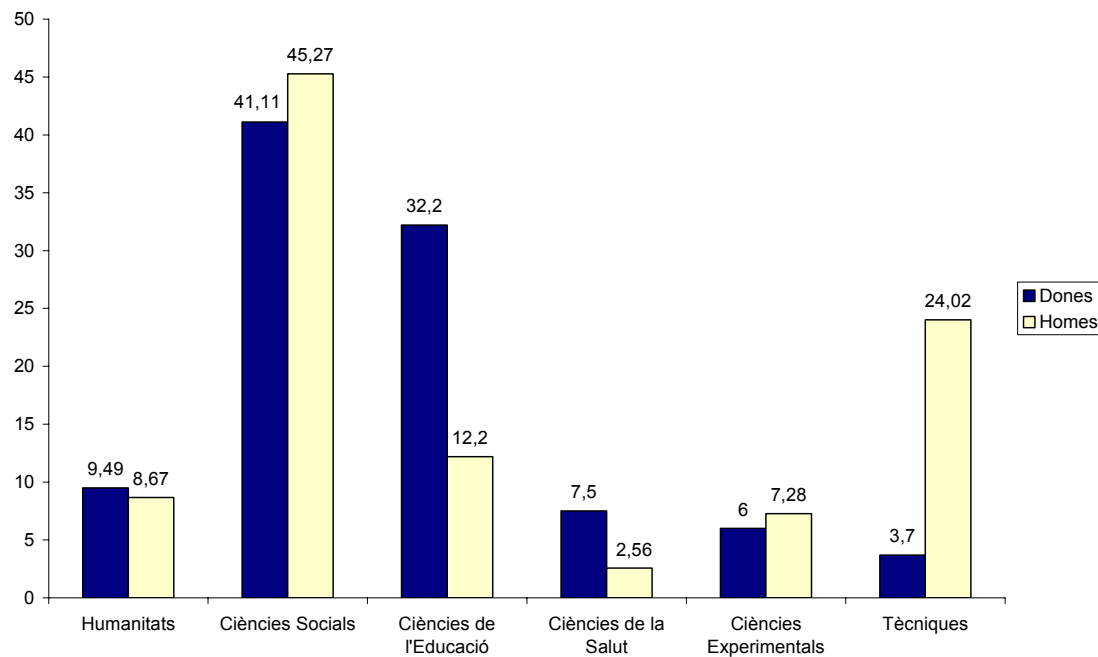
Gràfic 17. Percentatge d'alumnes de primer i segon cicle dels estudis Tècnics, per estudis i gènere. Any acadèmic 2004-2005.

Font: Oficina de Planificació i Prospectiva (OPP) de la UIB

Resumint la situació pel que fa a la distribució de l'alumnat de primer i segon cicle de la UIB per branques d'ensenyament, podem dir que, en el darrer any acadèmic analitzat (gràfic 18), la major part, tant de l'alumnat masculí com del femení, eren estudiants/es de Ciències Socials i Jurídiques, amb percentatges similars (entorn al 40%). Els estudis d'Humanitats i de Ciències Experimentals representen respectivament entorn d'un 8-10% i un 6-8% de l'alumnat de la UIB amb percentatges molt semblants d'alumnat masculí i femení. En els estudis de Ciències de la Salut el percentatge d'alumnat femení (entorn al 7%) duplica el masculí (3%). Però la diferència més important entre gèneres la trobam, com ja ens han avançat les dades presentades fins ara, als estudis d'Educació i Psicologia (que suposen entorn d'un 32% de l'alumnat femení i un 12% del masculí) i als estudis Tècnics (entorn d'un 24% de l'alumnat masculí i menys del 4% del femení).

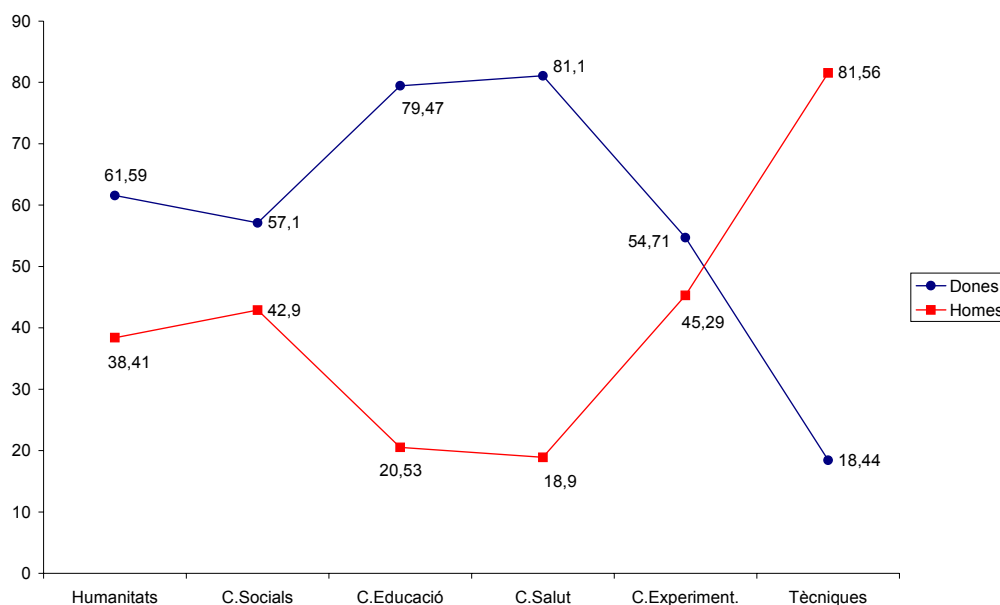
Gràfic 18. Percentatge d'alumnes de primer i segon cicle, per branca d'ensenyament i gènere. Any acadèmic 2004-2005.

Font: Oficina de Planificació i Prospectiva (OPP) de la UIB

El resum dels percentatges d'homes i dones que varen cursar els diferents tipus d'estudi a primer i segon cicle durant l'any acadèmic 2004-2005 ens dona una imatge molt clara de la presència d'uns i altres en cada cas (gràfic 19).

Gràfic 19. Percentatge d'alumnes de primer i segon cicle, per tipus d'estudis i gènere. Any acadèmic 2004-2005.

Font: Oficina de Planificació i Prospectiva (OPP) de la UIB

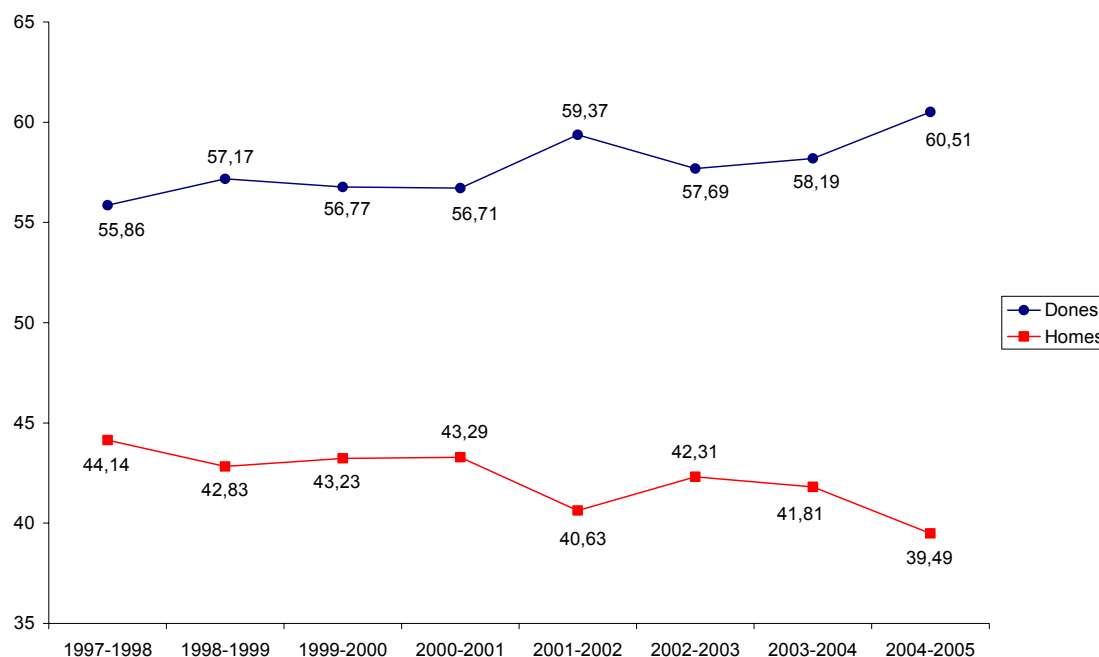
En definitiva, les dades per estudis d'aquest segon informe confirmen l'existència d'una clara segregació horitzontal de l'alumnat universitari de primer i segon cicle de la UIB per gènere, que es manté altament estable al llarg del període analitzat. Els trets més importants d'aquesta segregació són la concentració de dones, i la molt escassa presència masculina, en els estudis relacionats amb l'educació i les professions d'ajuda i cura social i l'alta concentració dels homes i la molt escassa presència femenina en les especialitats tècniques.

Val a dir, de totes formes, que dins cada tipus d'estudis n'hi ha alguns de més feminitzats i uns altres de més masculinitzats, tal com hem pogut comprovar (per exemple, tot i que als estudis d'Humanitats predominen les dones, a les titulacions de Filosofia, Geografia i Història hi ha més homes). Aquesta mateixa tendència als mateixos estudis es va detectar en treballs com ara el de Grañeras et al. (2001), fet amb dades corresponents al conjunt de l'Estat espanyol.

Un altre conjunt de dades relatives a la segregació horitzontal per gènere a la UIB ens l'ofereix l'anàlisi de les noves incorporacions.

En aquest sentit cal dir, en primer lloc, que durant el període estudiat s'han incorporat a la UIB com a nou alumnat més dones que homes (amb un terme mitjà entorn al 58% de dones i 42% d'homes), com es pot veure al gràfic 20.

Gràfic 20. Percentatge d'alumnes de nova incorporació, per anys acadèmics i gènere

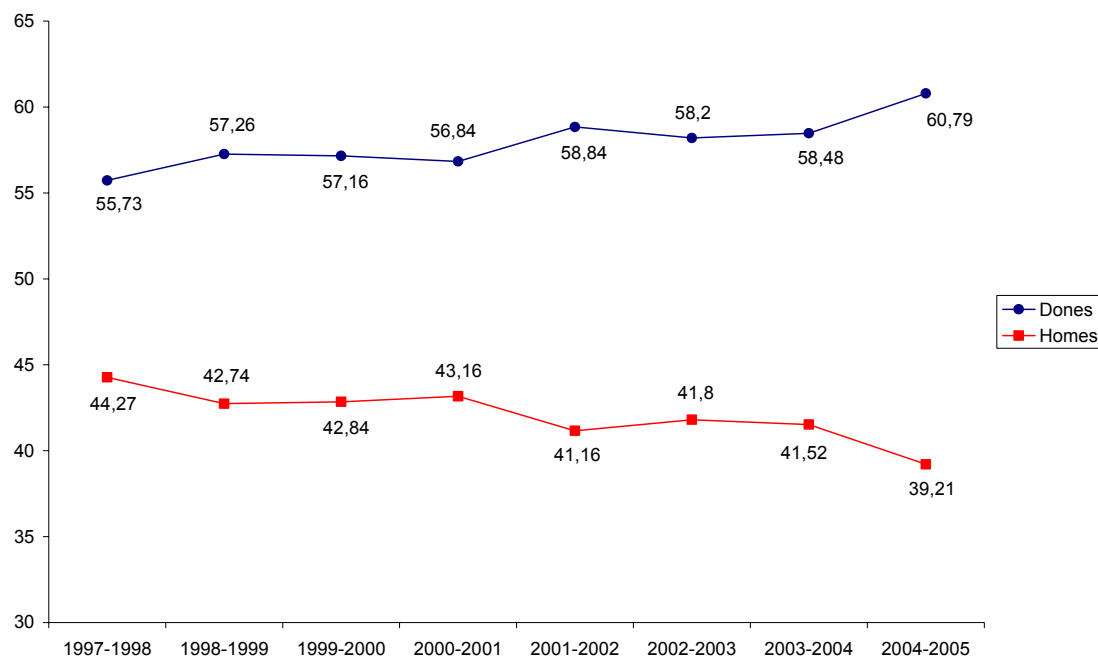
Font: Oficina de Planificació i Prospectiva (OPP) de la UIB

Pel que fa al tipus d'accés, per al període estudiat i com a terme mitjà, el 74% de l'alumnat ha accedit a la UIB mitjançant la prova d'accés a la universitat, el 4% mitjançant COU sense prova d'accés, el 7% amb formació professional, el 3% mitjançant la prova d'accés per a majors de vint-i-cinc anys, el 9% amb una titulació universitària i el 3% mitjançant uns altres tipus d'accés.

La proporció d'homes i dones que s'han incorporat a partir de les diferents vies d'accés durant aquest període queda reflectida als gràfics següents.

Així, mitjançant les proves d'accés a la universitat s'hi ha incorporat una major proporció de dones que d'homes cada any acadèmic durant el període estudiat (un terme mitjà d'un 58% de dones i un 42% d'homes) (gràfic 21).

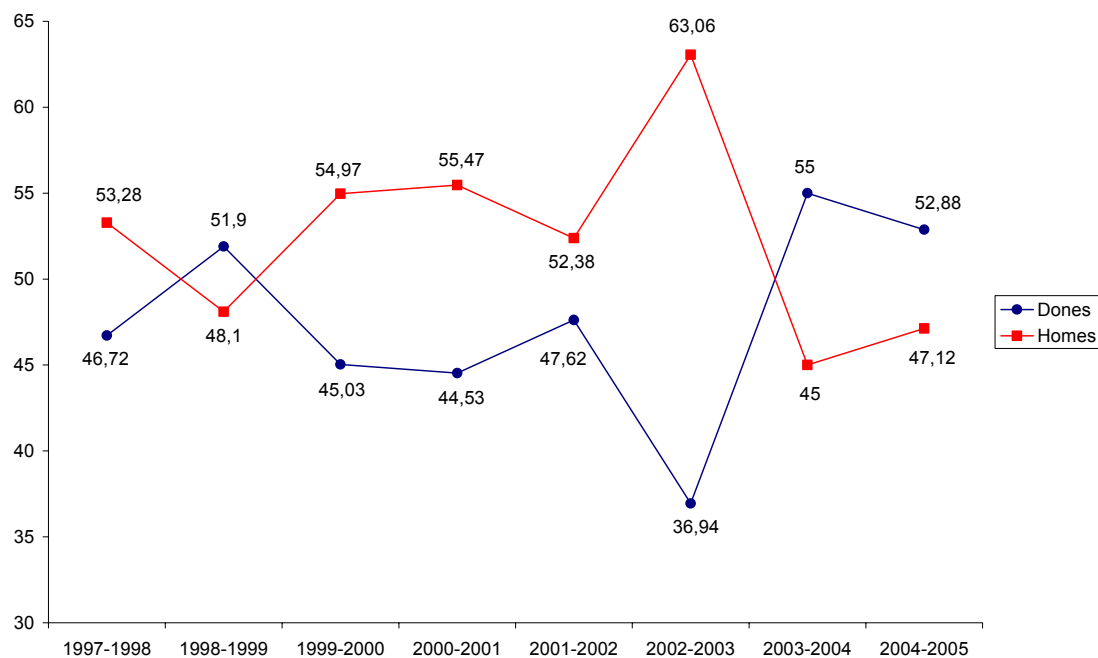
Gràfic 21. Percentatge d'alumnes de nova incorporació mitjançant les proves d'accés a la universitat, per anys acadèmics i gènere

Font: Oficina de Planificació i Prospectiva (OPP) de la UIB

Mitjançant el COU sense proves d'accés s'hi ha incorporat una major proporció d'homes durant el període estudiat (un terme mitjà d'un 48% de dones i un 52% d'homes) (gràfic 22).

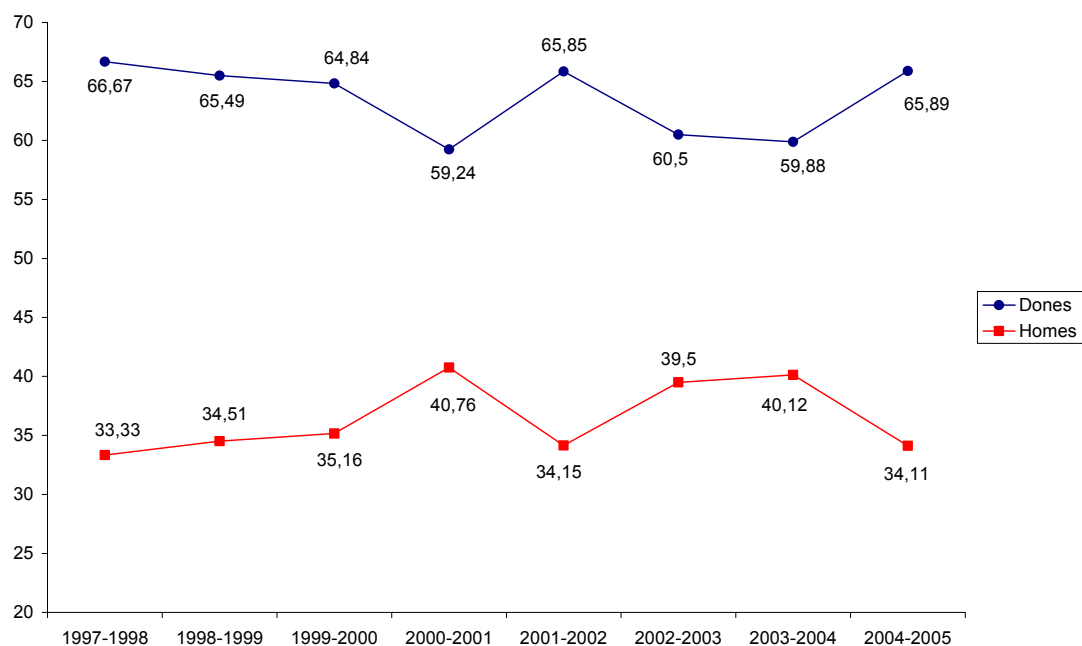
Gràfic 22. Percentatge d'alumnes de nova incorporació mitjançant COU sense proves d'accés a la universitat, per anys acadèmics i gènere

Font: Oficina de Planificació i Prospectiva (OPP) de la UIB

A partir dels estudis de formació professional s'ha incorporat a la UIB una major proporció de dones que d'homes cada any acadèmic durant el període estudiat (64% de dones, 36% d'homes) (gràfic 23).

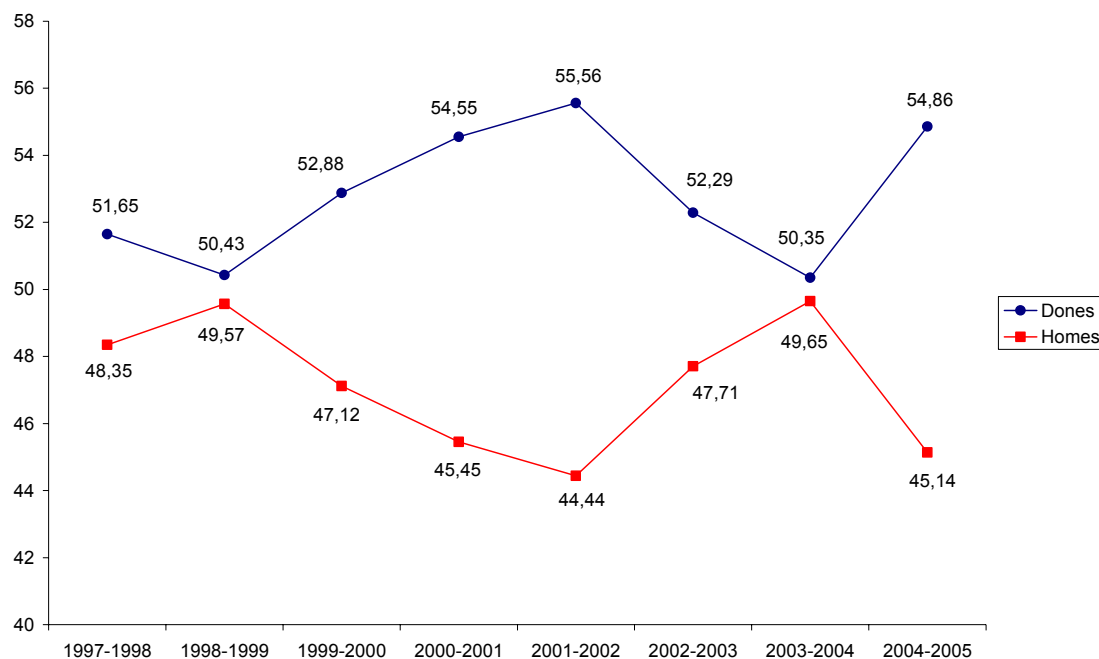
Gràfic 23. Percentatge d'alumnes de nova incorporació mitjançant formació professional, per anys acadèmics i gènere

Font: Oficina de Planificació i Prospectiva (OPP) de la UIB

La prova d'accés per a majors de vint-i-cinc anys ha permès també l'entrada d'una major proporció de dones (53%) que d'homes (47%) a la nostra universitat al llarg del període estudiat (gràfic 24).

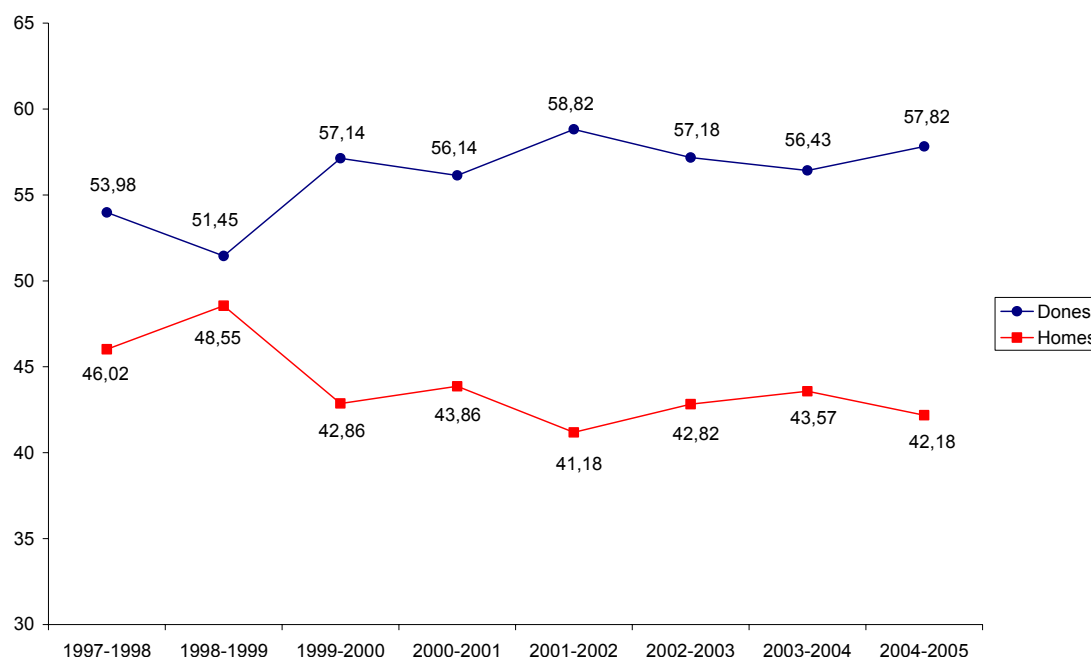
Gràfic 24. Percentatge d'alumnes de nova incorporació mitjançant la prova d'accés per a majors de vint-i-cinc anys, per anys acadèmics i gènere

Font: Oficina de Planificació i Prospectiva (OPP) de la UIB

També l'accés per a alumnat amb altres titulacions universitàries ha estat una via per la qual s'ha incorporat a la UIB una proporció major de dones (56%) que d'homes (44%) (gràfic 25).

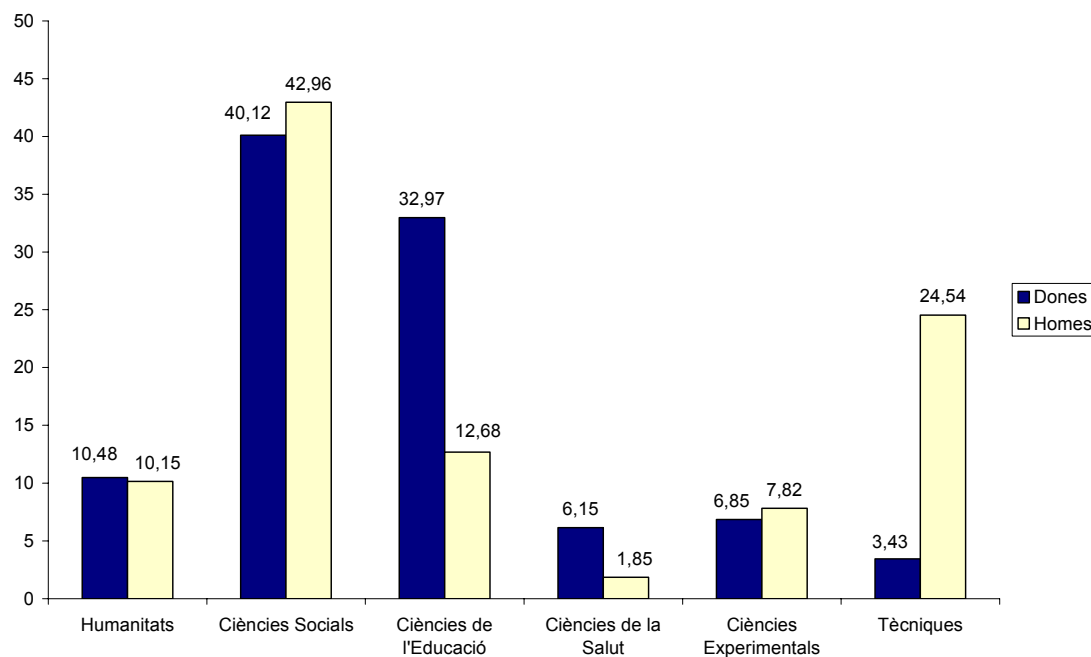
Gràfic 25. Percentatge d'alumnes de nova incorporació mitjançant altres titulacions universitàries, per anys acadèmics i gènere

Font: Oficina de Planificació i Prospectiva (OPP) de la UIB

Pel que fa als estudis als quals s'ha incorporat el nou alumnat al llarg d'aquests darrers vuit anys, com podem veure al gràfic següent (gràfic 26), les incorporacions segueixen la mateixa tendència que hem vist en analitzar l'alumnat de la UIB per estudis. És a dir, la majoria del nou alumnat (homes i dones) inicia estudis de Ciències Socials i Jurídiques (entorn al 40-54%) i entorn a un 5-15% es decideix per iniciar estudis d'Humanitats i de Ciències Experimentals. En el cas de les dones, el 30-35% inicia estudis de Ciències de l'Educació i Psicologia i entorn al 5% estudis Tècnics. En el cas dels homes, el 10-15% inicia estudis de Ciències de l'Educació i Psicologia i el 20-25% estudis Tècnics.

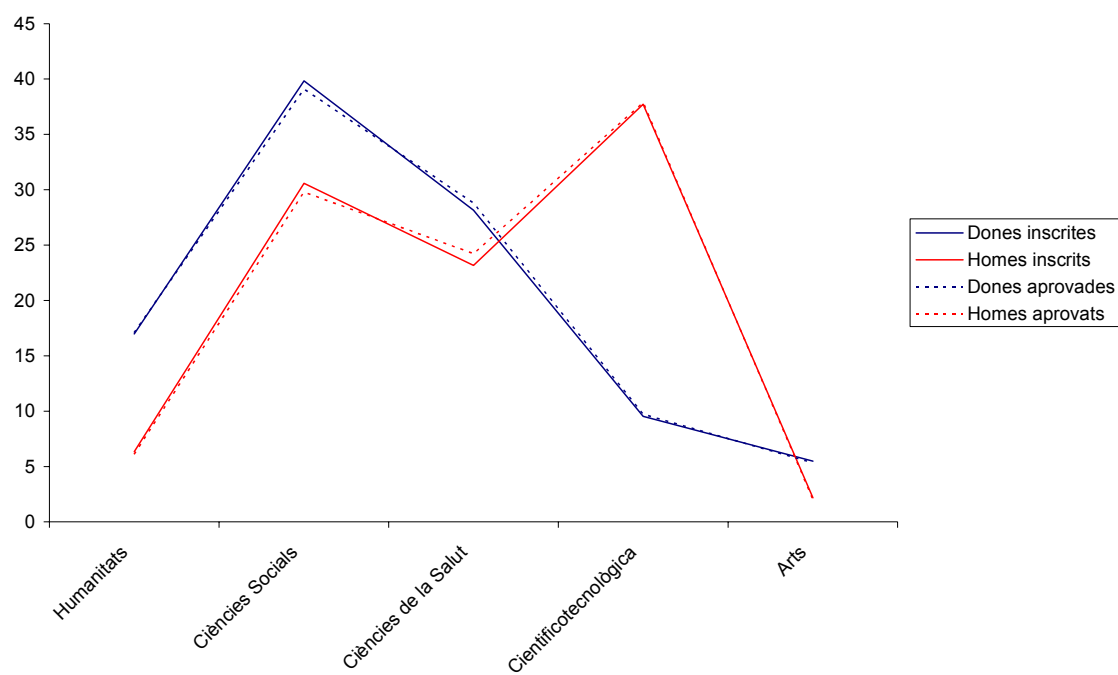
Gràfic 26. Percentatge mitjà d'alumnes de nova incorporació, durant el període estudiat (1997-2004), per branques d'ensenyament i gènere

Font: Oficina de Planificació i Prospectiva (OPP) de la UIB

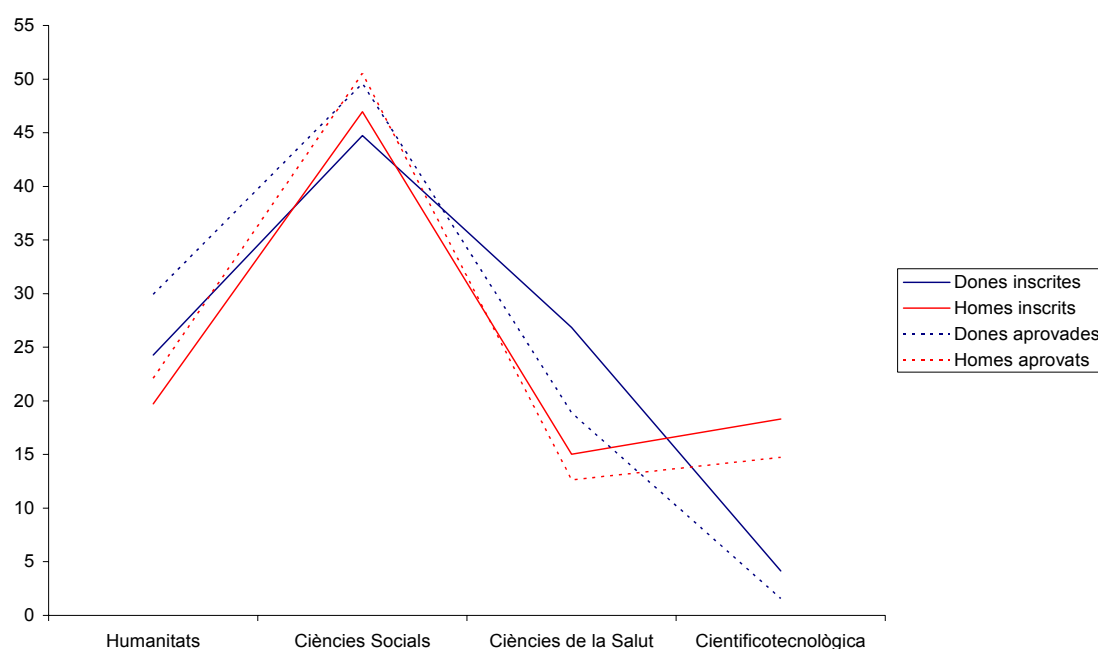
Analitzant detingudament les dades del darrer any acadèmic disponible, veiem que tant l'alumnat procedent de les proves d'accés a la universitat (gràfic 27) com el procedent de les proves d'accés per a majors de vint-i-cinc anys (gràfic 28) segueixen una distribució similar per estudis i gènere.

Gràfic 27. Alumnat procedent de les proves d'accés a la universitat per tipus de prova i gènere. Any acadèmic 2004-2005.

Font: Oficina de Planificació i Prospectiva (OPP) de la UIB

Gràfic 28. Alumnat procedent de les proves d'accés per a majors de vint-i-cinc anys, per tipus de prova i gènere. Any acadèmic 2004-2005.

Font: Oficina de Planificació i Prospectiva (OPP) de la UIB

En definitiva, les dades sobre noves incorporacions, que aportam com a novetat en aquest segon informe, ens refermen en l'existència d'una forta segregació horitzontal que es dona de manera generalitzada i que és similar a l'existent per al conjunt de l'alumnat universitari de l'Estat espanyol. I atès que aquesta elecció diferencial té lloc no sols entre l'alumnat procedent del batxillerat, sinó també, i en una mesura similar, entre l'alumnat adult que realitza les proves per a majors de vint-i-cinc anys, cal insistir en la necessitat de cercar explicacions per poder elaborar posteriorment accions tendents a aconseguir una diversificació de l'elecció dels estudis.

En aquest sentit, tal com remarca Josune Aguinaga (2004) al recent informe de l'INJUVE, l'elecció dels estudis no és neutra i es donen un seguit d'estereotips que dirigeixen les al·lotes cap a uns estudis i els al·lots cap a uns altres (eleccions que es fan al batxillerat i que hem vist reflectides a les modalitats de la prova d'accés a la universitat) i que tenen una influència determinant en l'elecció futura de la carrera professional. Resumint, les al·lotes es dirigeixen

cap a carreres tipificades tradicionalment com a «femenines» i amb més poc prestigi social (a través d'opcions com ara el batxillerat d'humanitats i ciències socials) i els al·lots cap a carreres tipificades tradicionalment com a «masculines» i amb més prestigi social (a través d'opcions com ara el batxillerat tecnològic).

Com ja vàrem apuntar al nostre primer informe, la divisió social del treball (Izquierdo 2004) és una de les possibles explicacions d'aquesta segregació horitzontal. Així, la divisió del treball entre dones i homes fa que elles encara tinguin assignades les tasques de cura immediata de la vida humana, mentre que ells tenen assignades tasques que no tenen relació immediata amb els processos vitals però que creen les condicions per al seu desenvolupament, és a dir, hi ha una distribució de les feines que segueix el patró de rols de gènere tradicionals establert.

En aquest mateix sentit, cal recordar la importància dels models de referència per als/les joves en edat d'elegir el que han d'estudiar (Grañeras 2003). I aquesta divisió social del treball que hem comentat fa que els models disponibles continuïn perpetuant els estereotips de rol de gènere tradicionals.

Per part seva, Molero i Morales (1995) varen suggerir que el concepte clau per estudiar l'elecció de carreres tècniques en el cas de les dones és el de «minoria psicològica». Segons aquests autors, les dones que volen cursar una carrera tècnica poden ser considerades com una minoria des del punt de vista numèric i psicològic i percebre que, com a tal minoria, sofriran el rebuig dels altres (sobretot dels homes) i s'enfrontaran a conductes de discriminació més o menys explícites per part de la majoria, i a més tindran dificultats per a l'exercici futur de la seva professió. Tot això podria explicar la resistència de les dones a elegir aquest tipus d'estudis i suggeriria que, per canviar l'elecció, seria necessari modificar tant la realitat social mateixa com aquestes percepcions.

Per part seva, Concepción Fernández Villanueva (2003), a partir d'un estudi qualitatiu sobre les dificultats que trobam les dones en la nostra incorporació al món, conclou que hi ha algunes barreres socials informals, com ara la forta pressió als al·lots perquè estudiïn carreres més «difícils» o la projecció sobre les al·lotes de missatges d'incapacitat per a alguns estudis o professions, que poden condicionar l'elecció dels estudis.

En aquesta mateixa línia, revisant les possibles causes que duen a l'elecció diferencial de carrera, Grañeras (2003) repassa una extensa llista de possibilitats i ens recorda que ni variables de tipus sociològic (com el nivell educatiu de pares i mares o la classe social), ni de tipus psicològic, ni de rendiment (del qual oferirem dades tot seguit) expliquen que nois i noies es decideixen per estudis diferents i que és la socialització diferencial el que ens ajuda a comprendre l'elecció. Aquesta explicació inclou la majoria de les comentades fins ara.

Així, segons aquesta autora, la socialització diferencial que rebem homes i dones fomenta una jerarquia de valors i uns interessos distints per a uns i altres i explica per què elegim el que elegim. Entre els factors psicològics i socials que condicionarien aquesta elecció, hi hauria: la interiorització de creences estereotipades de gènere (considerant que pel fet ser home o dona és més adequat i pertinent fer una cosa o una altra); les expectatives d'èxit (considerant que pel fet d'estudiar una cosa o una altra tinc més possibilitats d'aprovar, de trobar una feina...); valoració social (quina és la valoració social dels estudis que he elegit però també com seré valorat/da jo pel fet d'elegir uns estudis o uns altres); pressions socials o familiars per elegir uns estudis o per desenvolupar una carrera professional i per compatibilitzar-la amb la vida personal.

Des d'aquest punt de vista, seria, per tant, necessari treballar tots aquests aspectes i modificar la percepció dels al·lots i les al·lotes, però també alguns aspectes de la realitat social (com ara la possibilitat de conciliar la vida personal i professional o les discriminacions laborals explícites i implícites), per tal d'aconseguir modificacions en l'elecció dels estudis.

2.3.2. Dades qualitatives

En l'intent de fer una primera aproximació a l'estudi de les motivacions del nostre alumnat, durant la presentació del nostre primer informe vàrem fer una pregunta oberta demanant quins motius els/les havien portats a elegir els seus estudis. Tot i tenint en compte que la mostra recollida fins ara és molt petita (un total de setanta-tres persones, seixanta dones i tretze homes; deu estudiants/es de Ciències Empresarials, trenta-quatre d'Infermeria, vint-i-dos de Filologia Anglesa i set de Magisteri), de l'anàlisi de les respostes obtingudes

(feta amb el programa NUDIST) hem obtingut uns primers resultats que poden ser il·lustratius i que es presenten gràficament a les figures següents (figura 1 i figura 2).

Figura 1. Homes i motivació d'elecció d'estudis

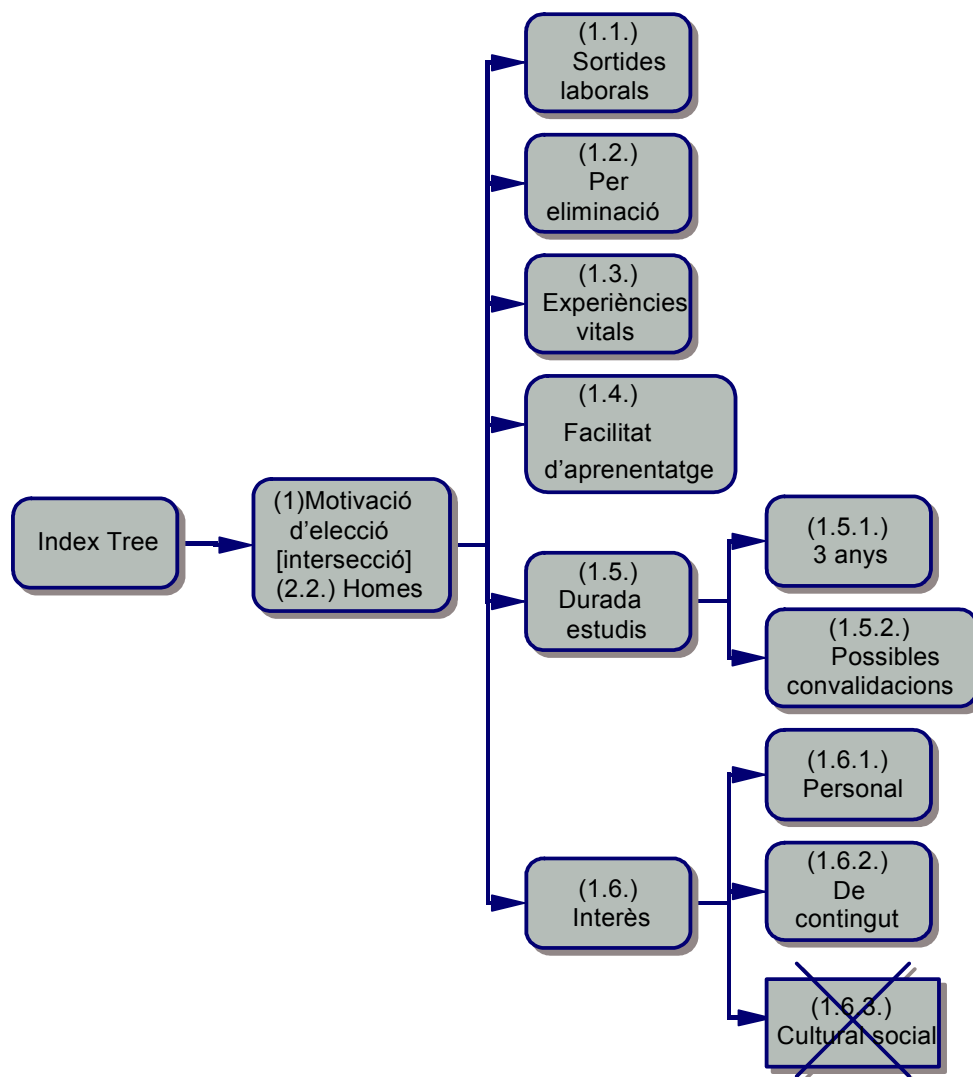
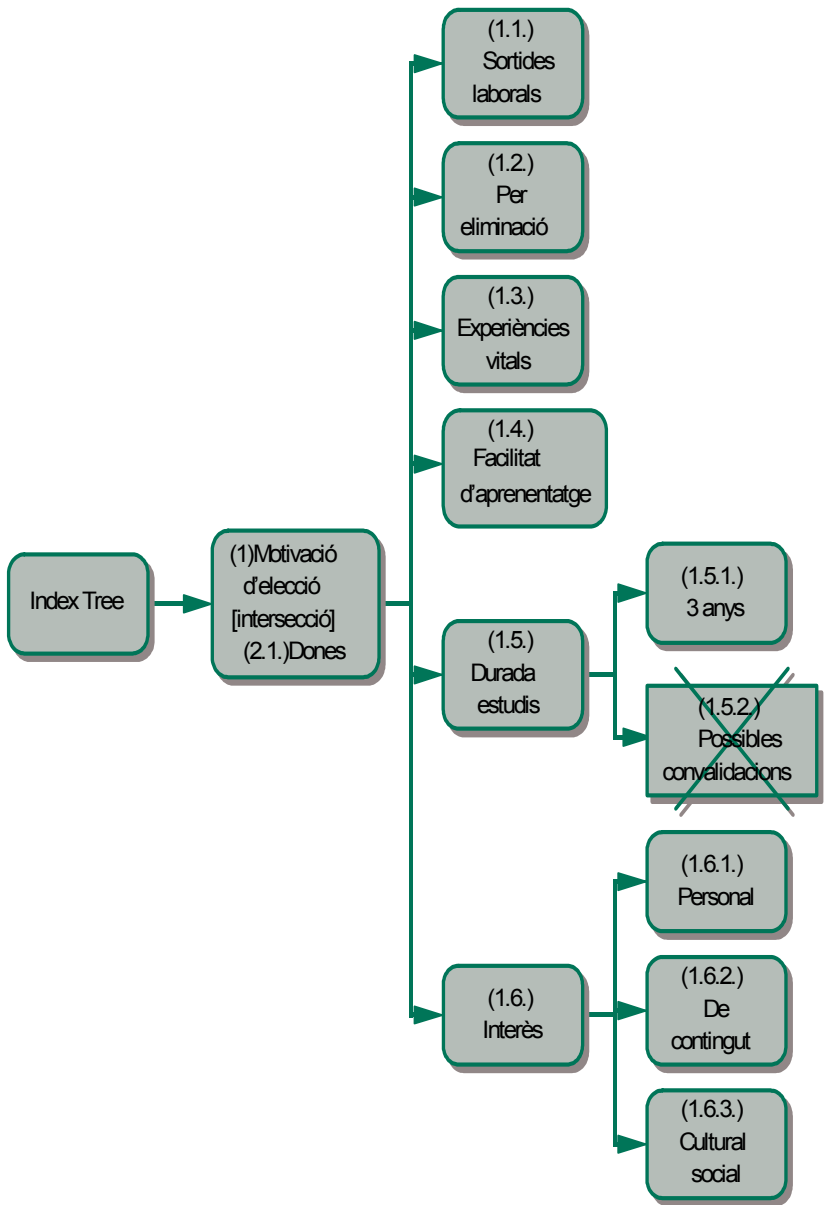

Figura 2. Dones i motivació d'elecció d'estudis

Concretament, hem agrupat les respostes obtingudes en sis categories que són semblants per a l'alumnat masculí i femení: sortides laborals (recull tot allò que fa referència al món laboral o a la vocació com a mite per a l'elecció de la futura professió); elecció per eliminació (codifica les categories en què queda de manifest que l'alumne, en primera instància, havia pensat fer uns altres estudis i que no hi va poder accedir per motius diversos, com ara no tenir una nota suficient); elecció en funció d'experiències vitals (recull la influència en l'elecció de fets de la vida personal o de persones rellevants, com ara professors o familiars); facilitat per aprendre els continguts de l'estudi escollit; durada de l'estudi, i interès per aquest (inclou l'interès personal pel contingut de l'estudi, l'interès pel contingut de les assignatures per estudiar i l'interès cultural o social, és a dir, per la rellevància social de la futura professió que es desenvoluparà).

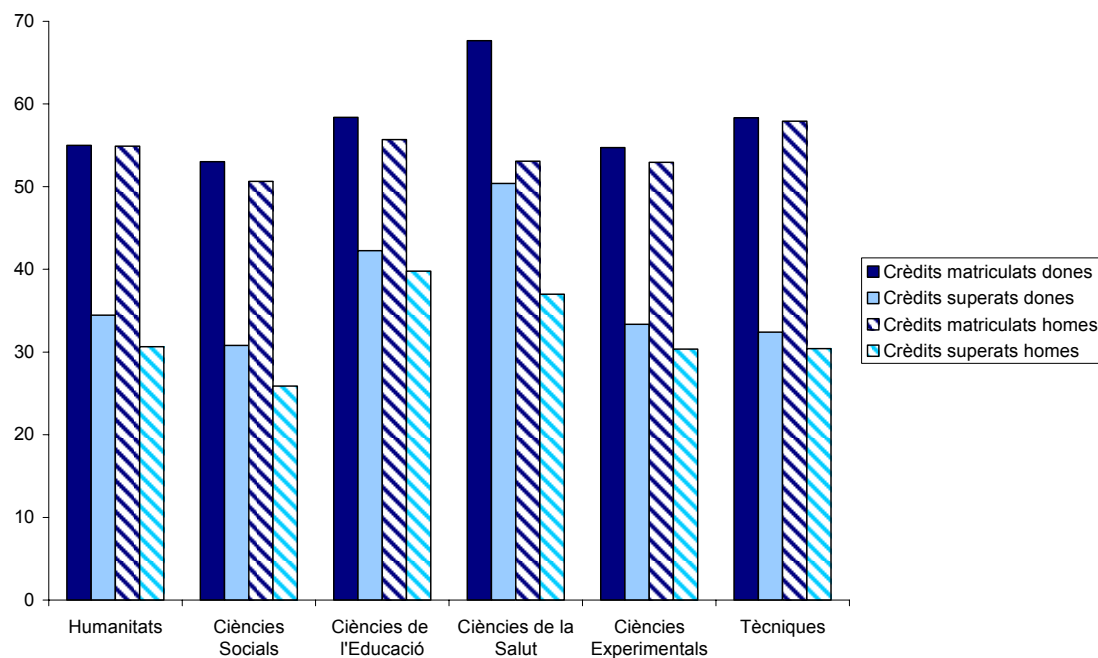
Cal assenyalar que, mentre que les estudiantes consideren l'interès cultural o social de l'estudi com a motivació per seleccionar-lo, el homes no tenen en compte aquesta possibilitat i sí que fan menció al seu interès personal per l'estudi. Per part seva, els homes consideren com a raó per a l'elecció d'un estudi la possibilitat de fer convalidacions posteriors (per exemple d'Infermeria cap a Medicina), mentre que les dones no tenen en compte aquesta qüestió en la seva elecció.

2.3.3. Dades relatives al rendiment

Quant al rendiment de l'alumnat de la UIB, un primer conjunt de dades sobre aquesta qüestió ens el proporciona l'anàlisi dels crèdits en els quals l'alumnat de primer i segon cicle està matriculat i els crèdits que ha superat.

Per a tots els tipus d'estudi, les dones es matriculen de més crèdits i superen també un major nombre de crèdits que els homes (gràfic 29).

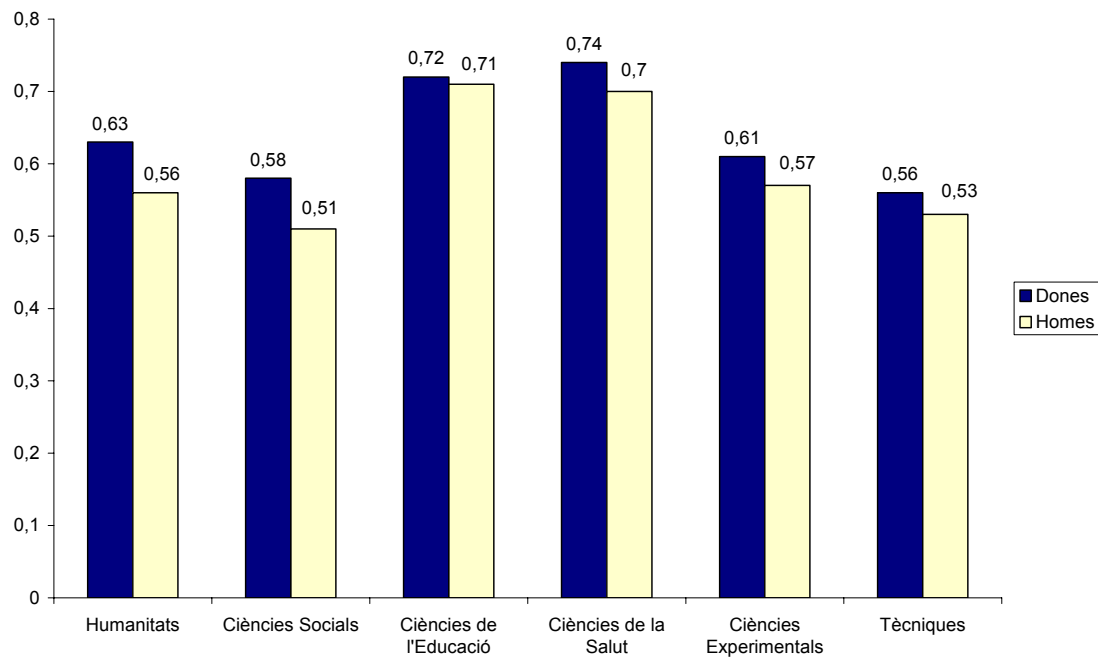
Gràfic 29. Mitjana de crèdits matriculats i superats, per gènere i branca d'ensenyament. Any acadèmic 2003-2004.

Font: Oficina de Planificació i Prospectiva (OPP) de la UIB

Aquestes dades queden encara més clares si analitzam la ràtio entre crèdits superats i crèdits matriculats. Com podem veure (gràfic 30), aquesta ràtio es superior per a les dones en tots els tipus d'estudis analitzats, en el darrer any acadèmic.

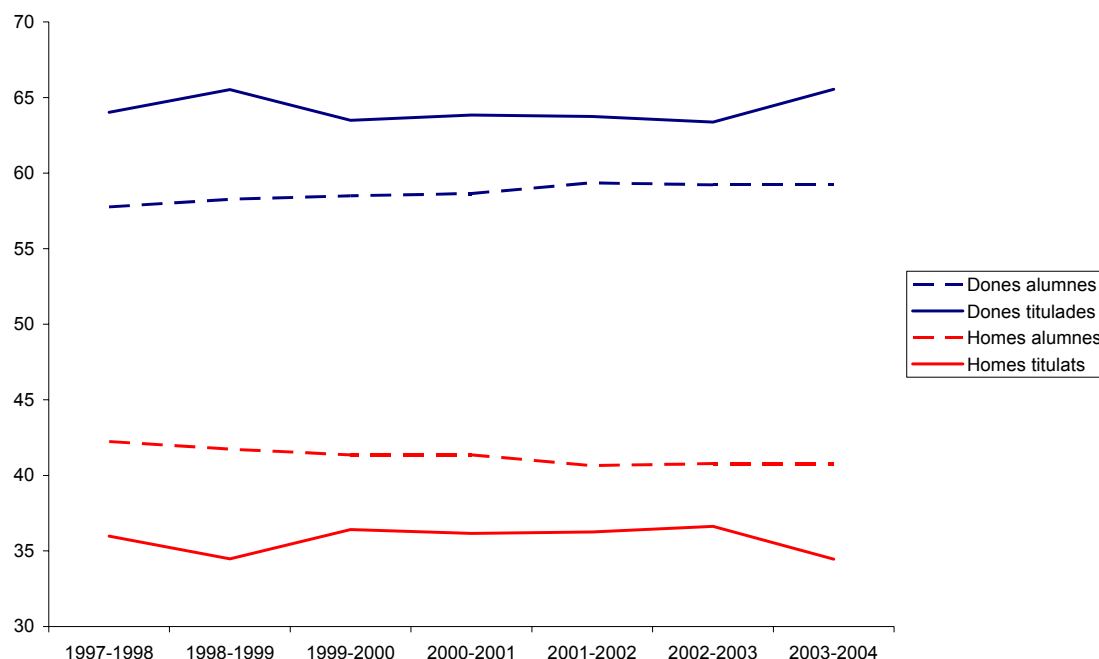
Gràfic 30. Ràtio crèdits superats/crèdits matriculats, per gènere i tipus d'estudi.
Any acadèmic 2003-2004.

Font: Oficina de Planificació i Prospectiva (OPP) de la UIB

També, com podem veure en el gràfic següent (gràfic 31), en termes generals i per als diferents anys acadèmics, la proporció de dones titulades en primer i segon cicle supera la d'homes. És més, la proporció de dones titulades supera la proporció d'alumnes dones de primer i segon cicle, mentre que la proporció d'homes titulats és inferior a la d'alumnes homes.

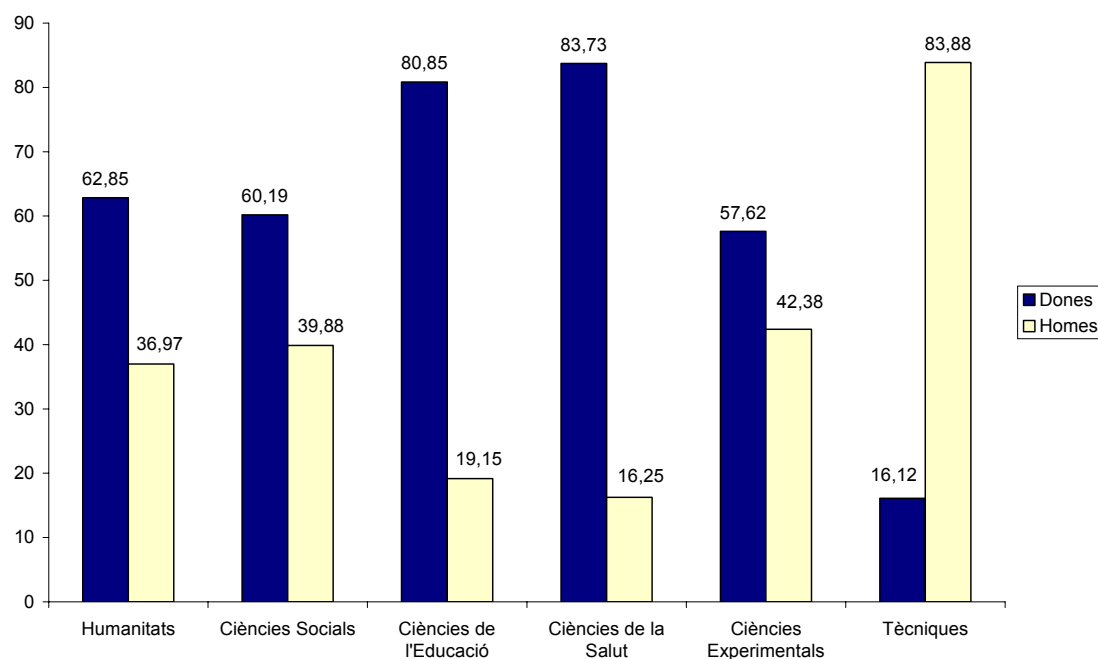
Gràfic 31. Alumnat titulat de primer i segon cicle, per any acadèmic i gènere

Font: Oficina de Planificació i Prospectiva (OPP) de la UIB

Les titulacions de primer i segon cicle per tipus d'estudi (gràfic 32) segueixen un tendència similar a la ja descrita en parlar de l'alumnat matriculat a primer i segon cicle, és a dir, percentatges superiors de dones titulades en Humanitats, Ciències Socials i Ciències Experimentals, percentatges molt superiors de dones titulades en Ciències de l'Educació i Psicologia i Ciències de la Salut i percentatges molt superiors d'homes titulats en estudis Tècnics.

Gràfic 32. Percentatge mitjà d'alumnes titulats de primer i segon cicle, durant el període estudiat (1997-2003), per tipus d'estudis i gènere

Font: Oficina de Planificació i Prospectiva (OPP) de la UIB

En definitiva, tal com assenyalen altres informes sobre el tema (Grañeras et al. 2001; Grañeras 2003), les dones que estudien a la UIB obtenen més bons resultats que els homes a primer i segon cicle. Per tant, el rendiment no és un obstacle objectiu per a l'elecció d'uns estudis o uns altres en el cas de les dones.

Però aquest bon rendiment en els primers cicles no impedeix l'existència d'una segregació horitzontal que queda de manifest, d'una banda, en el nombre d'homes i dones que arriben al més alt nivell universitari (els estudis de doctorat) i, d'altra, en el nombre de homes i dones titulats/des en aquest darrer nivell.

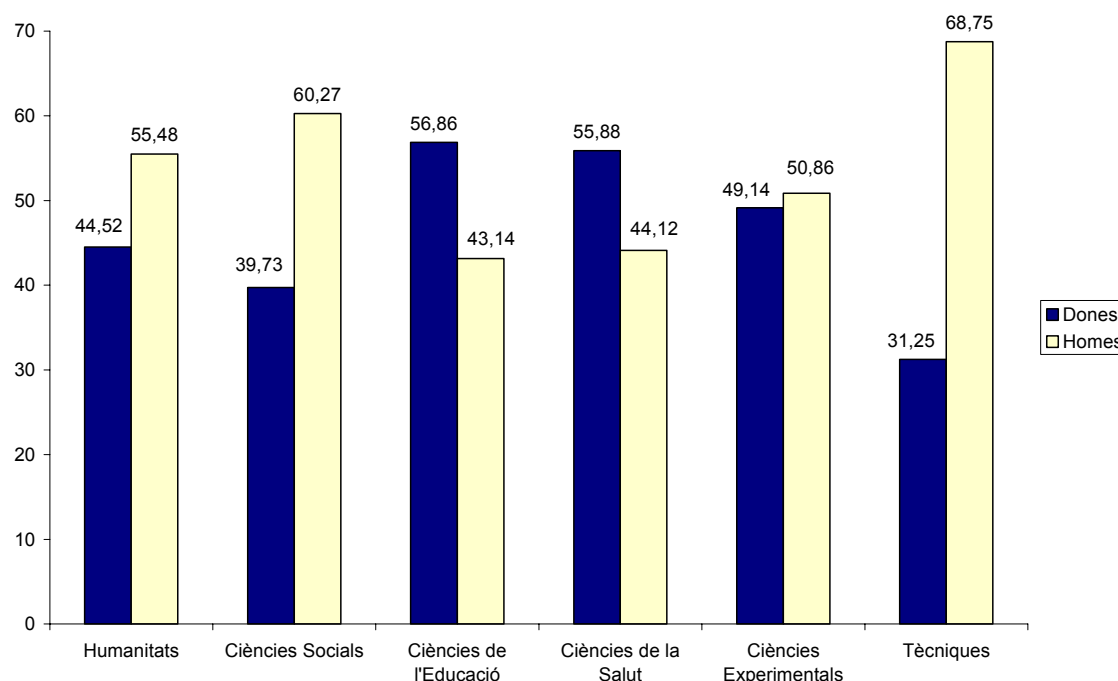
Així, en primer lloc, les dades sobre l'alumnat de tercer cicle il·lustren prou bé aquesta situació. Com podem veure al gràfic següent (gràfic 33), el percentatge de dones que cursen tercer cicle disminueix respecte de les que cursaven primer i segon cicle en general i per estudis en tots el casos (entorn a un 20% en Humanitats, Ciències Socials i Ciències de l'Educació i Psicologia i entorn a

un 10% en Ciències Experimentals i en general), excepte en estudis Tècnics (amb un augment d'un 12%). En canvi, en el cas dels homes succeeix just el contrari (el percentatge augmenta en tots els casos i disminueix per als estudis Tècnics en proporcions molt semblants al cas de les dones).

I, a diferència del que succeeix a primer i segon cicle, només en Ciències de l'Educació i Psicologia i en Ciències de la Salut el percentatge de dones matriculades als estudis de doctorat supera el d'homes.

Cal assenyalar que el percentatge de dones matriculades a tercer cicle a la UIB durant l'any acadèmic 2004-2005 (47,99%) és inferior al de les dones matriculades en aquests estudis en el conjunt de l'Estat espanyol (50,8%).

Gràfic 33. Percentatge d'alumnes de tercer cicle, per branca d'ensenyament i gènere. Any acadèmic 2004-2005.

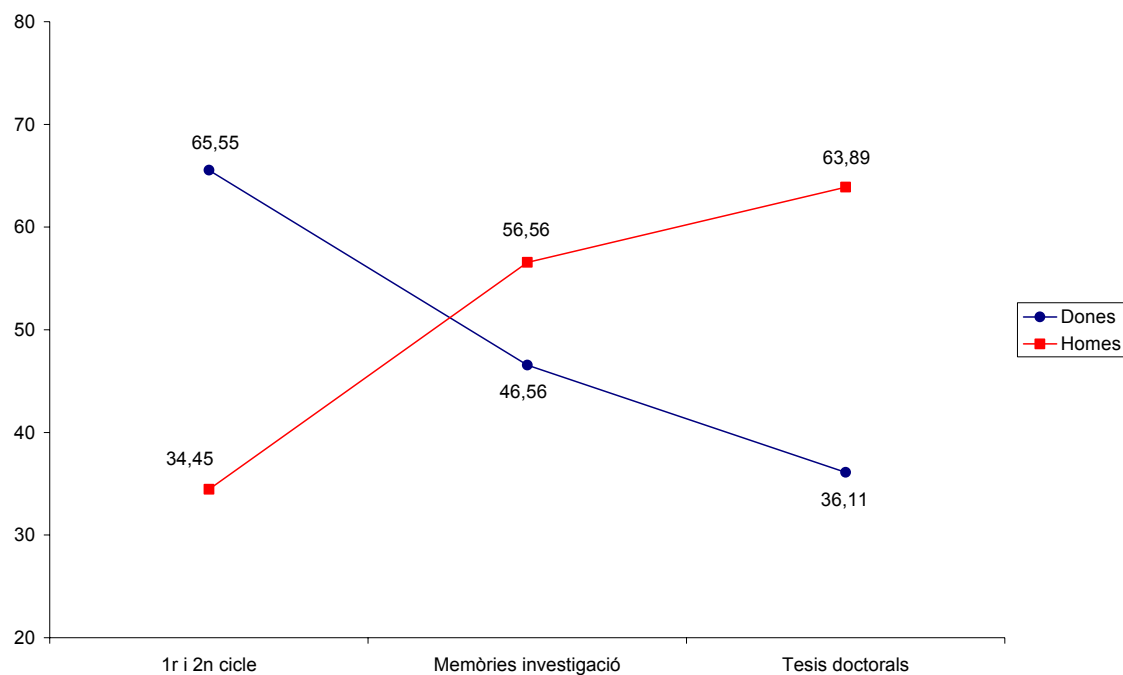

Font: Oficina de Planificació i Prospectiva (OPP) de la UIB

Pel que fa al nombre de dones i homes que obtenen la titulació als diferents nivells, hi ha una relació inversa entre nivell i percentatge de dones titulades, com es pot veure al «diagrama de tisores» següent (gràfic 34), que permet comparar el nombre de dones i d'homes que veuen estroncada la seva

trajectòria acadèmica. Concretament, mentre que en el cas de les diplomatures i llicenciatures el percentatge de dones titulades és àmpliament superior al d'homes (64,87% i 66,56% respectivament en el cas de les dones i 35,13% i 33,44% en el dels homes), en arribar al tercer cicle els percentatges s'inverteixen, de manera que són majoria els homes que llegeixen les seves memòries d'investigació (pas previ per a l'obtenció del Diploma d'Estudis Avançats i la Suficiència Investigadora) i molts més els que presenten les seves tesis doctorals.

Gràfic 34. Percentatge d'alumnes titulats, per nivell d'estudis i gènere. Any acadèmic 2003-2004.

Font: Oficina de Planificació i Prospectiva (OPP) de la UIB

Com assenyala Josune Aguinaga (2004), tot i que algunes fonts han suggerit que aquesta segregació horitzontal en el desenvolupament de la carrera acadèmica de l'alumnat podria estar relacionada amb el fet que aquestes són les edats en què les dones formen famílies i tenen fills, això no és una explicació vàlida, ja que aquest és també el cas dels homes i no se'n produeix cap «pèrdua».

Podem dir, per tant, que, tal com assenyala aquesta autora, les dones troben la primera barrera, el primer «sostre de vidre», al sistema acadèmic quan arriben als estudis de tercer cicle. Aquesta barrera, com és lògic, tindrà després conseqüències en la vida professional futura, sobretot de les dones que vulguin desenvolupar la seva carrera al món acadèmic.

2.3.4. Dades relatives als programes de mobilitat i voluntariat

Pel que fa a la participació en programes de mobilitat, l'any acadèmic 2004-2005 l'alumnat de la UIB que ha realitzat l'intercanvi és majoritàriament masculí en el cas de les beques DRAC-Estiu (66,67% d'homes sobre un total de quinze estudiants/es) i majoritàriament femení en el cas de les beques DRAC-Formació Avançada i DRAC-Hivern (estades curtes) (60% i 80,95% de dones respectivament sobre un total de cinc estudiants/es i vint-i-un estudiants/es en cada cas). També en el cas del programa del Sistema d'Intercanvi entre Centres Universitaris Espanyols (SICUE) i en el programa Sòcrates-ERASMUS de cooperació amb universitats europees, l'alumnat de la UIB que ha realitzat l'intercanvi és majoritàriament femení (66,67% i 60,29% de dones respectivament sobre un total de trenta-tres estudiants/es i de vuitanta-nou estudiants/es en cada cas).

També l'alumnat que ha rebut la UIB durant l'any acadèmic 2004-2005 ha estat majoritàriament femení tant en el cas del programa SICUE com en el cas del programa Sòcrates-ERASMUS (72% i 58,95% de dones respectivament sobre un total de vint-i-cinc estudiants/es i noranta-cinc estudiants/es en cada cas).

Aquest predomini femení ha marcat algunes diferències respecte del primer informe de l'observatori. Cal esperar algun temps per confirmar si aquesta és una tendència estable o va canviant segons l'any.

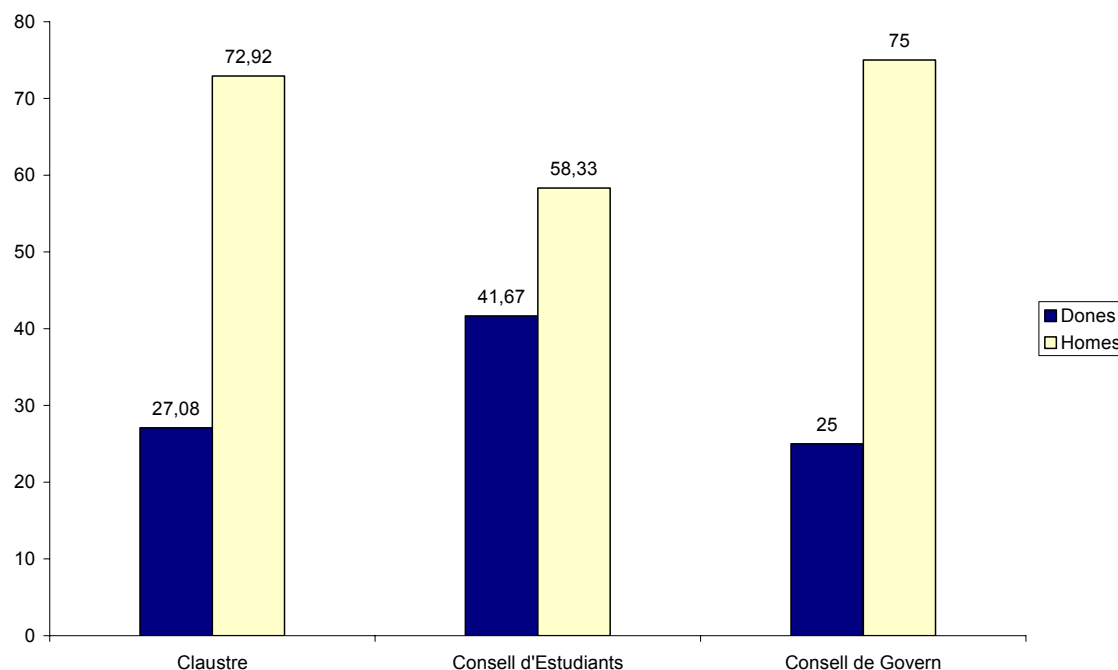
També a l'apartat de mobilitat, dins la primera convocatòria del Vicerectorat de Relacions Exteriors de la UIB per realitzar intercanvis amb universitats americanes, hi han anat un total de tres estudiants/es (dues dones i un home) i han vingut a la UIB disset estudiants/es (76,47% de dones i 23,53% d'homes). I, pel que fa a l'alumnat visitant (a universitats amb les quals no hi ha convenis), tres alumnes de la UIB (dues dones i un home) han marxat com a alumnat visitant durant aquest any acadèmic i la UIB ha rebut onze alumnes visitants (81,82% de dones i 18,18% d'homes).

Dins l'apartat de cooperació al desenvolupament i solidaritat, durant l'any acadèmic 2004-2005 es varen concedir trenta-dues beques per a la realització de pràctiques d'alumnes de la UIB en països en vies de desenvolupament, de les quals un 65,63% corresponen a dones i un 34,38% a homes. I a la borsa de voluntariat del curs 2004-2005 hi ha un total de 286 alumnes i quaranta-sis exalumnes.

2.3.5. Dades relatives a la representació

Pel que fa a la presència de l'alumnat en els òrgans de direcció i representació universitària, segons les dades disponibles per al darrer any acadèmic, en tots els casos analitzats a títol d'exemple (membres del Consell d'Estudiants, estudiants elegits per formar part del Claustre en representació dels diferents estudis i estudiants claustrals elegits per formar part del Consell de Govern), la majoria dels representants són homes (gràfic 35).

Gràfic 35. Percentatge de representants de l'alumnat, per òrgan de govern i gènere. Any acadèmic 2004-2005.

Font: Elaboració pròpia

Com ja vàrem avançar al nostre primer informe, aquest pot ser un primer indicatiu del que s'ha anomenat «transferència de recursos» (Izquierdo 2004), és a dir, cal hipotetitzar que es donaria una diferència quant al repartiment de tasques, de manera que les noies es fan càrrec d'una major quantitat de tasques domèstiques o de cura d'altres, i deixen lliures o «transfereixen» un seguit de recursos en forma de temps que poden ser aprofitats per la població masculina per, d'una banda, disposar d'una major quantitat de temps d'oci i, d'altra, accedir a la realització d'altres tasques, avançar més o millor en la seva carrera universitària o dedicar temps a tasques de gestió o representació, com ens suggeririen aquestes dades. És la nostra intenció poder aprofundir en aquesta qüestió en informes successius.

2.3.6. Dades relatives a la inserció laboral

D'altra banda, entre les funcions del nostre observatori hi ha l'anàlisi de la inserció sociolaboral del nostre alumnat. Per poder aconseguir aquest objectiu

és necessari disposar de dades sobre aquesta qüestió que, a dia d'avui, encara no són disponibles. Molt recentment la UIB ha aprovat la creació d'un observatori per a l'ocupació amb la participació del nostre observatori en qualitat d'assessor. El que sí que podem aportar en aquest document són les dades del Departament d'Orientació i Inserció Professional (DOIP) (servei dirigit a alumnat que hagi superat el 50% dels crèdits o assignatures d'un estudi o de titulats/ades universitaris/es), que va tenir 2.466 usuaris/es, la majoria dones (64,52%), durant els dos darrers cursos (2003-2004 i 2004-2005).

Durant el curs 2003-2004, cent setanta-quatre usuaris/es varen participar a les sessions personalitzades d'orientació professional del servei d'orientació i assessorament per a la inserció professional del DOIP. D'aquests es varen tancar cent trenta-nou processos (69,78% corresponents a dones i 30,22% a homes). Els processos es varen tancar perquè el/la usuari/a havia trobat feina en seixanta-un casos (78,69% de dones i 21,31% d'homes), perquè no havia trobat feina en un cas, perquè continuaven estudiant en tretze casos i no es varen poder saber els resultats dels seixanta-quatre casos restants.

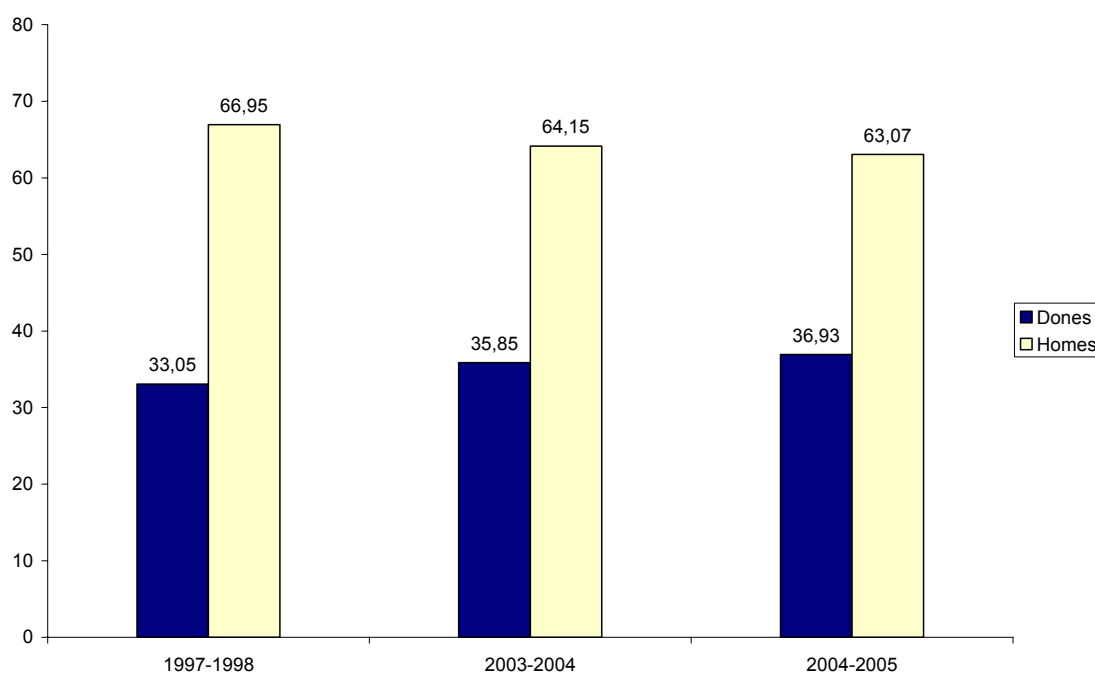
Durant el curs acadèmic 2004-2005 s'han inscrit al DOIP 2.675 universitaris/es. D'aquest total de persones inscrites, 1.780 (68,34%) són dones i 825 (31,66%) són homes. Quant als resultats d'inserció laboral, s'han realitzat cinquanta-nou contractes a partir d'ofertes gestionades íntegrament pel DOIP; d'aquests contractes, vint-i-cinc són de dones i trenta-quatre d'homes. D'altra banda, a partir de les ofertes que només s'han difós a la web s'han realitzat quaranta-cinc contractes: vint-i-una dones i vint-i-quatre homes. D'altra banda, s'han tancat 142 processos (vuitanta-una dones i seixanta-un homes) d'orientació i assessorament, dels quals han trobat feina vint-i-dues dones i tretze homes.

Per suposat, aquestes dades són encara molt primerenques, però suggereixen que les nostres estudiantes cerquen més ajuda per tal de cercar feina una vegada acabats els seus estudis que els nostres estudiants.

2.4. El professorat de la Universitat de les Illes Balears

Del total del PDI de la UIB l'any acadèmic 1997-98 (699 persones), el 66,95% (468) eren homes i el 33,05% (231) dones; el 2003-2004, del conjunt d'aquest personal (940), el 64,15% (603) eren homes i el 35,85% (337) dones, i l'any 2004-2005 del total de PDI (983), el 63,07% (620) eren homes i el 36,93% (363) eren dones. Per tant, en termes generals, pot dir-se que, tot i que el percentatge d'homes ha disminuït i el de dones ha augmentat al llarg del període estudiat, la variació és de molt petita quantia i la plantilla de PDI de la nostra universitat continua força masculinitzada.

Gràfic 36. Percentatge de PDI, per anys acadèmics i gènere

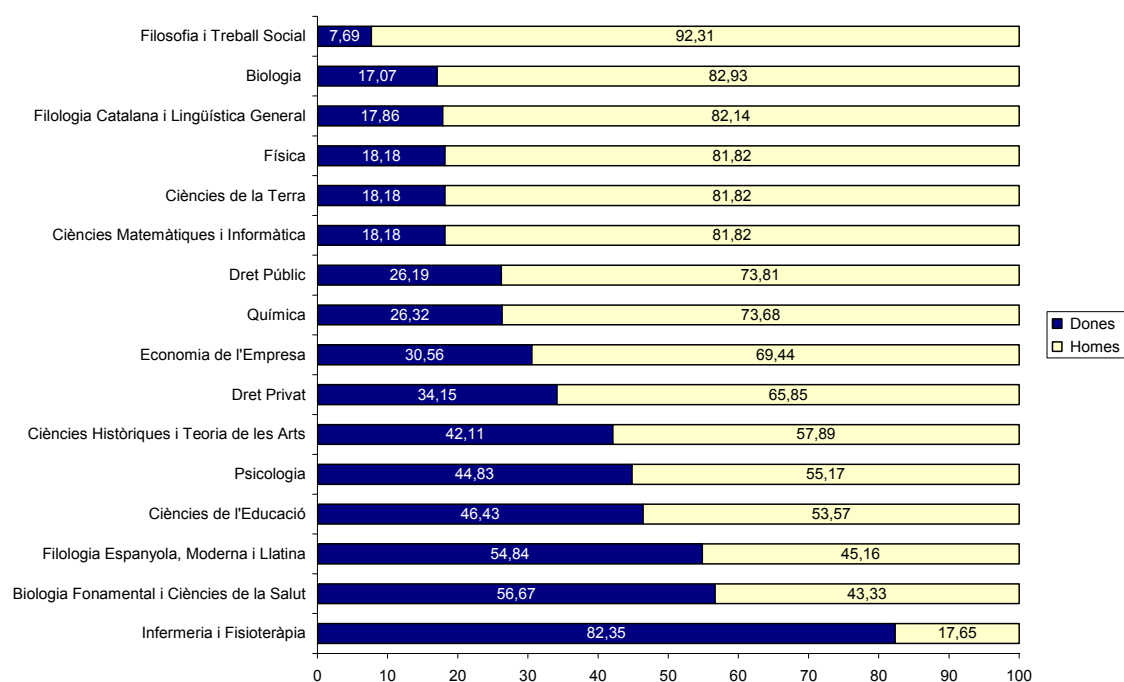

Font: Elaboració pròpia

En desglossar aquest nombre total per departaments, constatarem que el departament amb un major percentatge de dones, tant el 1997-1998 com aquest darrer curs 2004-2005, és el d'Infermeria i Fisioteràpia (82,35% i 71,79% respectivament). Els departaments de Biologia Fonamental i Ciències de la Salut, Filologia Espanyola, Moderna i Llatina, Ciències de l'Educació,

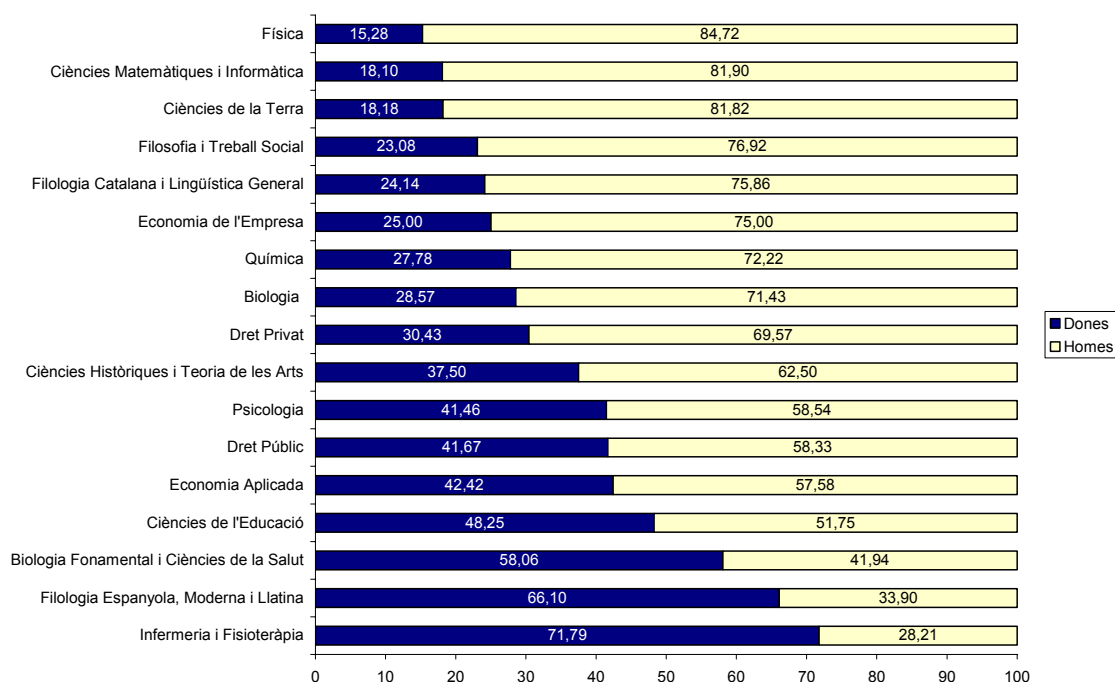
Psicologia i Ciències Històriques i Teoria de les Arts tenen un percentatge de dones que oscil·la aproximadament entre el 40% i el 60% durant aquest període. Per part seva, els departaments de Física, Ciències Matemàtiques i Informàtica i Ciències de la Terra no superen el 20% de dones al llarg del període estudiat.

Gràfic 37. Percentatge de PDI, per departaments i gènere. Any acadèmic 1997-1998.

Font: Elaboració pròpia

Gràfic 38. Percentatge de PDI, per departaments i gènere. Any acadèmic 2004-2005.

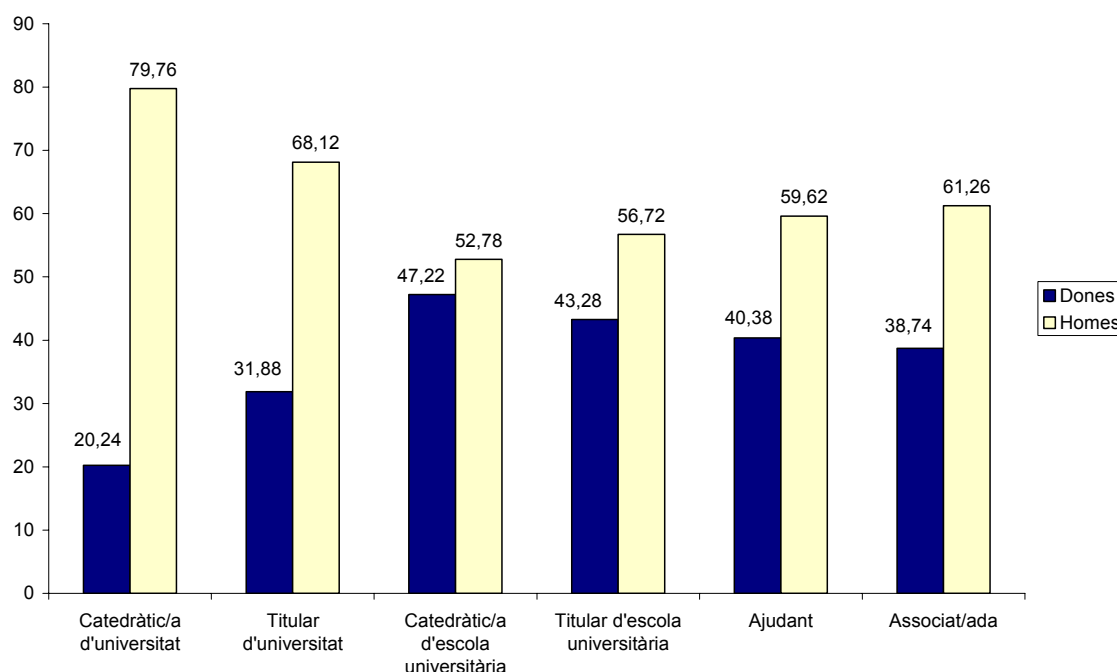
Font: Elaboració pròpia

Des de l'any acadèmic 1997-1998 fins al 2004-2005, als departaments de Filologia Espanyola, Moderna i Llatina, Dret Públic, Economia Aplicada (en relació amb Economia i Empresa), Filosofia i Treball Social i Biologia el percentatge de dones ha augmentat més d'un 20%.

Quant a categories docents (gràfic 39), al llarg del període estudiat i per a totes les categories, el percentatge de dones és inferior al percentatge d'homes, encara que en tots els casos la presència de dones ha augmentat, excepte en el cas de les TEU (en què s'ha estabilitzat).

Aquesta masculinització s'agreuja a les categories superiors (CU i TU), mentre a que les categories CEU, TEU, ajudant i professorat associat el percentatge de dones se situa per damunt del 40%. Cal remarcar que, atès que les xifres globals no són gaire àmplies, la figura de professor/a ajudant s'ha estudiat sense presentar dades diferenciades per tipus.

Gràfic 39. Percentatge de PDI, per categories i gènere. Any acadèmic 2004-2005.

Font: Elaboració pròpia

Tot i que el percentatge de catedràtiques d'universitat a la UIB (entorn al 20% actualment) és superior al del conjunt de l'Estat espanyol (13,7% l'any acadèmic 2004-2005), ens situam encara molt lluny d'universitats com ara la Pública de Navarra, la de Vigo o la Rovira i Virgili (amb percentatges de dones en aquesta categoria entorn al 25%). En el cas de les professores titulars d'universitat, la proporció de dones a la UIB és molt semblant a la del conjunt de l'Estat, tot i que encara llunyana al quasi 50% en universitats com la UNED o la Universitat Rei Joan Carles de Madrid.

En termes generals, aquestes dades mostren que el percentatge global de dones a la plantilla docent i investigadora i per a totes les categories ha augmentat a la nostra universitat. No obstant això, l'anàlisi de les dades absolutes (taula 1) mostra que aquest creixement és en general molt petit i que en realitat s'ha produït un creixement paral·lel per a professors i professores, la qual cosa no ha contribuït a fer minvar la diferent presència d'uns i altres.

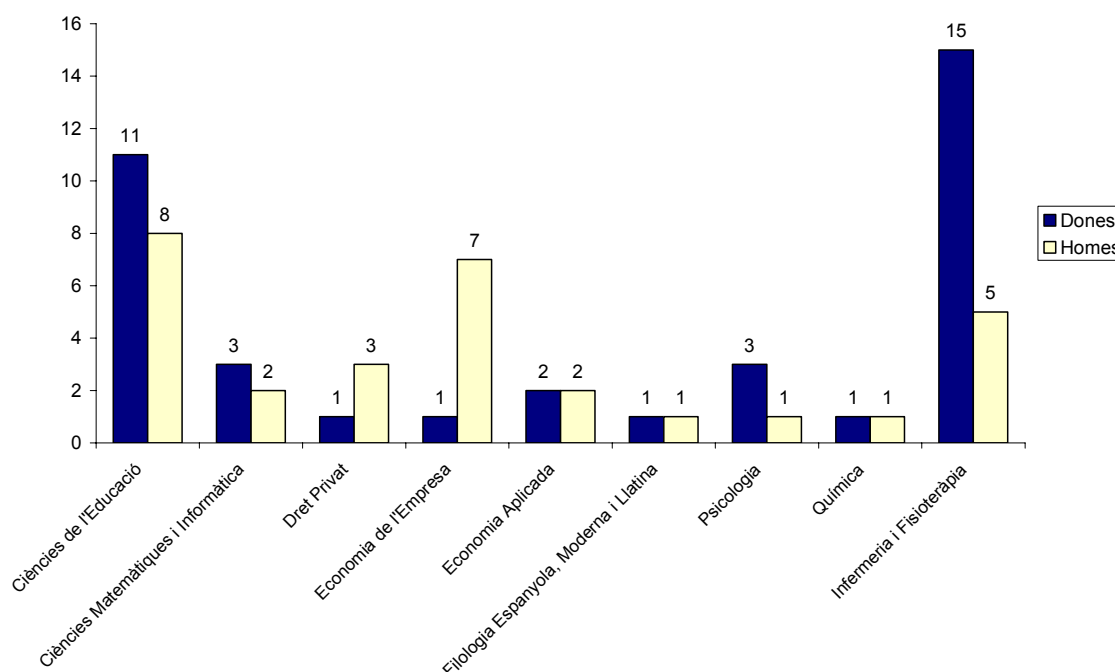
Taula 1. Nombre de PDI, per categories, anys acadèmics i gènere

	Dones			Homes		
	1997-1998	2003-2004	2004-2005	1997-1998	2003-2004	2004-2005
CU	10	16	17	57	68	67
CEU	7	16	17	14	20	19
TU	42	66	66	105	140	141
TEU	62	85	87	83	115	114
Contr. dr.						2
P. col.		4	7		11	12
Aj.	21	24	21	32	30	31
As.	89	125	148	177	214	234

Font: Elaboració pròpia

A les dades presentades sobre el PDI s'hi ha d'afegir que l'any acadèmic 2004-2005 hi havia a les seus de Menorca i Eivissa-Formentera un total de seixanta-vuit professors/es associats/des (44,12% d'homes i 55,88% de dones), distribuïts com es mostra al gràfic següent (gràfic 40).

Gràfic 40. Nombre de professors associats a les seus de Menorca i Eivissa-Formentera. Any acadèmic 2004-2005.

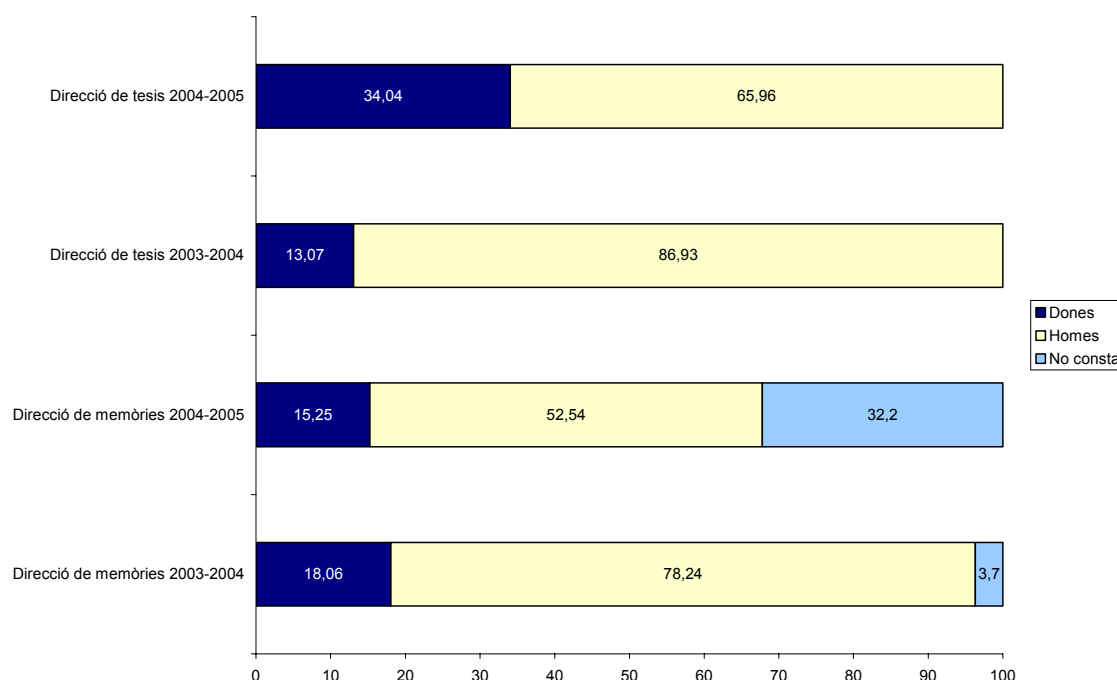
Font: Elaboració pròpia

Les dades obtingudes en relació amb el PDI mostren, en definitiva, que la seva situació a la UIB continua sent molt semblant a la de la resta d'universitats de l'Estat, de manera que el professorat està constituït en major mesura per homes que per dones i que es detecta una segregació tant horitzontal (amb molta més presència femenina en determinats departaments, com ara Infermeria i Ciències de l'Educació) com vertical (amb molts més professors a les categories CU i TU) (García i García 1998; 2001).

Pel que fa als indicadors d'excel·lència investigadora, una primera dada en aquest sentit és donada per la direcció de memòries d'investigació i tesis doctorals (gràfic 41). Com es pot observar, en el cas de les memòries d'investigació el percentatge de directores està per davall del 20% en els dos anys acadèmics estudiats. Tot i això, és important remarcar que en el segon període no consta si es tracta de director o directora en quasi un terç dels casos. Pel que fa a les tesis, s'ha més que triplicat el nombre de directores

entre els dos períodes estudiats i, tot i això, només una tercera part de les tesis doctorals presentades a la UIB l'any acadèmic 2004-2005 han tingut una directora.

Gràfic 41. Direcció de memòries d'investigació i tesis doctorals, per gènere

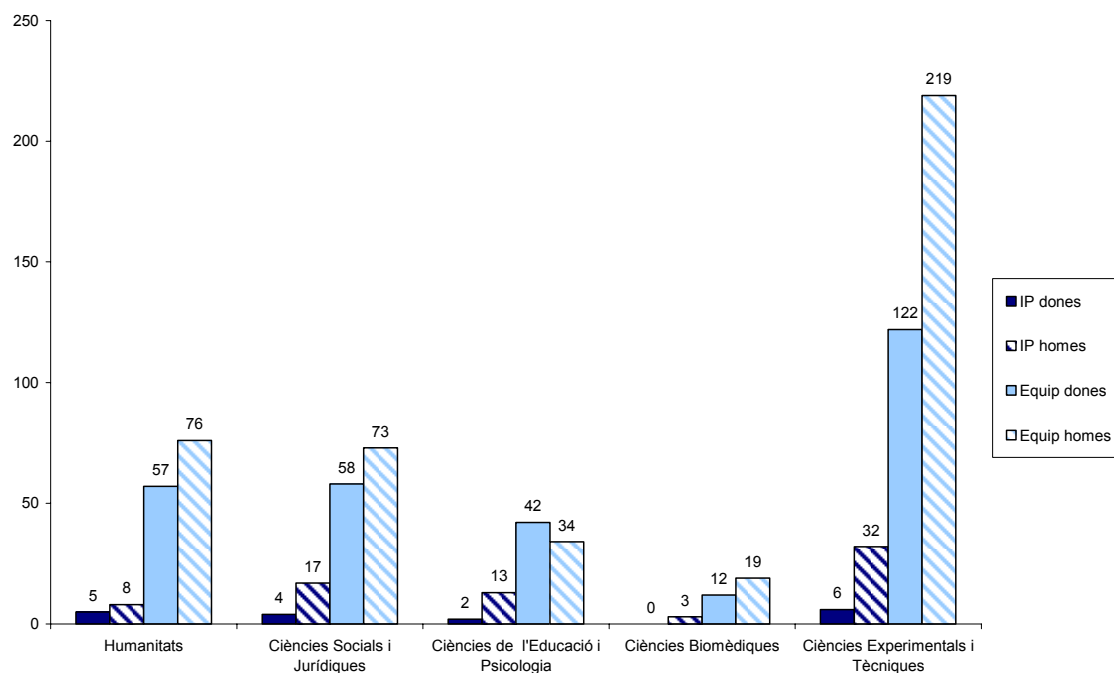
Font: Elaboració pròpia

D'acord amb les dades publicades per l'Oficina de Suport a la Recerca de la UIB, en el moment actual hi ha registrats a la nostra universitat noranta grups de recerca, dels quals setanta-tres (81,11%) estan dirigits per un home i disset (18,89%) per una dona. En aquests grups hi participen un total de 740 membres: 460 són homes (62,16%) i 280 són dones (37,84%).

En diferenciar aquests grups per àmbits de coneixement (gràfic 42), podem veure que en tots els casos hi ha una majoria d'investigadors principals, sent Humanitats l'àmbit amb un major percentatge (de quasi el 40%) d'investigadores principals. Quant a membres dels grups de recerca, a Ciències de l'Educació i Psicologia hi ha més d'un 50% de membres que són dones, en Humanitats i Ciències Socials i Jurídiques més d'un 40% de membres dels

grups de recerca són dones, i a Ciències Biomèdiques i Ciències Experimentals aquest percentatge no arriba al 40%.

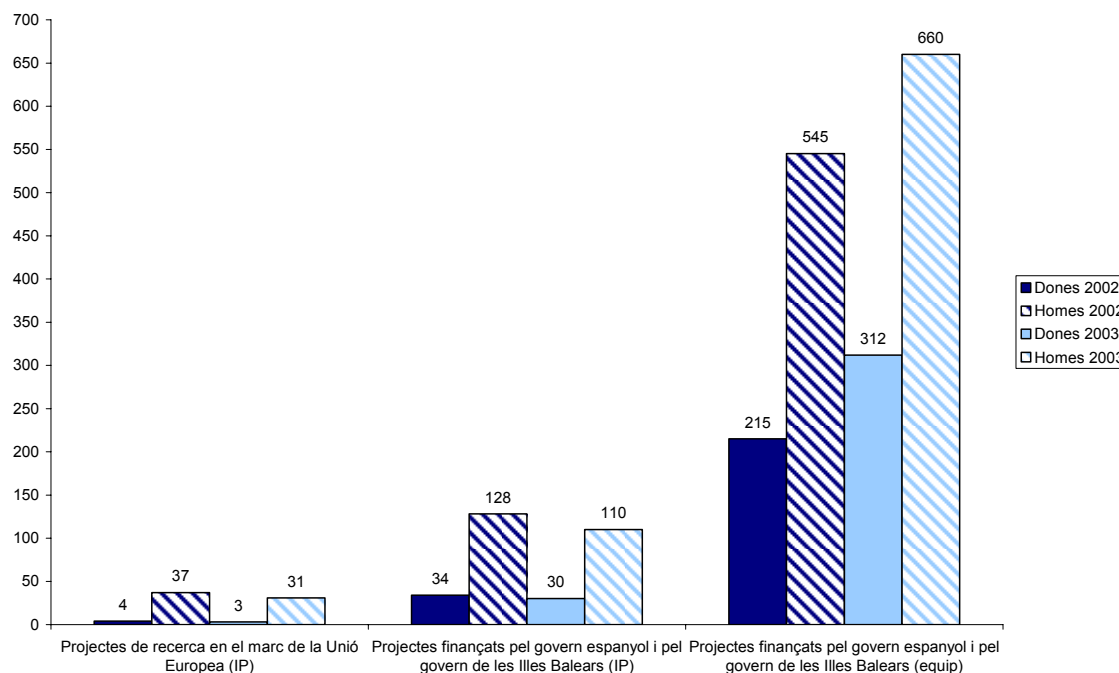
Gràfic 42. Grups de recerca, per àmbits de coneixement i gènere

Font: Elaboració pròpia

Pel que fa als projectes d'investigació, d'acord amb les dades que podem veure als catàlegs d'investigació de la UIB de 2002 i 2003, la situació és molt semblant. Així (gràfic 43), menys del 10% dels projectes en el marc de la Unió Europea i entorn d'un 20% dels projectes nacionals tenen una investigadora principal i entorn del 30% dels membres dels equips investigadors són dones.

Gràfic 43. Projectes d'investigació, per tipus de finançament, any i gènere

Font: Elaboració pròpia

En el cas dels projectes d'investigació, és important assenyalar que la informació disponible als catàlegs conté algunes duplicitats, ja que una mateixa persona pot figurar com a investigador/a principal en projectes de diferents instàncies (nacionals, europeus...) i com a membre d'un equip investigador en més d'un projecte. Per això i per poder veure si aquest fet modificava els resultats, vàrem analitzar a títol d'exemple les dades de l'índex del catàleg d'investigació de la UIB per a l'any 2003. Els resultats obtinguts indiquen (analitzades les dades de totes dues formes) que la presència d'homes és sempre superior a la presència de dones. Aquest augment suposa que hi ha homes que dirigeixen més d'un projecte d'investigació, la qual cosa molt probablement podem relacionar amb el desigual nombre de catedràtics i catedràtiques a la nostra universitat.

Pel que fa a la participació del PDI de la UIB en programes de mobilitat, tant en el cas del programa DRAC-PDI com en el cas del programa ERASMUS, el 2004-2005 la participació fou majoritàriament masculina (88,89% i 61,90%

d'homes respectivament), fet que confirma la tendència detectada l'any 2003-2004.

Dins l'apartat de cooperació al desenvolupament i solidaritat, durant l'any acadèmic 2004-2005 a la borsa de voluntariat del curs 2004-2005 hi ha un total de sis membres del PDI.

Finalment, i pel que fa a la presència de PDI en càrrecs de gestió i direcció universitària, a les taules següents (taules 2 i 3) en podem veure la distribució, que ens indica que, en termes generals i en els diferents moments estudiats, la majoria dels càrrecs de gestió de la UIB estaven ocupats per homes, amb l'excepció de les secretaries de facultat i dels càrrecs catalogats com a altres.

Taula 2. Càrrecs de gestió a la UIB, per categoria, anys acadèmics i gènere

Categoria	Homes		Dones	
	1997-1998	2004-2005	1997-1998	2004-2005
Rector	1	1	0	0
Vicerectors/es	6 (75%)	5 (55,56%)	2 (25%)	4 (44,44%)
Degans/es de facultat	5 (83,33%)	4 (66,67%)	1 (16,67%)	2 (33,33%)
Vicedegans/es de facultat	4 (66,67%)	16 (72,73%)	2 (33,33%)	6 (27,27%)
Secretaris/es de facultat	4 (66,67%)	2 (33,33%)	2 (33,33%)	4 (66,67%)
Directors/es d'escola universitària	6 (85,71%)	6 (66,67%)	1 (14,29%)	3 (33,33%)
Directors/es de departament	10 (62,5%)	12 (66,67%)	6 (37,5%)	6 (33,33%)
Subdirectors/es de departament	13 (81,25%)	11 (61,11%)	3 (18,75%)	7 (38,89%)
Secretaris/es de departament	10 (62,5%)	13 (72,22%)	6 (37,5%)	5 (27,78%)

Taula 3. Altres càrrecs de gestió a la UIB, per categoria, anys acadèmics i gènere

Categoria	Homes		Dones	
	2003-2004	2004-2005	2003-2004	2004-2005
Caps d'estudis	25 (78,13%)	24 (75%)	7 (21,88%)	8 (25%)
Direccions de serveis	4 (80%)	5 (71,42%)	1 (20%)	1 (14,29%)
Direccions de laboratoris	5 (100%)	5 (100%)	0 (—)	0 (—)
Direccions d'instituts universitaris	2 (75%)	2 (75%)	1 (25%)	1 (25%)
Subdireccions d'instituts universitaris	1 (50%)	1 (50%)	1 (50%)	1 (50%)
Altres (direccions oficines...)	6 (40%)	13 (44,83%)	9 (60%)	15 (51,72%)

Com ja va quedar de manifest en el nostre primer informe, en els òrgans de direcció, és a dir al Consell de Govern i al Claustre de la UIB, la representació del PDI té un component masculí molt elevat (per damunt del 60%), encara que el predomini és clarament superior entre el personal docent doctor (grup a) i més matisat en el cas de la resta de personal docent (grup b).

En definitiva, els resultats obtinguts per al cas del PDI (sobretot pel que fa a la categoria docent, als resultats d'investigació i als càrrecs de representació) posen de manifest la segregació horitzontal i vertical a què ens hem referit diverses vegades i ens duen, com ja vàrem fer en el cas de l'alumnat, a formular hipòtesis sobre els possibles motius d'aquesta situació. Com ja vàrem expressar llavors, la divisió sexual del treball social i la consegüent transferència de recursos que duu podrien estar a la base d'aquestes desigualtats (Izquierdo 2004).

En aquest sentit, l'anàlisi qualitativa desenvolupada per Gómez, Callejo i Casado (2004), i feta a partir de grups de discussió i entrevistes en profunditat, suggereix que, en el cas dels homes, la decisió d'acceptar i/o presentar-se a un càrrec de tipus acadèmic sorgeix com un procés d'evolució «natural» de la

seva carrera. En canvi, en el cas de les dones, aquestes decisions sorgeixen com a fruit de complexes reflexions en què s'analitzen molts de factors (família, fills, parella, característiques del càrrec...) i, en molts de casos, es prenen com a fruit de situacions excepcionals (canvi de centre, canvis en el mateix centre, situacions de crisi...), i exigeixen el compromís i el suport directe tant de l'entorn familiar com professional, cosa que no succeeix en el cas dels homes. Insistent en aquesta qüestió, Ester Barberá (2005) ens recorda que moltes investigacions recents han mostrat que les dones professores que han hagut de fer un important esforç per poder arribar a una posició estable a la universitat i que fan les seves tasques docents i investigadores amb entusiasme i eficàcia no estan motivades per accedir a càrrecs de responsabilitat. Els arguments que exposen aquestes dones són de dos tipus: d'una banda, hi hauria el fet que els càrrecs suposen una sobrecàrrega professional que resta temps lliure, la qual cosa dificulta la conciliació entre la vida professional i personal (no sols per a la realització de tasques domèstiques o de cura d'altres sinó també de vida social, oci, etc.), aspecte molt més valorat per les dones que pels homes. D'altra banda, hi hauria la manca de motivació per participar en projectes que les dones consideren de característiques masculines (gestió acadèmica basada en llargues hores de reunió, dedicació exclusiva, objectius poc clars, manca de complicitat dels companys homes...) i amb els quals no se senten identificades.

2.5. El PAS de la Universitat de les Illes Balears

En aquest segon informe hem fet una aproximació més acurada a la descripció del col·lectiu del personal d'administració i serveis (PAS) de la nostra universitat, analitzant-ne la situació a partir de la informació que ens ha proporcionat el servei de Recursos Humans de la UIB sobre la seva vinculació amb la institució i els llocs i les categories ocupats i assenyalant els diversos capítols en què es diferencia la contractació d'aquest personal i els serveis d'adscripció, com també alguns aspectes de representació.

Una primera aproximació a les dades ens mostra que les dones són majoria enfront dels homes, ja que, del total d'aquest personal (512 persones), les dones representen el 63,5% (325 dones) i els homes el 36,5% (187 homes).

Aquest repartiment és variable segons els casos. Així, i pel que fa a la seva vinculació contractual amb la UIB, les dones suposen quasi quatre cinques parts del total del PAS funcionari, pràcticament la meitat del PAS laboral amb contracte indefinit, quasi les tres quartes parts del PAS amb contracte de durada determinada vinculat a la UIB i un poc menys de la meitat del PAS vinculat a projectes.

Taula 4. PAS segons la seva vinculació a la UIB, per gènere. Any acadèmic 2004-2005.

Vinculació	Dones	Homes	Total
Funcionaris/es	159 (84,13%)	30 (15,87%)	189
Personal laboral	79 (43,8%)	101 (56,2%)	180
Personal laboral capítol 1	49 (72,06%)	19 (27,94%)	68
Personal laboral capítol 6	38 (50,67%)	37 (49,33%)	75
Total	325 (63,5%)	187 (36,5%)	512

Personal laboral capítol 1: PAS amb contracte de durada determinada dependent de la UIB.

Personal laboral capítol 6: PAS amb contracte de durada determinada dependent de projectes d'investigació.

En el cas del personal laboral del capítol 1, hi ha dues dones contractades a temps parcial, mentre que la resta ho està a temps complet. En el cas del personal laboral del capítol 6, hi ha dos homes i set dones contractats/ades a temps parcial.

Pel que fa als llocs ocupats, en el cas del PAS funcionari (taula 5) podem dir que les dones constitueixen una àmplia majoria en pràcticament totes les categories diferenciades.

Taula 5. Cos/Categoria/Escala del PAS funcionari de la UIB, per gènere. Any acadèmic 2004-2005.

Cos/Categoria/Escala	Dones	Homes	Total
Ajudant de biblioteca	2 (66,67%)	1 (33,33%)	3
Auxiliar administratiu organismes autònoms	8 (80%)	2 (20%)	10
Auxiliar administratiu UIB	93 (89,42%)	11 (10,58%)	104
Auxiliar de biblioteca UIB	4 (100%)	—	4
Cos auxiliar arxius i biblioteques organismes autònoms	2 (100%)	—	2
Cos superior de la CAIB	—	1 (100%)	1
Cos/escala administrativa organismes autònoms	4 (100%)	—	4
Cos/escala administrativa UIB	37 (80,43%)	9 (19,57%)	46
Gestió UIB	5 (62,50%)	3 (37,50%)	8
Subaltern	1 (50%)	1 (50%)	2
Tècnic de gestió organismes autònoms	1 (50%)	1 (50%)	2
Tècnic de gestió UIB	2 (66,67%)	1 (33,33%)	3
Total general	159 (84,13%)	30 (15,87%)	189

En quant al PAS laboral amb contracte de duració indefinida, és l'únic cas on els homes són majoria amb un 56,2% enfront d'un 43,8% de dones. La distribució per categories es pot veure a la taula següent (taula 6).

Taula 6. Cos/Categoria/Escala del PAS laboral de la UIB, per gènere. Any acadèmic 2004-2005.

Cos/Categoria/Escala	Dones	Homes	Total
Auxiliar A	1	—	1
Auxiliar B	1	1	2
Auxiliar de biblioteca	1	1	2
Auxiliar de biblioteca A	—	2	2
Auxiliar de serveis B	21	21	42
Conserge	2	1	3
Mosso B	1	1	2
Oficial A	3	—	3
Oficial B	1	—	1
Oficials de laboratori	5	—	5
Oficials d'oficis	4	2	6
Personal de neteja B	—	1	1
Programador-operador	7	2	9
Tècnic de laboratori	—	1	1
Tècnic especialista	18	21	39
Tècnic mitjà	11	12	23
Tècnic superior	22	11	33
Telefonista B	1	2	3
Xòfer	2	—	2
	79	101	
Total general	(43,8%)	(56,2%)	180

També en el cas del PAS amb contracte de durada determinada dependent de la UIB (taula 7) podem dir que les dones constitueixen una àmplia majoria en pràcticament totes les categories diferenciades, llevat de les categories de tipus més tècnic, com ara mosso, oficial o tècnic especialista.

Taula 7. Cos/Categoria/Escala del PAS laboral (capítol 1), per gènere. Any acadèmic 2004-2005.

Cos/Categoria/Escala	Homes	Dones	Total
Ajudant de reforç de serveis B	—	1 (100%)	1
Auxiliar administratiu	3 (12%)	22 (78%)	25
Auxiliar de biblioteca	1 (7,14%)	13 (92,86%)	14
Auxiliar de serveis	6 (50%)	6 (50%)	12
Mosso	1 (100%)	—	1
Oficial	2 (100%)	—	2
Programador-operador informàtic	2 (33,33%)	4 (66,67%)	6
Tècnic especialista	2 (66,67%)	1 (33,33%)	3
Tècnic mitjà	2 (66,67%)	1 (33,33%)	3
Tècnic superior	—	1 (100%)	1
Total	19 (27,94%)	49 (72,06%)	68

També en el cas del PAS amb contracte de durada vinculada a projectes (taula 8), hi ha moltes categories i la majoria estan ocupades per un nombre petit de persones, la qual cosa fa més difícil establir tendències, tot i que sembla que les categories més elevades corresponents a la qualificació de doctor/a estan majoritàriament ocupades per homes.

Taula 8. Cos/Categoria/Escala del PAS laboral (capítol 6), per gènere.

Cos/Categoria/Escala	Dones	Homes	Total
Auxiliar administratiu B/ DD	3 (100%)	—	3
Diplomat universitari DD	1 (100%)	—	1
Doctor	1 (25%)	3 (75%)	4
Doctor DD	4 (26,67%)	11 (73,33%)	15
Enginyer tècnic	—	1 (100%)	1
Enginyer tècnic DD	1 (100%)	—	1
Operador	1 (100%)	—	1
Operador DD	2 (33,33%)	4 (66,67%)	6
Tècnic especialista	1 (50%)	1 (50%)	2
Tècnic especialista	—	1 (100%)	1
Tècnic especialista DD	2 (25%)	6 (75%)	8
Tècnic especialista grup III	—	1 (100%)	1
Tècnic especialista laboratori DD	4 (80%)	1 (20%)	5
Tècnic mitjà DD	2 (100%)	—	2
Tècnic superior	1 (50%)	1 (50%)	2
Tècnic superior DD	1 (50%)	1 (50%)	2
Tècnic superior de laboratori DD	1 (100%)	—	1
Titulat de grau mitjà	1 (100%)	—	1
Titulat grau mitjà DD	—	2 (100%)	2
Titulat mitjà	—	1 (100%)	1
Titulat superior DD	12 (80%)	3 (20%)	15
Total	38 (50,67%)	37 (49,33%)	75

Pel que fa a la participació del PAS de la UIB en programes de mobilitat, en el programa DRAC-PAS hi varen participar dues dones durant l'any acadèmic 2004-2005. I dins l'apartat de cooperació al desenvolupament i la solidaritat, durant l'any acadèmic 2004-2005 a la borsa de voluntariat del curs 2004-2005 hi ha un total de dotze membres del PAS.

Pel que fa a llocs de gestió, més del 80% (85,71%) de les persones que ocupen càrrecs d'administrador/a de centre són dones, però en les direccions de serveis i altres llocs de gestió són majoria els homes, com es pot veure a la taula següent (taula 9).

Taula 9. Altres càrrecs de gestió a la UIB, per gènere. Any acadèmic 2003-2004.

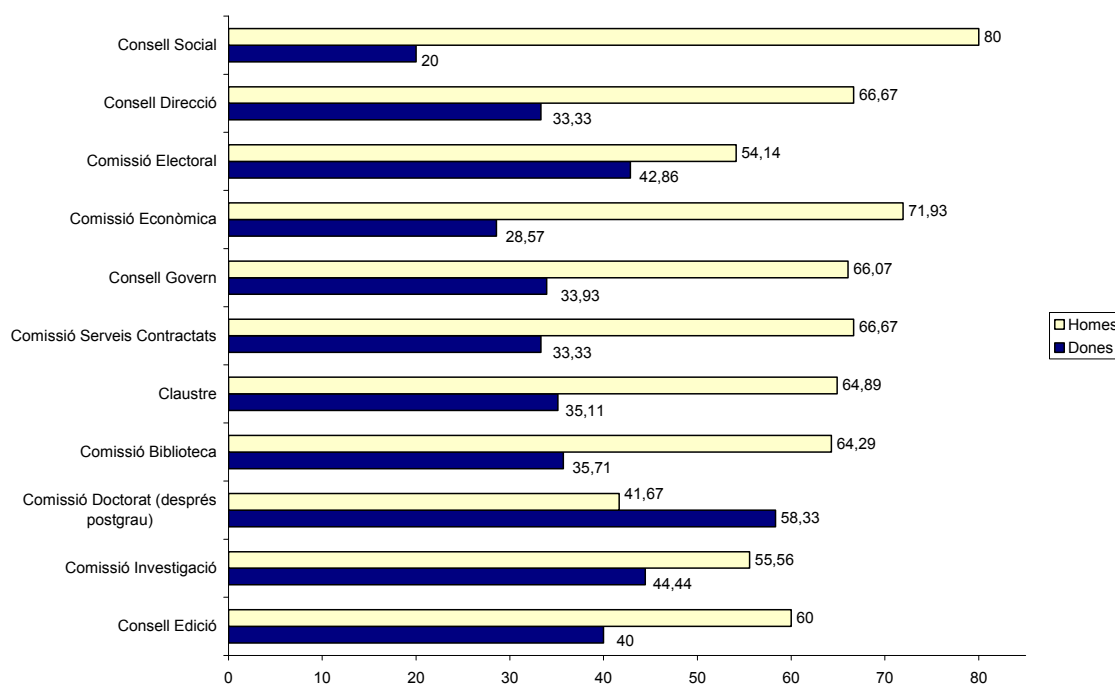
Categoria	Dones	Homes	Vacants	Total
Administradors/es de centre i caps de serveis	12 (85,71%)	2 (14,29%)	—	14
Direccions de serveis	1 (25%)	2 (50%)	1 (25%)	4
Altres (direccions oficines...)	4 (30,77%)	7 (53,85%)	2 (15,38%)	13

Cal assenyalar que, a pesar de l'àmplia feminització del PAS de la UIB, els representants d'aquest col·lectiu davant el Claustre i el Consell de Govern de la UIB són majoritàriament homes (64,86% i 75% respectivament).

2.6. Els òrgans de direcció i comissions de la UIB

Tot i que als apartats anteriors hem fet una anàlisi de la presència de l'alumnat, el professorat i el PAS als principals òrgans de direcció de la UIB (Claustre i Consell de Govern), sembla important finalitzar aquesta presentació de dades amb un recull de la composició global per gènere de les persones (siguin alumnat, PDI i/o PAS, segons els casos), membres d'aquests òrgans, del Consell Social i de les comissions que regulen els principals aspectes de la vida quotidiana de la nostra universitat.

Gràfic 44. Òrgans i comissions a la UIB, any acadèmic 2004-2005

Font: Elaboració pròpia

En general, podem dir que als òrgans de direcció de la nostra universitat hi ha un clar predomini masculí, i el Consell Social és el lloc on aquest predomini és encara més evident.

Aquestes xifres confirmen el que s'observa als treballs realitzats en altres universitats i també en altres tipus d'organitzacions (Comissió Europea. Direcció General d'Investigació 2001; Grañeras et al. 2001; Izquierdo 2004;

Pérez Sedeño 2003), i és l'escassa presència femenina als llocs de presa de decisió, fins i tot en els casos en què la presència femenina és superior entre el conjunt del col·lectiu (com seria el cas de l'alumnat o del PAS a la UIB). L'anomenat sostre de vidre és, per tant, visible també a la universitat. Novament, la divisió sexual del treball i la transferència de recursos que implica s'entreveuen com a hipòtesis explicatives del que pot estar succeint. Però són necessàries moltes més dades qualitatives i quantitatives per aportar respostes i, sobretot, possibles suggeriments d'actuació.

2.7. Recomanacions i intencions per als futurs informes

Els resultats del present informe ens han permès respondre a alguns dels dubtes i qüestions formulats després de la redacció del nostre primer treball. Això ha estat possible gràcies a la desagregació per gènere de moltes dades a la nostra universitat. Creiem que aquesta és una fita important, ja que permetrà no sols fer un diagnòstic més acurat de la nostra situació mitjançant aquest document, sinó apropar les dades (disponibles en la pràctica totalitat del casos a la pàgina web de la UIB) a qualsevol persona que hi pugui estar interessada. Tot i això, consideram necessari continuar aprofundint en algunes qüestions quantitatives i, sobretot, qualitatives. Així, per a propers informes voldrien disposar de nova informació que inclogui, entre d'altres, els aspectes següents:

2.7.1. Pel que fa a l'alumnat

- Temps mitjà que es torben els/les alumnes a completar els estudis, per cicles i gènere.
- Nivell d'ocupació en acabar els estudis, per gènere.
- Dades sobre altres responsabilitats de l'alumnat, per gènere.
- Informació qualitativa sobre les motivacions i dificultats d'aquest col·lectiu.

2.7.2. Pel que fa al professorat

- Nombre de dones i homes que han promocionat per any i percentatge que hi representa cada gènere.
- Temps mitjà que es torben homes i dones per completar els trams de les seves carreres docents i nombre de categories ocupades.
- Nombre de sexennis d'investigació obtinguts per homes i dones.
- Nombre de publicacions en què participen homes i dones.
- Salari mitjà d'homes i dones per categories docents.
- Participació d'homes i dones en cursos de formació i programa de formació del professorat i percentatge que hi representa cada gènere.
- Dades sobre altres responsabilitats del professorat, per gènere.
- Informació qualitativa sobre les motivacions i dificultats d'aquest col·lectiu.

2.7.3. Pel que fa al PAS

- Nombre de dones i homes que han promocionat per any i percentatge que hi representa cada gènere.
- Participació d'homes i dones en cursos i programes de formació i percentatge que hi representa cada gènere.
- Dades sobre altres responsabilitats del PAS, per gènere.
- Informació qualitativa sobre les motivacions i dificultats d'aquest col·lectiu.

Volem finalitzar aquesta presentació recomanant una vegada més que tota la documentació de la UIB ofereixi les dades desagregades per gènere. Des de l'inici de la nostra feina hem avançat molt en aquest sentit, però, tot i això, encara hi ha alguna informació que no es presenta diferenciada en aquest sentit i és important que s'hi presenti, d'acord amb les recomanacions nacionals i internacionals a l'ús.

2.8. Referències

- AGUINAGA, J. (2004). «Las desigualdades de género entre los jóvenes». A: *Informe Juventud en España 2004* (pàg. 3-67). Madrid: INJUVE.
- ÁLVARO, M. (coord.) (1994). *Propuesta de un sistema de indicadores sociales de igualdad entre géneros*. Madrid: Instituto de la Mujer.
- BARBERÁ, E. (2005). «Mujeres en las universidades españolas». *Universidalia* 7, 10-11.
- COMAS, D. (coord.) (2003). *Jóvenes y estilos de vida*. Madrid: INJUVE.
- COMAS, D.; GRANADO, O. (2002). *El rey desnudo: componentes del fracaso escolar*. Plataforma de Organizaciones de Infancia.
- COMISIÓN EUROPEA. DIRECCIÓN GENERAL DE INVESTIGACIÓN (2001). «Promover la excelencia mediante la integración de la igualdad entre géneros». *Informe del Grupo de trabajo de ETAN sobre las mujeres y la ciencia*. Luxemburg: Oficina de Publicacions Oficials de les Comunitats Europees. Disponible a Internet: <<http://www.cordis.lu/rtd2002/science-society/women.htm>>.
- CONSEJO ECONÓMICO Y SOCIAL (CES) (2004). *Segundo informe sobre la situación de las mujeres en la realidad sociolaboral española*. Madrid: CES.
- FERNÁNDEZ VILLANUEVA, C. (2003). «Obstáculos no reconocidos a la igualdad en la educación: barreras sociales y resistencia de las mujeres». A: *Balance y perspectivas de los estudios de las mujeres y del género* (pàg.112-120). Madrid: Instituto de la Mujer.
- GÓMEZ, C.; CALLEJO, J.; CASADO, E. (2004). «Estudio cualitativo». A: MAÑERU, A.; GRAÑERAS, M. *Mujeres en cargos de representación del sistema educativo* (pàg. 85-186). Madrid: CIDE/Instituto de la Mujer.
- GRAÑERAS, M. (2003). *Trayectorias personales y profesionales de mujeres con estudios tradicionalmente masculinos*. Madrid: CIDE/Instituto de la Mujer.

- GRAÑERAS, M. [et al.] (2001). *Las mujeres en el sistema educativo*. Madrid: CIDE/Instituto de la Mujer.
- GRAÑERAS, M.; SAVALL, J. (2004). «Estudio cuantitativo». A: MAÑERU, A.; GRAÑERAS, M. *Mujeres en cargos de representación del sistema educativo* (pàg. 8-84). Madrid: CIDE/Instituto de la Mujer.
- IZQUIERDO, M. J. (dir.) (2004). *El sexisme a la Universitat Autònoma de Barcelona. Propostes d'actuació i dades per a un diagnòstic*. Bellaterra: UAB.
- MINISTERIO DE EDUCACIÓN Y CIENCIA. CONSEJO DE COORDINACIÓN UNIVERSITARIA (2005). *Datos y cifras del sistema universitario. Curso 2005-2006*. Madrid: Secretaría General Técnica.
- MOLERO, F.; MORALES, J. F. (1995). «Innovación y cambio en las elecciones femeninas de carreras técnicas». A: VEGA, M. T.; TABERNERO, M. C. (comps.). *Psicología social de la educación y de la cultura, ocio, deporte y turismo* (pàg. 111-125). Madrid: Eudema.
- PÉREZ SEDEÑO, E. (dir.) (2003). *La situación de las mujeres en el sistema educativo de ciencia y tecnología en España y su contexto internacional. Programa de análisis y estudios de acciones destinadas a la mejora de la calidad de la enseñanza superior y de actividades del profesorado universitario* (REF: S2/EA2003-0031). Disponible a: <http://www.tecnociencia.es/fecyt/uploads/mujerescienciaytecnologia_63.pdf>.

3. Igualtat d'oportunitats en matèria de grups socialment desfavorits

3.1. Introducció

Continuant amb la feina que ja vàrem començar l'any passat, l'àrea sobre grups en risc d'exclusió social de l'Observatori per a la Igualtat d'Oportunitats de la UIB s'ha plantejat les possibles causes d'exclusió social que podrien afectar l'alumnat de la UIB. Hem pres com a indicadors per a aquest estudi aspectes relacionats amb el nivell cultural, econòmic, el lloc de residència i la nacionalitat, ja que consideram que l'exclusió social és un fet multidimensional. Cal recordar que a l'article 8 de l'Estatut de la UIB es proclama la igualtat de tots/es els/les membres de la comunitat universitària, que no poden ser objecte de cap discriminació.

Hem pres com a referència el concepte d'exclusió social que es proposa a la Llei contra l'exclusió del País Basc, en què es diu que l'exclusió social no pot identificar-se tan sols amb la pobresa. La pobresa n'és, tal vegada, junt amb la precarietat dels teixits relacionals, la manifestació més visible, però no n'és l'essència. L'exclusió es defineix com la impossibilitat o incapacitat d'exercir els drets socials, fonamentalment el dret al treball, però també el dret a l'educació, a la formació, a la cultura, a la salut, a un habitatge digne i a la protecció social. L'exclusió social no es defineix per la suma dels seus continguts, sinó per l'absència qualificada d'elements que s'estimen bàsics i essencials perquè es pugui considerar humana i socialment acceptable una determinada situació. Així, entenem que queda exclosa qualsevol persona que, en major o menor mesura, es troba incapacitada o impossibilitada per a l'exercici d'algun o d'alguns drets socials que atorguen estatus de ciutadania a un individu, és a dir, qualsevol persona mancada dels recursos personals socials o econòmics suficients per exercir aquests drets.⁷

⁷ EMAIKERS, S. L. *Indicadores para el estudio de la exclusión social en España desde una perspectiva de género*. Instituto de la mujer.

L'exclusió social és una de les qüestions que més preocupen als països desenvolupats, ja que afecta moltes àrees de la vida quotidiana i un ample espectre de la societat. A més, és de vital importància perquè limita l'accés als drets fonamentals i a les oportunitats vitals de les persones, que queden excloses de les dinàmiques socials i dels processos de participació que fan una ciutadania plena.

De fet, a la Unió Europea, l'exclusió social i, principalment, el risc d'exclusió constitueixen un dels temes més preocupants actualment. Al Pla per a la inclusió social, s'entén per exclusió social:

- Baixa renda i vulnerabilitat: segons Eurostat, al voltant del 18% de la població de la UE viu amb menys del 60% de la renda mitjana nacional (seixanta-cinc milions de persones).
- És un fenomen multidimensional: comprèn la igualtat d'accés al mercat de treball, a l'educació, a la salut, al sistema judicial, als drets, a l'adopció de decisió i a la participació.
- És un fenomen estructural: les tendències que remodelen actualment les nostres societats poden, a més d'implicar efectes positius, incrementar el risc d'exclusió social.

Segons Tezanos (1999), l'exclusió es defineix per oposició a la integració i a la inclusió perquè existeixen processos de dualització i segregació social que permeten que existeixi un sector de la població integrat i un altre d'exclòs dels àmbits formatius, laborals, cultural i social.

L'exclusió és un procés dinàmic que és el resultat dels itineraris que duen la persona des de situacions més o menys integrades a zones de vulnerabilitat i finalment d'exclusió social. En aquest procés d'exclusió es diferencien tres zones (Castel 1999):

- Zona d'integració: caracteritzada per un treball estable i unes relacions socials familiars sòlides.
- Zona de vulnerabilitat: caracteritzada per la inestabilitat laboral o relacional i una protecció o cobertura social dèbil.
- Zona d'exclusió: caracteritzada pel progressiu aïllament social i l'expulsió del mercat de treball.

Aquestes situacions de risc es caracteritzen perquè el subjecte en qüestió: a) té un determinat estil de vida incompatible amb determinats processos d'aprenentatge; b) forma part d'un col·lectiu que viu en una situació de dificultat o necessitat social, i c) viu en uns determinats contextos, no necessàriament pobres. Per tant, risc és estar en una situació amb més probabilitats que arribi a produir-se un determinat esdeveniment. I si parlar de risc suposa parlar de probabilitats, quan parlem d'intervenció sobre situacions de risc parlem de reduir les probabilitats (Vélaz de Medrano 2002).

A més, aquests adolescents arrossegueu no sols els desavantatges pel seu origen social, estatus socioeconòmic baix, precarietat econòmica, etc., sinó les desigualtats que genera una escola i una societat que legitima i reproduïx les diferències d'origen. Únicament si l'escola adopta una perspectiva constructivista i multicultural en la seva intervenció educativa i orientadora, podrà oferir més oportunitats i reduir el nivell de discrepància, tant dels desavantatges com de les desigualtats entre uns alumnes i uns altres. O, almenys, crear una escola menys discriminatòria. Els agents d'intervenció socioeducativa tenen un paper fonamental en l'atenció a aquesta diversitat tant dins el sistema educatiu formal com al no formal.

Tots els Estats membres de la Unió Europea estan preocupats pel problema comú del fracàs escolar, la manca de titulació de molts joves i l'abandó del sistema educatiu. De fet, diversos organismes afirmen que el nombre de joves que abandonen prematurament el sistema educatiu augmenta progressivament amb l'edat (Eurydice 1998). A Espanya, el MECD (2002) reconeix entre un 25% i un 30% de fracàs escolar.

La prevenció de l'exclusió social es presenta, per tant, com un dels grans reptes estructurals de la UE, tal com podem veure en les directrius aprovades per la Comissió sobre els fons estructurals.

3.2. Situació socioeconòmica de l'alumnat de la UIB

3.2.1. Dades referents al nivell màxim d'estudis cursats pels pares i les mares de l'alumnat

Per descriure la situació socioeconòmica de les famílies de l'alumnat de la UIB, ens hem centrat en l'observació de les respostes que aquest, l'alumnat, proporciona al full d'automatrícula de dades recopilades pel Consell d'Universitats. Aquestes dades fan referència als estudis i la feina dels pares i les mares.

El procés d'exclusió social s'entén com un continu entre «integració-exclusió», això implica que existeixen passes intermèdies. La propensió cap a un costat o l'altre dependrà dels itineraris i les trajectòries d'inserció a la vida adulta que segueixen els joves tant en l'aspecte economicolaboral com en l'aspecte social i familiar.⁸

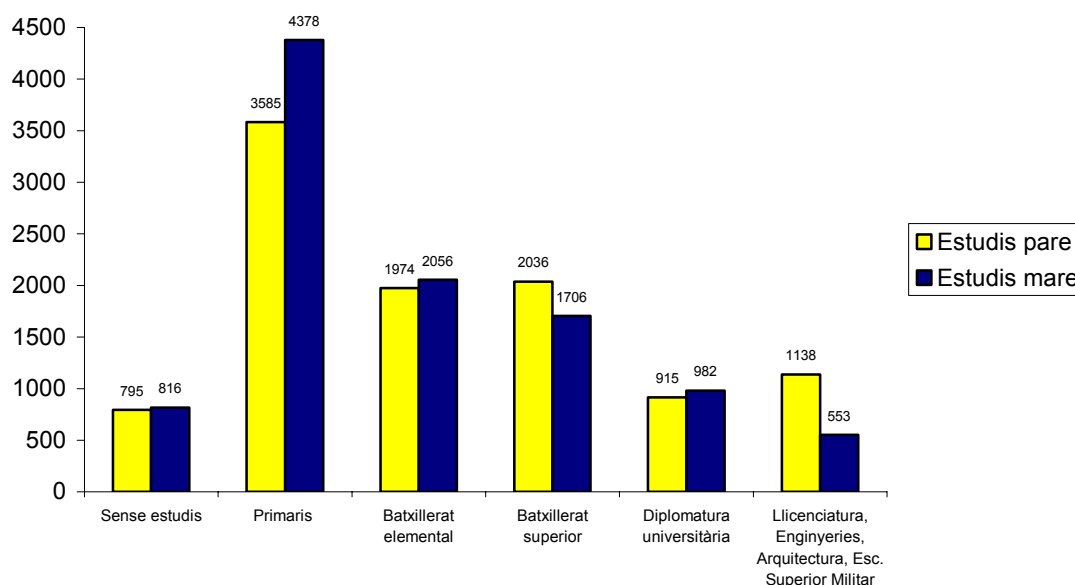
Ara bé, independentment de la trajectòria que segueixen les persones joves, l'origen de l'exclusió sol donar-se en el cas de debilitament a l'àmbit laboral-econòmic (atur, treball precari, economia submergida, etc.) o bé per la ruptura de les relacions personals amb l'entorn més immediat (família, amics...) (Castel 1999).

El nivell d'estudis assolit pels pares/mares d'una família pot ser causa de discriminació o pot provocar un seguit de riscos d'exclusió social. Actualment, el nivell d'estudis assolit influeix en les feines que es poden desenvolupar corresponents a la seva categoria professional i de manera col·lateral influirà en el salari rebut.

⁸ MANZANO, S. N. «Trabajando con jóvenes en riesgo de exclusión social». *Revista Mexicana de orientación educativa* 6, juliol-octubre de 2005 [en línia] [consulta: 1 de febrer 2005] <www.remo.ws/revista/n6/n6-manzano.htm>.

Si analitzam els estudis assolits per pares i mares de l'alumnat de la UIB (gràfic 1), trobam que la majoria tenen el nivell d'estudis primaris i al voltant d'un 20% han cursat batxillerats elementals o superiors. Cal destacar que hi ha més pares que mares amb estudis de batxillerat superior i, per contra, hi ha més mares amb batxillerat elemental. Una diferència molt important es refereix als estudis de llicenciatura, en què són els pares els que doblen la xifra respecte de les mares.

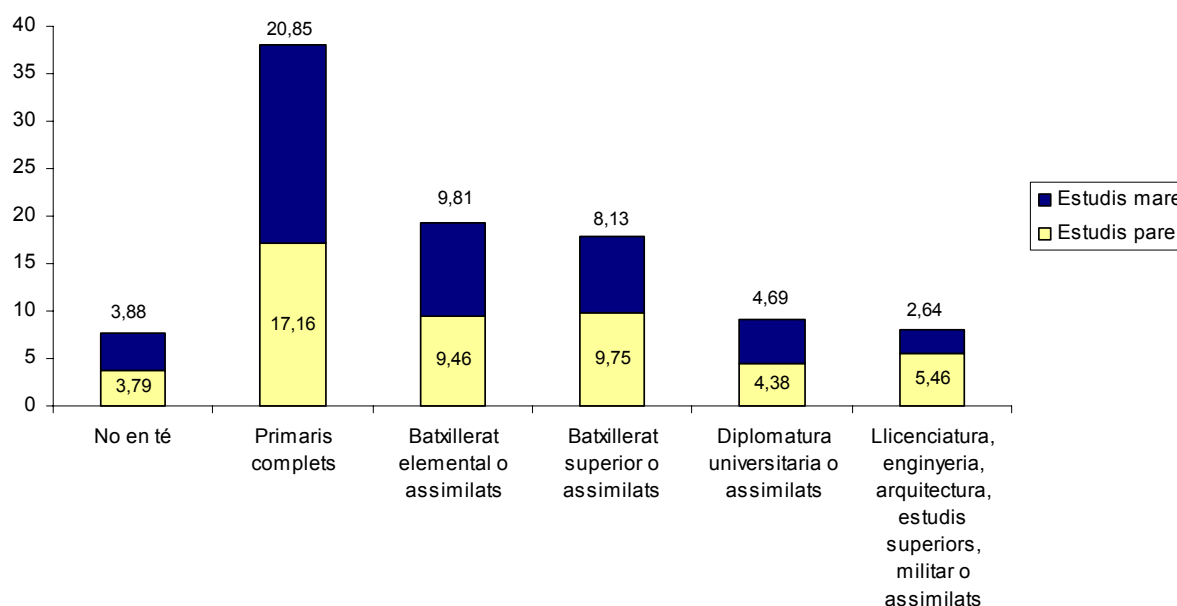
Gràfic 1. Nombre de pares i mares de l'alumnat universitari, per estudis assolits.

Font: Centre de Tecnologies de la Informació de la UIB

Si no fem distinció per gènere dels progenitors, podem veure (gràfic 2) que el 38,01% han cursat estudis primaris, un 19,27% han cursat estudis de batxillerat elemental i un 17,88% batxillerat superior. D'altra banda, trobam al voltant del 10% de progenitors sense estudis i la mateixa proporció de persones amb estudis superiors.

Gràfic 2. Percentatge de mares i pares de l'alumnat de la UIB, per estudis assolits.

Font: Centre de Tecnologies de la Informació

Així, podem concloure que un 75,10% del total de progenitors de l'alumnat de la UIB tenen estudis elemental o mitjans, mentre que el 24,83% que queda es reparteix entre valors extrems: bé no tenir estudis o tenir estudis universitaris, tant diplomatures com llicenciatures.

3.2.2. Dades referents a la feina dels pares i les mares de l'alumnat

Com ja s'ha comentat anteriorment, els estudis són determinants per al tipus de feina que pot desenvolupar una persona i la categoria laboral, i en conseqüència per al salari que pot rebre.

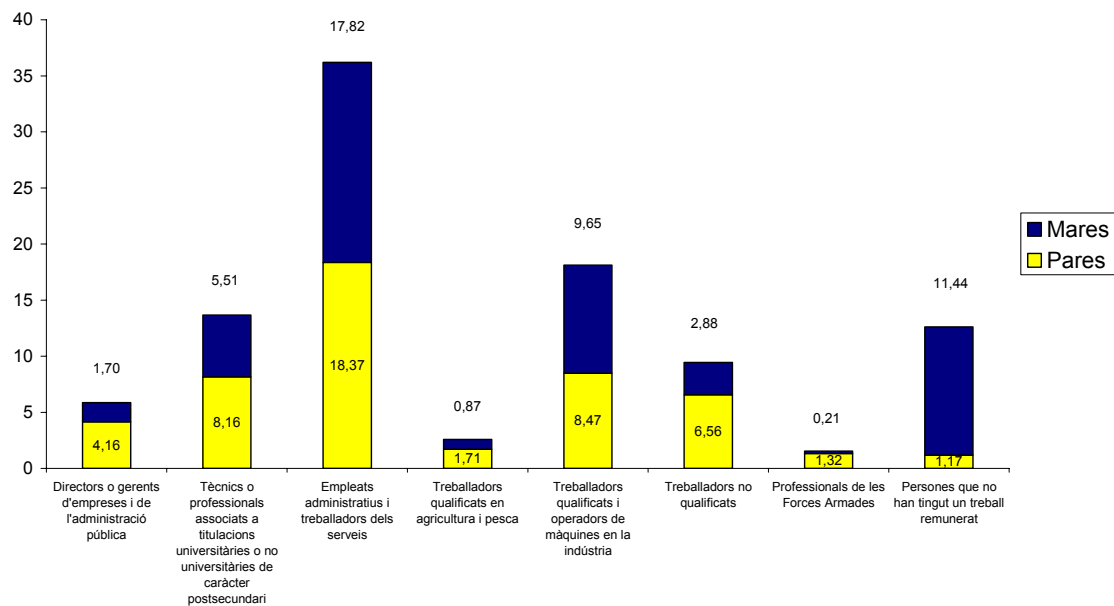
Tots els acords presos per la UE en matèria d'exclusió social es basen en el reconeixement que, mentre que el treball és crucial per a la inclusió, la gent pot quedar exclosa de moltes formes, no tan sols per aquest factor esmentat. És per això que cal que la lluita contra l'exclusió social impliqui la transversalitat de les polítiques socials (habitatge, salut, educació i formació, transport i

comunicació, assistència i protecció social) i una coordinació de tots els serveis.⁹

Amb referència a la feina dels progenitors (gràfic 3), observam d'una manera global que el 36% treballen com a empleats administratius i treballadors de serveis, seguits dels que són treballadors qualificats i operadors de màquines a la indústria, que representen el 18%. Un 14% són tècnics o professionals associats a titulacions universitàries o no universitàries de caràcter postsecundari. Al voltant d'un 10% són treballadors o treballadores no qualificats/ades, un 13% persones que no han tingut un treball remunerat, només un 2% són treballadors/res de les forces armades i quasi un 3% persones qualificades en agricultura i pesca.

⁹ MANZAZO, S. N. «Trabajando con jóvenes en riesgo de exclusión social». *Revista Mexicana de orientación educativa* 6, juliol-octubre de 2005 [en línia] [consulta: 1 de febrer 2005] <www.remo.ws/revista/n6/n6-manzano.htm>.

Gràfic 3. Percentatge de pares i mares de l'alumnat universitari, per tipus de feina.

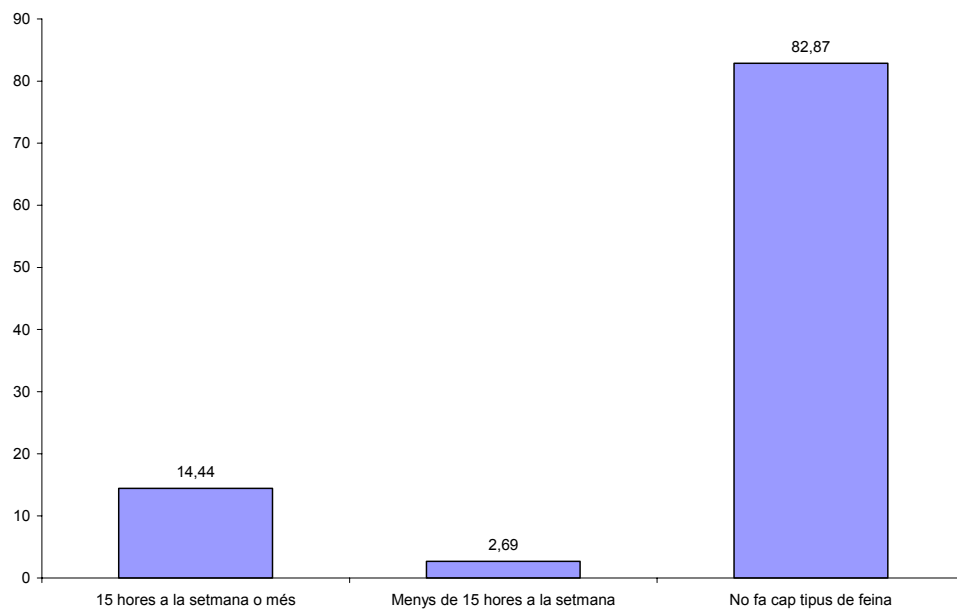

Font: Centre de Tecnologies de la Informació

Si miram les dades desagregades per gènere, veiem que les mares de l'alumnat de les quals no consta que hagin tingut cap treball remunerat representen un 23% del total, enfront del 2% de pares en la mateixa circumstància. Hi ha un 2,29% més de mares que pares que treballen com a treballadores qualificades i operadores de maquinària industrial. A la resta de categories hi trobam més representació de pares en treballs de més qualificació o més responsabilitat, com són direcció, gerència o tècnics professionals, com es pot veure al gràfic. És important destacar que en feines en què no cal qualificació també són els pares els que tenen més representació que les mares, concretament hi ha una diferència de 7,39% més de pares que de mares amb treballs amb aquestes característiques.

Amb la finalitat de tenir dades més exhaustives, hem consultat també el nombre d'alumnes que a més d'estudiar realitzen algun tipus de treball remunerat. Com es veu al gràfic 4, el 14,44% realitzen quinze hores a la setmana o més, un 2,69% realitzen menys de quinze hores a la setmana i el 82,87% diu no realitzar cap tipus de feina. Cal tenir en compte que aquestes dades no estan desagregades per gènere, ja que no disposam d'aquesta informació.

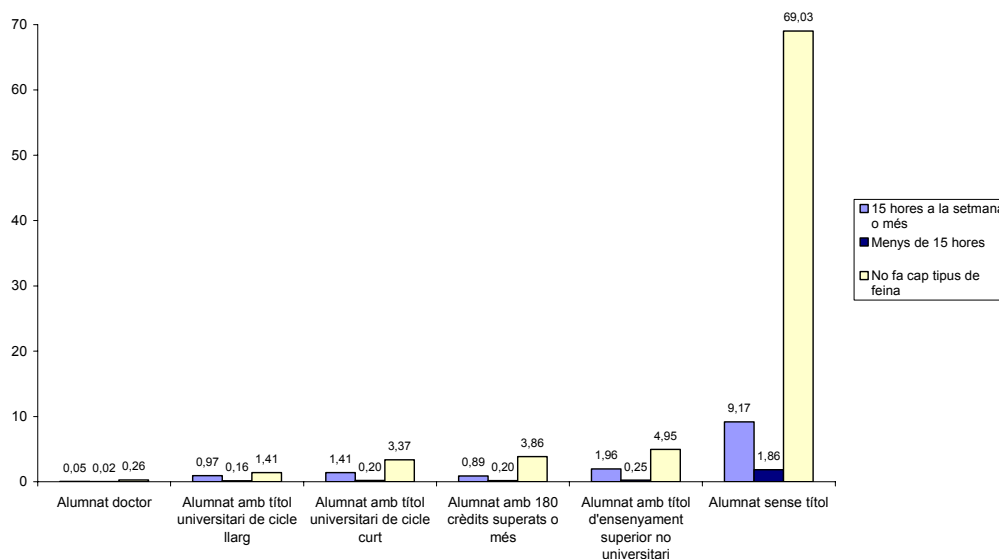
Gràfic 4. Percentatge d'alumnes per hores de feina a la setmana.

Font: Centre de Tecnologies de la Informació

El gràfic següent (gràfic 5) mostra la situació laboral de l'alumnat en relació amb el nivell d'estudis assolits.

Gràfic 5. Percentatge d'alumnes universitaris, per hores de feina a la setmana i nivell d'estudis assolits.

Font: Centre de Tecnologies de la Informació

Hem de ser conscients de la dificultat de trobar feines compatibles amb els horaris lectius de la nostra universitat. D'altra banda, per a un futur informe seria interessant esbrinar el nombre d'alumnes que fan una feina no sotmesa a relació contractual (classes particulars, guardar d'infants, substitucions breus, ajuda al negoci familiar...) o de persones que fan feina durant el període de vacances, ja que aquesta informació ens donaria una justa radiografia de la situació laboral.

3.3. Població estrangera a les Illes Balears i la seva representació a la Universitat

Per poder estudiar la població estrangera que hi ha a la nostra universitat i les seves necessitats o mancances, com a primera passa oferim una visió general de la població estrangera a la nostra comunitat.

Com es pot veure a la taula 1, entre la població europea resident a les Illes Balears hi ha 19.790 alemanys, 12.745 britànics, 6.864 italians i 4.842 francesos. Quant a la població no comunitària, el grup més nombrós és el que prové de l'Amèrica Llatina, més concretament d'Equador, l'Argentina i Colòmbia, amb 15.381, 10.426 i 8.519 persones respectivament. Dels països d'Àfrica, el Marroc és el que més persones té desplaçades a les Illes Balears. La informació desagregada per gènere es pot veure al gràfic següent. Totes aquestes dades són extretes de l'Institut Nacional d'Estadística.

Taula 1. Nombre de persones estrangeres a les Illes Balears, per nacionalitat i gènere.

Nacionalitat	Homes	Dones	Nacionalitat	Homes	Dones
Alemanya	9.718	10.072	Resta de nacionalitats d'Europa	747	762
Àustria	385	403	Algèria	507	201
Bèlgica	579	670	Gàmbia	69	3
Dinamarca	163	303	Marroc	9.425	4.224
Finlàndia	62	215	Resta de nacionalitats africanes	3.230	1.155
França	2.260	2.582	Canadà	51	66
Grècia	59	44	Estats Units	350	358
Holanda	791	1000	Mèxic	101	155
Irlanda	159	166	Cuba	698	929
Itàlia	4.077	2787	República Dominicana	365	685
Luxemburg	19	17	Resta de nacionalitats nord-americanes	79	152
Portugal	519	410	Argentina	5.358	5.068
Regne Unit	5.923	6822	Colòmbia	3.738	4.781
Suècia	411	663	Equador	7.422	7.959
Xipre	2	1	Perú	467	573
Eslovènia	9	14	Veneçuela	250	364
Estònia	8	16	Resta de nacionalitats de l'Amèrica del Sud	3.365	3.906
Hongria	34	69	Xina	1.081	849
Letònia	6	15	Filipines	408	479
Lituània	9	33	Resta de nacionalitats d'Àsia	720	477
Malta	0	1	Oceania	56	60
Polònia	341	392	Apàtrides	1	0
República Txeca	61	197	Romania	1.256	1.012
República Eslovaca	35	105	Rússia	179	450
Bulgària	1.647	1483	Ucraïna	370	441

3.3.1. Alumnat estranger a la UIB

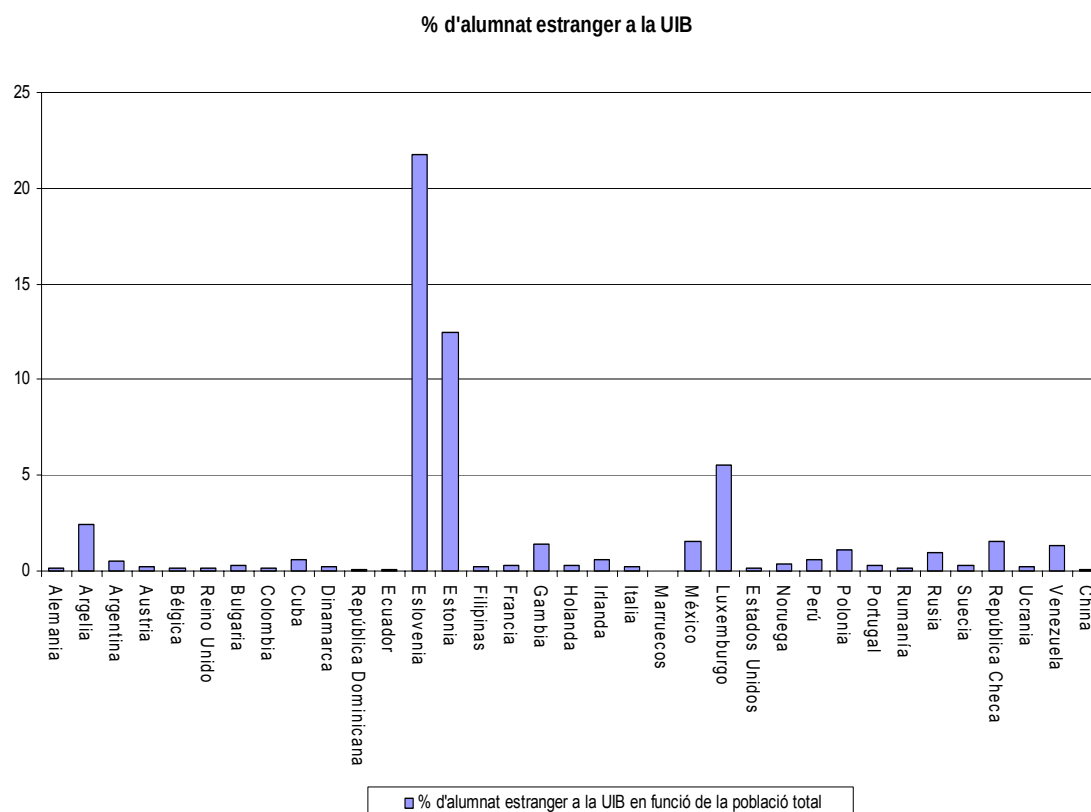
A la Universitat, la població estrangera que més representació hi té és l'argentina, amb un total de cinquanta alumnes, seguida de l'alemanya amb trenta-quatre alumnes i l'algeriana i la britànica amb disset alumnes respectivament.

Taula 2. Nombre d'alumnes matriculats a la UIB per nacionalitat i gènere. Any acadèmic 2004-2005.

Nacionalitat	Dones	Homes	Nacionalitat	Dones	Homes
Espanyola	8.002	5.486	Dominicana	1	0
Alemanya	18	16	Andorrana	2	1
Argentina	29	21	Filipina	2	0
Italiana	11	13	Irlandesa	0	1
Britànica	15	2	Polonesa	3	1
Francesa	8	5	Boliviana	2	1
Nord-americana	1	0	Equatoguineana	1	1
Peruana	7	4	Eritrea	1	0
Colombiana	9	5	Estoniana	2	1
Sueca	4	2	Antilles Holandeses	1	0
Búlgara	8	2	Gambiana	1	0
Romanesa	6	2	Armènia	0	1
Brasilera	5	4	Iraniana	1	2
Cubana	6	3	Hongaresa	1	0
Equatoriana	5	7	Islandesa	1	0
Mexicana	2	2	Israeliana	1	0
Uruguaiana	7	1	Iugoslava	1	1
Xilena	3	3	Bosniana	3	0
Austríaca	1	1	Suïssa	3	0
Eslovena	3	2	Ucraïnesa	1	0
Holandesa	4	1	Algeriana	11	6
Portuguesa	2	0	Libanesa	1	0
Veneçolana	5	1	Danesa	0	1
Altres nacionalitats	1	0	Nicaragüenca	1	0
Marroquina	2	2	Paraguaiana	0	1
Noruega	3	0	Txeca	0	1
Panamenya	0	2	Russa	5	0
Soviètica	1	0	Albanesa	0	1
Belga	2	0			

3.3.2. Alumnat estranger en relació amb la població total d'estrangers

A continuació presentam les dades de la proporció d'alumnat estranger matriculat actualment en aquesta universitat, en relació amb la població general d'estrangers residents a les Illes Balears (gràfic 6). Així, podem veure que les persones d'Eslovènia i les d'Estònia són els que presenten un tant per cent més elevat: un 21% i un 12% respectivament estudien a la Universitat.

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Institut Nacional d'Estadística i l'OPP

L'alumnat matriculat d'origen luxemburguès representa un 5,56% del total de la població de Luxemburg que viu a les Illes. Quant a les persones que estudien a la UIB d'origen algerià, en relació amb la població total d'algerians representen un 2%. Al voltant d'un 1,3% de les persones de Gàmbia, República Txeca i Veneçuela estudien a la UIB.

En principi sembla una proporció molt limitada, però no tenim prou informació per fer una valoració completa d'aquestes dades, ja que la informació referent a

la mitjana d'edat, el temps de residència a les Illes, etc., no és al nostre abast. Aquesta informació més qualitativa l'estam recollint durant aquest curs per oferir-la en propers informes.

3.3.3. Alumnat estranger comparat amb les dades d'altres universitats

En aquest apartat comparam les dades de l'alumnat estranger a la UIB amb les dades disponibles d'altres universitats de l'Estat espanyol (taula 3) i fem una comparativa per comunitats autònomes (taula 4). Aquestes dades s'han obtingut de la pàgina web del Ministeri d'Educació i Ciència.

Com es pot veure a la taula següent, les universitats de Madrid i Catalunya tenen percentatges semblants als nostres, entre un 2% i un 3%. També destaquen amb valors similars les universitats de Granada, de Màlaga i de Las Palmas de Gran Canària.

Taula 3. Alumnat estranger matriculat a primer i segon cicle, per universitat.
Any acadèmic 2004-2005 (1).

	TOTAL	Estrangers			Percentatge
		Total	UE	Altres (2)	
TOTES LES UNIVERSITATS	1.462.897	22.201	5.982	16.219	1,52
Universitats Públiques	1.328.154	19.761	5.030	14.731	1,49
La Corunya	23.249	117	35	82	0,50
Alcalá	18.441	349	38	311	1,89
Alacant	26.491	435	-	435	1,64
Almeria	10.984	129	28	101	1,17
Autònoma de Barcelona	37.170	920	222	698	2,48
Autònoma de Madrid	30.866	681	163	518	2,21
Barcelona	54.935	1.255	385	870	2,28
Burgos	8.461	40	10	30	0,47
Cadis	20.647	267	90	177	1,29
Cantàbria	11.260	94	21	73	0,83
Carlos III de Madrid	16.878	377	61	316	2,23
Castella-la Manxa	28.292	259	128	131	0,92
Complutense de Madrid	83.680	2.105	416	1.689	2,52
Còrdova	18.665	359	239	120	1,92
Extremadura	24.861	132	80	52	0,53
Girona	14.162	278	57	221	1,96
Granada	55.474	1.549	270	1.279	2,79
Huelva	10.601	77	16	61	0,73
Illes Balears	12.431	269	81	188	2,16
Jaén	14.610	144	3	141	0,99
Jaume I de Castelló	12.931	202	61	141	1,56
La Laquna	24.312	410	147	263	1,69
La Rioja	6.756	47	7	40	0,70
Las Palmas de Gran Canaria	21.962	478	149	329	2,18
Lleó	13.390	42	14	28	0,31
Lleida	8.453	151	84	67	1,79
Màlaga	34.382	730	157	573	2,12
Miquel Hernández	10.596	230	60	170	2,17
Múrcia	27.764	232	51	181	0,84
Oviedo	31.619	123	22	101	0,39
Pablo de Olavide	8.413	38	12	26	0,45
País Basc/Euskal Herriko Unibertsitatea	49.555	699	497	202	1,41
Politécnica de Cartagena	6.043	62	5	57	1,03

Politécnica de Catalunya	32.545	663	219	444	2,04
Politécnica de Madrid	37.821	1.265	-	1.265	3,34
Politécnica de València	34.578	514	99	415	1,49
Pompeu Fabra	9.371	247	96	151	2,64
Pública de Navarra	7.575	83	17	66	1,10
Rey Juan Carlos	15.914	242	41	201	1,52
Rovira i Virgili	11.886	83	21	62	0,70
Salamanca	28.192	605	196	409	2,15
Santiago de	31.144	222	94	128	0,71
Sevilla	61.345	725	77	648	1,18
UNED	146.330	-	-	-	-
València Estudi General	45.684	887	250	637	1,94
Valladolid	28.745	213	39	174	0,74
Vigo	24.681	497	232	265	2,01
Saragossa	34.009	235	40	195	0,69

(1) Dades provisionals

(2) Alumnas que no són de la UE

Taula 4. Alumnat estranger matriculat a primer i segon cicle, per comunitats autònomes. Any acadèmic 2004-2005 (1).

	Estrangers				Percentatge
	TOTAL	Total	UE	Altres (2)	
TOTES LES COMUNITATS	1.462.897	22.201	5.982	16.219	1,52
Andalusia	235.121	4.018	892	3.126	1,71
Aragó	34.009	235	40	195	0,69
Astúries (Principat de)	31.619	123	22	101	0,39
Balears (Illes)	12.431	269	81	188	2,16
Canàries	46.274	888	296	592	1,92
Cantàbria	11.260	94	21	73	0,83
Castella-La Manxa	28.292	259	128	131	0,92
Castella i Lleó	88.884	1.043	324	719	1,17
Catalunya	188.159	4.085	1.353	2.732	2,17
Extremadura	24.861	132	80	52	0,53
Galícia	79.074	836	361	475	1,06
La Rioja	6.756	47	7	40	0,70
Madrid (Comunitat de)	238.590	5.833	975	4.858	2,44
Múrcia (Regió de)	38.732	329	68	261	0,85
Navarra (Comunitat Foral)	16.810	263	70	193	1,56
Pais Basc	62.596	734	506	228	1,17
Valenciana (Comunitat)	139.792	2.342	502	1.840	1,68
Oberta de Catalunya	33.307	671	256	415	2,01
UNED	146.330	-	-	-	-

(1) Dades provisionals

(2) Alumnes que no són de la UE

3.4. Indicadors

Per a l'obtenció de dades sobre l'exclusió social dins l'àmbit universitari i continuant amb la feina ja començada l'any passat, hem treballat per a la creació d'un sistema d'indicadors més extens que ens permetés detectar possibles desigualtats o grups en risc d'exclusió social de manera objectiva. Aquests indicadors han estat proposats, discutits i elaborats per tot l'equip de l'OIO.

Segons el II Pla nacional d'acció social (2003-2005), l'exclusió social presenta un caràcter multidimensional i polièdric tant a la seva gènesi com a la seva plasmació social. D'aquesta manera, poden identificar-se un seguit d'àmbits en els quals els diferents col·lectius estarien exposats a possibles processos d'exclusió social. Concretament, els àmbits en qüestió són els següents:

Pobresa, en el sentit d'ingressos econòmics.

Dificultat en la integració laboral.

Problemes d'accés a l'educació i als mínims educatius.

Absència d'un habitatge digne.

Manca de salut, de capacitat psicofísica o d'assistència sanitària.

Absència o insuficiència de suports familiars.

Àmbits de marginació social.

Dificultat en l'accés a la justícia.

Problemes per a l'accés o l'aprenentatge de les noves tecnologies.

Tots els indicadors que es presenten a continuació seran desagregats sempre per gènere, any acadèmic, estudis i cicle que es cursa. Podem agrupar els indicadors en tres tipus: un de tipus econòmic, en què queden recollides les despeses o principals dificultats econòmiques que puguin presentar l'alumnat i/o les seves famílies; un altre de tipus social, en què es recull la nacionalitat,

edat, dificultat d'accés a les noves tecnologies i idiomes, i, per últim, un de tipus cultural, que considerem rellevant perquè pot ser la causa de l'exclusió social encara que no té per què anar-hi íntimament relacionat.

3.4.1. Indicadors relatius al nivell econòmic

Lloc de residència durant el curs escolar indicant el municipi. Quedarà recollit per:

Municipi de residència durant el curs escolar.

Distància aproximada en quilòmetres des del lloc de residència fins a la Universitat.

Transport públic; nombre d'autobusos i/o trens que s'agafen per accedir a la Universitat.

Temps en hores que es tarda des de la residència a la Universitat en transport públic o privat.

Tipus de residència durant el curs. Quedarà recollit en:

— Casa de lloguer.

— Casa familiar/ en propietat.

— Residència d'estudiants.

Nombre d'habitants de la residència

Nombre de persones que viuen al domicili, indicant-ne les edats, parentiu o tipus de relació.

Nombre d'habitacions d'ús exclusiu per persona i nombre d'habitacions d'ús compartit.

Nivell socioeconòmic familiar

Nivell socioeconòmic dels alumnes matriculats.

Feina per persona que pot suposar un suport econòmic a l'economia familiar

Treball del pare/mare/germans/germanes/ell/ella, especificant el tipus de jornada laboral i la categoria professional.

Dificultat per arribar a fi de mes

Causa d'aquesta dificultat en el cas que n'hi hagi:

Ajudes econòmiques que aporta a l'economia familiar.

Endeutaments.

Altres.

Membres en situació d'atur. Indicant parentiu, pare, mare, germà/na, ell/ella i tipus d'atur:

Aturat de llarga durada.

Aturat perquè és fix discontinu.

Aturat eventual.

Alumnat becat

Tipus de beca:

Estatat, autonòmica o vinculada a una empresa.

Habitatge, transport, material o altres.

Beques de mobilitat

Nombre d'alumnes que tenen una beca de mobilitat d'un programa europeu o estatat.

Inversió econòmica necessària per als estudis

Inversió mensual necessària en material escolar per poder cursar els seus estudis.

3.4.2. Indicadors de tipus social

Nacionalitat. Nombre d'alumnes matriculats per nacionalitat i anys de residència a Espanya.

Nivell d'idiomes. Es recollirà quants idiomes domina i la seva llengua materna.

Assistència a classes de català. Nombre d'alumnes que assisteixen a classes de català i si provenen d'alguna beca de mobilitat, són mallorquins o peninsulars.

Nivell d'estudis màxim dels membres familiars. Es recull el tipus de parentiu i el nivell màxim d'estudis assolit primària, secundària, formació professional, estudis universitaris de primer, segon o tercer cicle.

Dedicació necessària per als estudis. Nombre d'hores setmanals necessàries per superar amb èxit els estudis, tenint en compte l'horari lectiu i el treball que es realitza a casa.

Medicació o malaltia. Nombre d'alumnes que pateixen alguna malaltia que per la seva tipologia o per la medicació suposa una dificultat al seu horari lectiu o al seu estudi.

Responsabilitats familiars. Nombre d'alumnes amb càrregues familiars permanents i nombre d'hores dedicades.

Accés a les noves tecnologies. Nombre d'alumnes que manifesten una dificultat d'accés a les noves tecnologies recollint:

Accés a ordinador.

Accés a Internet.

Característiques sociodemogràfiques de l'alumnat

Nombre d'alumnes matriculats per estudis, franges d'edat i estat civil.

3.4.3. Indicadors de tipus cultural

Costums culturals. Alumnes integrats en grups culturals determinats que puguin representar qualche tipus d'interferència amb els estudis.

Identificació amb tribus urbanes. Nombre d'alumnes que s'identifiquen amb una tribu urbana, tipus de tribu urbana i si han percebut exclusió social per això.

Orientació sexual. Nombre d'alumnes que per la seva condició sexual es puguin considerar en qualche moment discriminats/ades.

3.5. Conclusions i Intencions per a futurs informes

Aquest observatori té en projecte elaborar una enquesta en què es recullin les dades de les quals no es té informació actualment, per poder fer un estudi objectiu amb dades quantitatives sobre la situació real a la UIB, a partir de la llista d'indicadors que hem proposat.

Un altre projecte és la realització de grups de discussió amb la finalitat d'obtenir dades qualitatives que complementin les dades quantitatives, per poder fer-nos una idea més aproximada i real dels aspectes que treballam dins aquesta àrea.

A la nostra universitat, com a la resta d'universitats del nostre entorn, s'està produint un canvi en el perfil de l'alumnat que, si bé és enriquidor per a tothom, eventualment necessita mesures concretes perquè es garanteixi el principi d'igualtat d'oportunitats.

D'altra banda, l'adopció progressiva de canvis dins la legislació civil tendent a eliminar les desigualtats en determinats col·lectius i l'existència de diferents models de convivència familiar ens indiquen que seria convenient adaptar els usos i costums dins els tràmits administratius a la nova terminologia establerta, de manera que reflecteixin de manera adequada els canvis esmentats. A més, col·laborar en l'àmbit educatiu i institucional per eliminar les possibles restes d'expressions que puguin perpetuar situacions de desigualtat i marginació social.

3.6. Referències

AA. VV. (2004). *Colectivos en riesgo de exclusión: inmigrantes, minorías étnicas y perspectiva de género*. A Coruña: Instituto gallego de iniciativas sociales y sanitarias.

Castel, R. (1999). *La metamorfosis de la cuestión social*. Barcelona: Paidós.

EURYDICE. (1998). *Medidas adoptadas por los Estados Miembros de la Unión Europea para ayudar a los jóvenes sin titulación*. Bruselas: Unidad Europea de Eurydice/Comisión Europea.

GLAZMAN, N. R. (2001). *Evaluación y exclusión en la enseñanza universitaria*. Barcelona: Paidós educador.

INSTITUTO DE LA MUJER. *Indicadores para el estudio de la exclusión social en España desde la perspectiva de género*. Madrid.

MINISTERIO DE TRABAJO Y ASUNTOS SOCIALES (2001). *Plan nacional de acción para la inclusión social del Reino de España: junio 2001-junio2003*. Madrid: Subdirección General de Publicaciones.

MINISTERIO DE TRABAJO Y ASUNTOS SOCIALES (2005). *II Plan nacional de acción para la inclusión social del Reino de España: 2003-2005*. Madrid: Subdirección General de Publicaciones.

ZAPATA, B. R. (2004). *Multiculturalidad e inmigración*. Madrid: Síntesis.

ARAYA, D. R. «Internet, política y ciudadanía». *Nueva Sociedad* 195, gener-febrer 2005. Caracas (Veneçuela) [en línia] [consulta: 2 de febrer] <<http://www.alfa-redi.org/privacidad/documento.shtml?x=4371>>.

ARRIBA, G. A. *El concepto de exclusión en política social*. Unidad de Políticas Comparadas. Consejo Superior de Investigaciones Científicas (CSIC). Gener de 2002 [en línia] [consulta: 1 de febrer de 2005] <<http://www.iesam.csic.es/doctrab2/dt-0201.pdf>>.

ESPLUGA. E.; BALTIÉRREZ. J.; LEMKOW. L. *Relaciones entre la salud, el desempleo de larga duración y la exclusión social de los jóvenes en España*. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona [en línia] [consulta: 1 de febrer 2005].

<www.ucm.es/BUCM/revistas/trs/02140314/articulos/CUTS0404110045A.PDF>

«Hora de acabar con la pobreza». *Boletín sobre la erradicación de la pobreza* 8. Maig 2002. Litho in United Nations, New York [en línia] [consulta: 1 de febrer de 2005]

<http://www.un.org/esa/socdev/poverty/documents/boep_08_2002_ES.pdf>.

La pobreza y la exclusión social en España: propuestas de actuación en el marco del plan nacional para la inclusión social (Sesión extraordinaria del Pleno de 30 de mayo de 2001). Madrid: Consejo Económico y Social [en línia] [consulta: 2 de febrer de 2005] <<http://www.discapnet.es/Discapnet/Castellano/Documentos/Tecnica/La+Pobreza+y+la+Exclusi%C3%B3n+Social+en+Espa%C3%B1a:+Propuestas+de+Actuaci%C3%B3n+en+el+Marco+del+Plan+Nacional+pa.htm>>.

MANZAZO, S. N. «Trabajando con jóvenes en riesgo de exclusión social». *Revista Mejicana de orientación educativa* 6, juliol-octubre de 2005 [en línia] [consulta: 1 de febrer 2005] <www.remo.ws/revista/n6/n6-manzano.htm>.

MOLERO. F.; NAVAS. M.; MORALES. J. F. «Inmigración, prejuicio y exclusión social: reflexiones en torno a algunos datos de la realidad española». *International Journal of Psychology and Psychological Therapy* 2001, Vol. 1, núm. 1, pàg. 11-32 [en línia] [consulta: 2 de febrer]. <http://www.ijpsy.com/ver_archivo.php?volumen=1&numero=1&articulo=2&lang=ES>.

NAVAS, G. A.; SÁNCHEZ, A. J. J. *La cobertura informativa en Navarra sobre los grupos expuestos al riesgo de exclusión social*. Departamento de Comunicación Pública Universidad de Navarra [en línia] [consulta: 1 de febrer de 2005] <http://www.campusred.net/forouniversitario/pdfs/Ponencias/alejandro_navas_y_jose_sanchez.pdf>

Plan de Inclusión. Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales. II Plan Nacional para la Inclusión Social del Reino de España 2003-2005. Periódico Trabajo y asuntos sociales. Madrid. 2003 [en línea] [consulta: 1 de febrer de 2005] <www.tt.mtas.es/periodico/asuntossociales/200307/as20030725_4.htm>.

Plan Nacional de Acción para la Inclusión Social del Reino de España. Ministerio de Educación y Ciencia. Madrid [en línea] [consulta: 1 de febrer de 2005] <www.mec.es/educa/jsp/plantilla.jsp?id=71&area=intercultural>.

Planteamiento de la exclusión social en familias con hijos menores. Primer informe sobre definiciones, manifestaciones y factores de riesgo. 2001 [en línea] [consulta: 2 de febrer] <http://www.home-start-int.org/publications/Phase1/JR676HSTI_Phase1-Spanish_.PDF>.

Pautas de buena práctica. Calimera Guidelines. Cultural Applications: Local Institutions Mediating Electronic Resources [en línea] [consulta: 1 de febrer de 2005] <<http://www.calimera.org/Lists/Country%20files/Forms/AllItems.aspx>>.

TEZANOS, J.F. (1999). *Tendencias en exclusión social en las sociedades tecnológicas*. El caso español. Madrid: Editorial Sistema.

VÉLAZ DE MEDRANO, C. (2002). *Intervención educativa y orientadora para la inclusión social de menores en riesgo*. Madrid: UNED.

4. Igualtat d'oportunitats en matèria de discapacitat

4.1. Introducció

Des de la publicació del primer informe de l'observatori, la UIB ha continuat reforçant la seva implicació en la millora de l'atenció a les necessitats de les persones amb discapacitat que desenvolupen la seva tasca, ja sigui d'estudi o professional, dins el seu entorn.

Un clar exemple ha estat la conversió en la nova Oficina Universitària de Suport a Persones amb Necessitats Especials del que era el Programa d'assessorament i suport a persones de la comunitat universitària. La creació de l'Oficina fou aprovada pel Consell de Direcció de 26 d'abril de 2005.

Una altra novetat ha estat la creació durant el curs 2005-2006 de la Comissió per a la Integració de Persones amb Discapacitat a la UIB. Aquesta comissió està integrada per representants del personal d'administració i serveis, del personal docent i investigador, de l'Oficina Universitària de Suport i de diferents òrgans de govern de la Universitat. La seva finalitat principal és el desenvolupament d'una política d'integració laboral que respecti els principis legals vigents.

La UIB ha continuat col·laborant amb distintes entitats i institucions per tal d'afavorir la integració laboral de les persones amb discapacitat.

L'accés de les persones amb discapacitat als estudis superiors és un fet àmpliament constatat. La incorporació de noves polítiques de discriminació positiva (ajudes per al finançament dels estudis per a persones amb discapacitat) ha contribuït a fer visible la quantitat de persones amb discapacitat que estudien a la UIB i a constatar l'augment progressiu de persones amb discapacitat que accedeixen als estudis superiors. Així, per a aquest segon informe comptam amb les dades dels estudiants matriculats a través de la nova matrícula per a alumnes amb discapacitat.

Durant el curs 2005-2006 s'està elaborant el Llibre Blanc sobre Universitat i Discapacitat amb l'objectiu de conèixer la situació dels estudiants amb

discapacitat a la Universitat i proposar les actuacions que garanteixin la igualtat d'oportunitats. Aquesta iniciativa va néixer a partir del protocol de col·laboració signat entre la Secretaria d'Estat d'Universitats, el Reial Patronat sobre Discapacitat, l'Agencia Nacional de Evaluación de la Calidad y la Acreditación (ANECA) i el Comité Español de Representantes de Personas con Discapacidad (CERMI).

L'any 2005 va tenir lloc el seminari *Universidad y Discapacidad: cuestiones actuales*,¹⁰ les conclusions més importants del qual fan referència a:

El desenvolupament normatiu, operatiu i eficaç per part de l'Estat, les comunitats autònomes i, especialment, de les mateixes universitats mitjançant l'elaboració de reglaments que ordenin acuradament els drets dels estudiants, recollint específicament l'apartat d'adaptacions curriculars.

La consolidació dels serveis d'atenció als estudiants amb discapacitat, integrats per equips multidisciplinaris i dotats dels recursos suficients. Aquest servei hauran de realitzar el seguiment dels estudiants, determinar les adaptacions curriculars, la dotació de recursos humans i materials (intèrpret de llenguatge de signes per a persones sordes, alumnes col·laboradors, sistemes augmentatius de la comunicació, etc.), campanyes de sensibilització, cursos de formació del professorat, etc.

La coordinació de les administracions públiques implicades i entre aquestes i el moviment associatiu de la discapacitat, amb l'objectiu de millorar els processos de transició entre les diferents institucions.

L'accessibilitat. És necessari millorar les condicions generals d'accessibilitat tant dels campus universitaris com de les activitats de tot tipus que es realitzen dins aquest context (activitats culturals, esport, etc.).

¹⁰ L'acta i les conclusions del seminari es poden consultar a l'adreça:

<http://www.cermi.es/CERMI/ESP/Agenda/Organizadas_promovidas/Seminario+Universidad+y+Discapacidad.htm>.

El Comité Español de Representantes de Personas con Discapacidad, CERMI, participà en aquest seminari exposant les demandes del col·lectiu que representa. Així, expliquen que les universitats hauran d'establir, amb caràcter permanent, un programa d'atenció a estudiants amb discapacitat, que tindrà la finalitat de donar suport integral als estudiants amb discapacitat que presentin necessitats especials o particulars associades a la seva circumstància personal i social.

La llista següent recull els diferents àmbits d'intervenció d'aquest programa:

- Orientació, seguiment i suport dels alumnes amb discapacitat.
- Utilització de sistemes alternatius i augmentatius per a l'accés a la comunicació i a la informació, amb materials en formats accessibles.
- Suport per obtenir apunts (voluntaris per a la presa d'apunts, fotocopiats, etc.).
- Servei permanent d'intèrpret de llengua de signes per a persones sordes.
- Beques i ajudes socials i per a l'estudi.
- Facilitació d'ajudes tècniques, material i equipament per al condicionament del lloc d'estudi.
- Eliminació de tot tipus de barreres.
- Transport accessible.
- Col·legis majors i residències accessibles.
- Foment del voluntariat social entre els estudiants.
- Ajuda de tercera persona.
- Extensió universitària.
- Esport paralímpic.
- Altres.

Sembla que bufen vents favorables per a la millora dels processos d'inclusió de les persones amb discapacitat als estudis superiors. Caldrà estar a l'aguait per comprovar si totes aquestes bones intencions fructifiquen en mesures que afavoreixen la igualtat d'oportunitats per a tothom.

Per a aquest nou informe hem recollit les dades que mancaven al primer document respecte al curs 2004-2005 i totes les disponibles del curs 2005-2006, a més d'una petita enquesta contestada per alguns alumnes amb discapacitat de la UIB.

4.2. Les dades

4.2.1. Alumnes

a) Dades obtingudes a partir del procés de matrícula

— Dades sobre persones amb discapacitat i preinscripció als estudis amb limitació de places

Segons les dades obtingudes des del Servei d'Alumnes durant el curs 2005-2006, nou persones amb discapacitat sol·licitaren l'accés a vuit estudis amb limitació de places. Cal tenir en compte que s'oferiren setze estudis amb limitació de places (catorze de cicle curt i dos de cicle llarg), fet que suposà més de cinquanta places reservades a aquest col·lectiu.

Dels catorze estudis de cicle curt que la UIB va establir amb limitació de places, vuit persones amb discapacitat han sol·licitat accedir a sis (set si deslligam les dues modalitats d'Educació Social, presencial i no presencial), tal com s'aprecia a la taula 1.

Dels estudis de cicle llarg de la UIB amb limitació de places, una persona va demanar l'accés als estudis de Psicologia.

Taula 1. Sol·licituds d'accés d'estudiants amb discapacitat a estudis de la UIB amb limitació de places per al curs 2005-2006

Estudis		Alumnes		
		Dones	Homes	Total
Cicle curt	Arquitectura Tècnica		1	1
	Educació Social	1		1
	Educació Social (modalitat en línia)		1	1
	Fisioteràpia		1	1
	Infermeria	2		2
	Mestre. Educació Infantil		1	1
	MLE2- Mestre. Llengua Estrangera	1		1
Cicle llarg	Psicologia		1	1
Total		4	5	9

Cal destacar dins aquest apartat que no hi ha competència entre els estudiants amb discapacitat a l'hora d'accedir als estudis desitjats.

Comparant aquesta dada amb anys anteriors, comprovam que es manté una línia més o menys estable de sol·licituds de reserva i ocupació de places, encara que és difícil extreure conclusions a causa de la variabilitat al llarg del temps del nombre d'estudis amb limitació de places. Des del curs 1998-1999, cinquanta-set persones s'han aprofitat d'aquesta mesura de discriminació positiva.

— Dades sobre persones amb discapacitat i matrícula

Els alumnes amb discapacitat que puguin acreditar un grau de minusvalidesa igual o superior al 33% tenen l'opció de matricular-se a qualsevol estudi oficial de la UIB conduent a l'obtenció d'un títol amb validesa a tot l'Estat per la via de matrícula per a persones amb discapacitat. Aquesta modalitat de matrícula, incompatible amb altres beques, suposa una ajuda econòmica regulada pel conveni de col·laboració que signà, el 29 de juny de 2004, la UIB amb la Conselleria d'Educació i Cultura i la Conselleria de Presidència i Esports en matèria de preus públics per a persones amb minusvalidesa.

La taula 2 presenta les dades obtingudes durant els dos cursos en què aquesta ajuda ha estat disponible. Els sumatoris generals indiquen que hi ha hagut un augment considerable del nombre d'alumnes que s'han acollit a aquesta fórmula de matrícula.

Durant el curs 2005-2006, setanta-tres alumnes es matricularen a la UIB a través de la via de matrícula per a persones amb discapacitat i cinquanta-una al curs 2004-2005. Aquesta diferència de vint-i-dos estudiants suposa un increment del 43,1%.

Les dades mostren tant l'augment general del nombre d'estudiants amb discapacitat com dels estudis a què es matriculen.

Dels setanta-tres alumnes, onze es matricularen també com a alumnes de família nombrosa. En aquests casos s'apliquen les dues mesures de discriminació positiva: a) el no pagament de les assignatures en primera matrícula i una penalització reduïda si l'estudiant ha de matricular-se per segona, tercera o més vegades de la mateixa assignatura, i b) la reducció en un 50% del preu total de la matrícula per família nombrosa.

Les dades segregades per **gènere** mostren que es manté un nombre superior d'estudiants homes, que, encara que sigui poc significatiu, ha augmentat de dues persones, al curs 2004-2005, a cinc durant el curs 2005-2006. Pel que fa a aquest darrer curs, la diferència més gran a favor de les dones es troba als

estudis d'Infermeria i Educació Social, alhora que als estudis d'Empresarials hi ha una diferència notable entre el nombre d'homes (8) i el de dones (1).

Taula 2. Alumnat matriculat per la via d'alumnes amb discapacitat

Estudis	Curs 2004-2005			Curs 2005-2006		
	Dones	Homes	Nombre d'alumnes	Dones	Homes	Nombre d'alumnes
Administració i Direcció d'Empreses		2	2		2	2
Arquitectura Tècnica	1	1	2	1	3	4
Biologia	1		1	1	1	2
Bioquímica	1		1	1		1
Ciències Empresarials	3	4	7	1	8	9
Diplomatura de Turisme		2	2	0	3	3
Dret	1		1	1		1
Economia		2	2		1	1
Educació Social	1		1	3	1	4
Enginyeria Tècnica de Telecomunicació		1	1		1	1
Enginyeria Tècnica en Informàtica de Gestió	1	1	2	1	1	2
Enginyeria	1	1	2	1		1

Tècnica en Informàtica de Sistemes						
ET Agrícola, esp. en Hortofructicultura				1		1
Filologia Anglesa			1			
Filologia Hispànica				1		1
Fisioteràpia					1	1
Geografia		2	2		2	2
Història		2	2		2	2
Historia de l'Art	3	2	5	3	2	5
Infermeria	3	1	4	6	1	7
Matemàtiques	1		1	1		1
Mestre Educació Especial	1	1	2		1	1
Mestre Educació Primària		1	1	1		1
Mestres Educació Infantil				1	1	2
Mestre Llengua Estrangera	1		1	2		2
Pedagogia		2	2	1	2	3
Psicologia		1	1		1	1
Relacions Laborals	1	1	2	1	1	2

Treball Social	2	1	3	5	4	9
Total	22	24	51	34	39	73

Cal comptar també amb els vuit alumnes amb discapacitat que sol·liciten beca al Ministeri d'Educació i Ciència al curs 2005-2006, és a dir, alumnes matriculats com a becaris. Aquests estudiants han de tenir un grau de minusvalidesa igual o superior al 33 % perquè la seva discapacitat sigui un criteri per a l'obtenció d'aquesta ajuda. Si l'administració pública denega la beca, els sol·licitants poden matricular-se per la via de persona amb discapacitat.

Amb aquesta xifra s'eleva a un total de vuitanta-un el nombre d'alumnes amb discapacitat matriculats a la UIB al curs 2005-2006.

b) Dades de l'Oficina Universitària de Suport a Persones amb Necessitats Especials

Durant aquest darrer curs, 2005-2006, i fins al moment de la redacció d'aquest informe, seixanta-sis alumnes amb discapacitat mantenen algun tipus de contacte amb l'oficina. D'aquests, trenta-un són homes i trenta-cinc dones.

Per primera vegada, l'oficina ha donat suport, també durant aquest darrer curs, a un alumne del programa europeu d'intercanvi d'estudiants ERASMUS.

El curs 2005-2006 és el primer en què el nombre d'alumnes amb discapacitat matriculats a la UIB (vuitanta-un estudiants) supera el nombre d'alumnes que han mantingut algun tipus de relació amb l'oficina (seixanta-sis estudiants), ja sigui per sol·licitar assessorament o suport continuat.

Les dades de la taula 3 indiquen el curs en què cada un dels alumnes que atén l'oficina va entrar-hi en contacte. Durant el curs 2005-2006 l'Oficina de Suport establí disset nous contactes amb alumnes amb discapacitat.

Taula 3. Relació d'alumnes amb discapacitat segons any de primer contacte amb l'Oficina de Suport i que continuen mantenint-hi contacte durant el curs 2005-2006

Any primer contacte	Freqüència
1999-2000	2
2000-2001	3
2001-2002	7
2002-2003	13
2003-2004	12
2004-2005	12
2005-2006	17
Total	66

A la taula 4 es presenten les dades de l'oficina sobre el nombre d'alumnes amb discapacitat, ordenats de major a menor, matriculats a cada estudi. La gran diversitat del col·lectiu d'alumnes amb discapacitat queda demostrada pel fet que no es mostra cap tendència clara cap a estudis de cicle curt o llarg, o a escollir més un tipus d'estudis que uns altres.

Taula 4. Nombre d'alumnes amb necessitats especials atesos a l'Oficina Universitària de Suport segons els estudis als quals s'han matriculat i el gènere al curs 2005-2006

Estudis	Gènere		
	Femení	Masculí	Total
Història de l'Art	5	2	7
Treball Social	3	3	6
Administració i Direcció d'Empreses	3	1	4
Ciències Empresarials	1	3	4
Educació Social	4		4
Infermeria	4		4
Història		3	3
Pedagogia	1	2	3
Arquitectura Tècnica	1	1	2
Biologia	1	1	2
Biologia	1	1	2
Enginyer Tècnic en Informàtica de Gestió	1	1	2
Mestre, especialista en Educació Primària	1	1	2
Turisme		2	2
Bioquímica (segon cicle)	1		1
Dret	1		1
Economia		1	1
Educació Social	1		1
Enginyer Tècnic Agrícola, especialitat en Hortofructicultura i Jardineria	1		1

Enginyer Tècnic en Informàtica de Sistemes		1	1
Filologia Anglesa		1	1
Filologia Catalana	1		1
Filologia Hispànica	1		1
Fisioteràpia		1	1
Geografia		1	1
Matemàtiques	1		1
Mestre, especialista en Educació Especial		1	1
Mestre, especialista en Educació Infantil		1	1
Mestre, especialista en Llengua Estrangera	1		1
Pedagogia		1	1
Psicologia		2	2
Química	1		1
Total	35	31	66

A la taula 5 es presenten les dades comparatives dels dos darrers cursos segons la classificació dels tipus de causa que provoca les necessitats especials i que ja utilitzarem al primer informe de l'observatori. Cal destacar que desapareixen els casos la causa de la discapacitat dels qual no es coneixia i s'incorporen tretze casos nous durant el curs 2005-2006.

Taula 5. Nombre d'alumnes amb necessitats especials que han entrat en contacte amb l'Oficina Universitària de Suport segons els tipus de causa que provoca les necessitats

Tipus de problemàtica que causa les necessitats especials	Freqüència estudiants curs 2004-2005	Freqüència estudiants curs 2005-2006
Desconegut	4	0
Auditiu parcial	5	6
Dificultats d'aprenentatge	2	2
Lesió cerebral	2	4
Malaltia crònica	2	9
Motricitat fina	5	5
Motricitat grossa	16	22
Motricitat grossa i fina	6	6
Salut mental	3	4
Visual parcial	8	8
Total	53	66

Els dos grups en què ha augmentat considerablement el nombre d'alumnes són d'alumnes amb problemes de motricitat grossa (problemes als desplaçaments, etc.) i el d'alumnes amb algun tipus de malaltia crònica. Molts d'aquests alumnes no són de nou ingrés, sinó que s'han identificat com a persones amb discapacitat per poder gaudir de les ajudes especials. El grup més nombrós, com ja destacàrem al primer informe de l'observatori, és el d'alumnes amb problemes motrius.

A l'apartat següent aportam algunes dades sobre l'opinió dels alumnes amb discapacitat respecte de la formació i les actituds de professors i companys respecte de les seves necessitats especials.

c) Enquesta a estudiants amb discapacitat

Durant aquest curs 2005-2006 l'Observatori per a la Igualtat ha elaborat un petit qüestionari (annex 1) per obtenir informació sobre l'opinió dels alumnes amb discapacitat que han mantingut algun tipus de contacte amb l'Oficina Universitària de Suport. L'enquesta fou enviada a quaranta-tres alumnes, dels quals la retornaren contestada només tretze. La baixa taxa d'enquestes contestades impossibilita extreure'n conclusions vàlides i fiables, elements també afectats per la gran variabilitat de la població enquestada, tant pel tipus d'estudi com per la situació personal dels diferents estudiants enfront de la discapacitat.

Encara així, les dades obtingudes no divergeixen gaire de les aportades per estudis molt més exhaustius realitzats en universitats del nostre entorn com, per exemple, De la Red et al. (2002) i Díaz (2004).

Si tenim en compte que la mitjana de les puntuacions de les preguntes tancades ens indica la tendència de l'opinió dels alumnes, podrien explicar que la majoria d'ells estan molt d'acord a fomentar actituds favorables, tant de professors com de la resta d'alumnes, cap a la integració de l'alumnat amb discapacitat. Però els alumnes enquestats no mostren el mateix grau de coincidència a l'hora de mostrar el seu acord respecte al fet que es presenti el seu propi cas a la resta de companys de classe durant l'inici del curs.

Tots puntuen amb tres o més punts (amb una escala ascendent, quant al grau d'acord, de 0 a 5) quan es demana el seu grau de conformitat respecte a la necessitat de formació del professorat sobre la forma d'adaptar els continguts, la metodologia i l'avaluació a les necessitats de les persones amb discapacitat.

La mitjana de les puntuacions baixa del 3 quan es demana sobre el coneixement de professors i companys sobre les seves necessitats especials.

Dins l'apartat de preguntes obertes (per veure totes les respostes d'aquest apartat anau a l'annex 2), a la pregunta: «*T'ha suposat cap inconvenient la teva discapacitat per als estudis que realitzes?*», l'alumnat ha expressat (entre d'altres) els inconvenients següents: la presència de barreres arquitectòniques o de la comunicació als processos formatius, l'ús de les ajudes tècniques durant un llarg període de temps, la presa d'apunts, l'adaptació durant les proves d'avaluació, la realització de les pràctiques dels estudis. I a la segona pregunta: «*Quines mesures concretes proposaries perquè la Universitat pugui col·laborar amb l'educació d'alumnes amb discapacitat?*», l'alumnat ofereix un ampli ventall de propostes, moltes ja implantades i d'altres encara per millorar. Moltes d'aquestes idees tenen a veure amb la implantació dels principis del que s'anomena «disseny universal», més conegut al nostre entorn com a «disseny per a tothom». Encara així, es demana més suport, menys barreres i més conscienciació envers les seves necessitats especials.

d) Altres estudis de la UIB amb alumnes amb discapacitat

— Curs de Capacitació Pedagògica (CAP)

L'Oficina Universitària de Suport ha atès la sol·licitud d'un alumne amb discapacitat motriu que requeria l'adaptació de l'aula per participar a les classes del Curs de Capacitació Pedagògica que organitza l'Institut de Ciències de l'Educació (ICE).

— Universitat Oberta per a Majors (UOM)

Un curs més, l'Oficina Universitària de Suport continua ajudant la UOM a respondre a les necessitats dels seus alumnes. Cal tenir en compte que aquest col·lectiu d'alumnes pot ser més susceptible de necessitar suports educatius específics, i per tant els professors responsables de les assignatures hauran de preveure-ho a l'hora de planificar les classes.

Durant el curs 2004-2005 i el 2005-2006, la UOM ha matriculat una persona cega, fet que suposa tot un repte per als professionals implicats a resoldre les seves necessitats especials, però molt més per a l'estudiant que ha decidit continuar la seva formació a la nostra universitat.

4.2.2. Personal d'administració i serveis (PAS) i personal docent i investigador (PDI)

Les dades aportades pel Servei de Recursos Humans de la UIB ens indiquen que actualment hi ha constància de deu persones amb discapacitat (amb un grau de minusvalidesa oficialment reconegut igual o superior al 33%) treballant a la UIB.

a) Dades del PAS (laboral i funcionari)

De les deu persones amb discapacitat que treballen a la UIB, vuit pertanyen al col·lectiu del PAS. La taula 6 ens n'indica la distribució. Aquests representen el 1'75% del PAS, si tenim en compte que al curs 2004-2005 formaven part d'aquest col·lectiu 512 persones.

Taula 6. Personal d'administració i serveis amb discapacitat

Tipus de contracte	Nombre de persones
Personal laboral contractat	2
Personal laboral fix	4
Personal laboral interí	1
Personal funcionari	2

Per a aquest informe hem obtingut les dades de la participació de la UIB com a destí de pràctiques de cursos de formació laboral de persones amb discapacitat. Durant el curs 2004-2005, sis persones tingueren com a destí de les seves pràctiques laborals la UIB, cinc de les quals del programa FIOP i una provinent d'un programa de garantia social d'un institut de Palma. Tots ells treballaren com a suport dels serveis administratius, de biblioteques i consergeries.

b) Personal docent i investigador

L'Oficina de Suport a les Persones amb Necessitats Especials no ha rebut notificació de cap canvi significatiu a l'apartat del PDI. Només hi ha constància de la presència de dos professors amb discapacitat que desenvolupen la seva tasca a dos departaments diferents, que representen el 0,2% del total.

4.3. Conclusions

Amb les dades que aporta aquest segon informe de l'observatori, hem constatat l'augment del nombre d'estudiants amb discapacitat que accedeixen als estudis superiors a la nostra comunitat.

Així, ja són vuitanta-una les persones amb discapacitat matriculades a la UIB i que sol·liciten algun tipus d'ajuda, a les quals s'han d'afegir les que presenten dificultats d'aprenentatge però que no poden aprofitar les ajudes establertes per a les persones amb minusvalidesa (amb un informe oficial que acrediti un grau de minusvalidesa igual o superior al 33%), com ara les ajudes per al finançament dels estudis. Les dificultats d'aprenentatge no estan reconegudes com una situació de minusvalidesa al nostre entorn. Tot i això, aquestes persones poden sol·licitar el suport de l'Oficina Universitària de Suport a Persones amb Necessitats Especials.

Les dades també ens informen sobre la gran diversitat del col·lectiu de persones amb discapacitat que treballen o estudien a la UIB, com també de la diversitat d'estudis a què es matriculen. No hem trobat cap diferència significativa entre el nombre d'homes i dones amb discapacitat. Però no ens interessa sols el que mostren les dades, sinó també allò que no hi trobam: alumnes amb paràlisi cerebral, amb ceguesa o amb sordesa profunda que es comuniquen amb llenguatge de signes matriculats a diferents estudis.

Cal destacar igualment la gran passa que suposa la creació d'una comissió especial per millorar la política d'integració laboral a la UIB. Esperam que la tasca que desenvolupi aquesta comissió faci realitat l'objectiu d'ampliar el nombre de persones amb discapacitat que treballen a la nostra comunitat.

Ens agradaria, per acabar aquest apartat, fer nostres les paraules del Comité Español CERMI quan afirma que «la comunitat universitària, per ser fidel a la seva finalitat, i seguint les directrius emanades de les recomanacions d'organismes nacionals i internacionals, haurà de disposar dels recursos materials i humans necessaris per evitar que els seus alumnes amb discapacitat fracassin als seus estudis per altres raons que no siguin les estrictament degudes a la seva capacitat intel·lectual o a la seva actitud davant l'estudi», i ampliar aquesta afirmació a totes les persones que desenvolupen la seva tasca a la nostra comunitat universitària.

4.4. Referències

DÍAZ JIMÉNEZ, G. (2004). *Los estudiantes con discapacidad en la Universidad de Las Palmas de Gran Canaria*. Las Palmas de Gran Canaria: Universidad de Las Palmas de Gran Canaria, Vicerrectorado de Planificación y Calidad.

DE LA RED VEGA, N. [et al.] (2002). *El acceso a los estudios superiores de las personas con discapacidad física y sensorial*. Valladolid: Universidad de Valladolid.

Annexos

ANNEX 1

Observatori per a la Igualtat d'Oportunitats

Gènere: ☐ Home ☐ Dona

Curs: _____

Edat: _____ Estudis: _____

A continuació trobaràs un seguit d'afirmacions; marca amb una creu la puntuació més adient segons el teu grau d'acord-desacord:

1. Totalment en desacord 2. En desacord 3. D'acord 4. Molt d'acord 5. Totalment d'acord

- 1) Cal que el professorat realitzi cursos de formació especialitzada sobre la manera d'adaptar els continguts, la metodologia i l'avaluació als alumnes amb discapacitat

..... 1 2 3 4 5

- 2) És important fomentar actituds favorables cap a la integració de l'alumnat amb discapacitat

en la resta d'alumnes 1 2 3 4 5

en el professorat 1 2 3 4 5

- 3) És necessari que tinguin coneixements específics per treballar amb alumnes amb discapacitat

el professorat 1 2 3 4 5

la resta d'alumnes 1 2 3 4 5

4) Saben com m'han de tractar o adaptar-se a les meves necessitats

el professorat 1 2 3 4 5

la resta d'alumnes 1 2 3 4 5

5) Els meus companys de classe haurien de rebre informació a l'inici del curs
sobre les meves necessitats educatives especials

..... 1 2 3 4 5

A continuació trobaràs dues preguntes obertes, amb un espai per a la teva resposta:

1) T'ha suposat cap inconvenient la teva discapacitat per als estudis que realitzes?

2) Quines mesures concretes proposaries perquè la Universitat pugui col·laborar amb l'educació d'alumnes amb discapacitat?

ANNEX 2

ANÀLISI PREGUNTES OBERTES

3) T'ha suposat cap inconvenient la teva discapacitat per als estudis que realitzes?

- En triar el lloc de pràctiques (centres amb barreres arquitectòniques).
- Activitats a la UIB per barreres arquitectòniques (escales).
- Estudis que requereixen moure tot el cos (p. e. magisteri musical).
- Laboratoris de Biologia amb barreres arquitectòniques.
- Sortides de camp (necessàries per a la carrera).
- Estudis amb molta matemàtica el professorat escriu molt a la pissarra.
- Cansa molt dur l'aparell auditiu durant un parell d'hores seguides però no puc deixar alguna classe a la meitat si estic cansat perquè el professor duu l'aparell emissor. No em puc saltar cap classe perquè el professor de seguida ho sap.
- Suspendre exàmens amb 4,7 i 4,8 i que el professorat no hagi valorat el meu esforç.
- Dificultat per prendre apunts.
- Poca sensibilitat d'alguns professors a l'hora d'adaptar materials (p. e. fer-me llegir massa llibres i de gran gruix en menys de quatre mesos quan la meva discapacitat és visual).
- A principi de curs els meus companys no em xerraven i de vegades, quan els demanava quelque cosa, em refusaven.
- Haver de demanar «per favor» el que la resta té per dret, com un lloc (taules) adequat per escriure o estudiar a les aules o biblioteques.
- Problemes amb les barreres arquitectòniques (rampes de l'edifici Jovellanos i portes de l'edifici Guillem Cifre).

- No preparar a temps una adaptació que he demanat d'un examen (ampliació de lletra), i se n'adonen quan reparteixen l'examen, jo perd temps i em fan passar vergonya.
- Quan he demanat (amb temps d'antelació) més temps per a un examen mai no me l'han donat.
- M'exigeixen un horari molt estricte a les pràctiques clíniques, i a causa de la meva discapacitat de vegades no hi puc anar. T'exigeixen aquest horari sense tenir en compte tots els factors.
- Em costen molt les pràctiques a l'ordinador a causa de la meva discapacitat.
- La meva discapacitat no em permet seguir el ritme del curs amb normalitat.
- A causa de la meva discapacitat visual tenc dificultats amb les explicacions a la pissarra, amb les presentacions per ordinador i quan fan reportatges per televisió.
- Falta d'informació del professorat sobre la manera d'adaptar les seves classes a les necessitats d'una persona amb discapacitat.
- Falta d'informació sobre la discapacitat a la Universitat dins la comunitat d'alumnes amb discapacitat.
- Falta de normatives i de drets que protegeixin els nostres interessos.
- Falta de comprensió i tolerància en la vida quotidiana dels alumnes amb discapacitat, per part dels nostres companys de classe.

4) Quines mesures concretes proposaries perquè la Universitat pugui col·laborar amb l'educació d'alumnes amb discapacitat?

- Comunicar les necessitats de la persona als companys i al professorat (amb el consentiment de l'alumne).
- Que el professorat tingui en compte la persona amb discapacitat quan planifiqui activitats fora de classe.
- Informar l'alumne amb discapacitat per fer (si encara no està fet) un pla d'actuació en què quedin recollides de forma sistemàtica les adaptacions curriculars de les assignatures, sense necessitat de demanda prèvia.
- Aquest pla d'actuació hauria d'estar a la disposició de l'alumnat amb discapacitat de segon de batxillerat (abans de fer la preinscripció) perquè tingui les mateixes oportunitats, ja que hi ha carreres que t'agradaria fer (p. e. magisteri musical) però no t'ho plantejges perquè penses que no és possible fer adaptacions.
- Informar l'alumnat amb discapacitat dels recursos de què disposen.
- Que les rampes no siguin tan inclinades (l'alumne no pot pujar-les tot sol).
- Eliminar qualsevol barrera arquitectònica.
- Que la Universitat promogués conferències i/o jornades per sensibilitzar els companys de classe o acostar-los les diferents discapacitats que poden tenir (es podria recompensar amb crèdits de lliure configuració).
- Que el primer dia de classe es demani a qualche alumne si vol col·laborar amb els discapacitats que hi pugui haver a classe.
- Alguna compensació acadèmica.
- Conscienciar el professorat del fet que tenen alumnes discapacitats i que les seves accions són importants a l'hora de tractar les persones.
- Contractar més gent especialitzada en aquest tema.
- Poder treballar cada assignatura al nostre ritme.
- Poder tenir un suport més en qüestió d'assignatures per entendre-les i poder aplicar-ho després.
- Que hi hagués més tutories per als que som més lents.

- Que el professorat i l'alumnat ens doni més suport en les nostres necessitats.
- Procurar que es parli de nosaltres i els nostres casos a qualche assemblea o reunió perquè ens coneguin una mica més.
- Una adequada planificació i recursos.
- Mesures per a la plena accessibilitat als edificis i les instal·lacions.
- Aplicar la normativa vigent incidint en l'anomenat «disseny universal».
- Evitar accions parcials, «amateurs», que poden generar uns altres problemes afegits.
- Una notificació a l'inici del curs sobre el tipus de discapacitat de l'alumne (si tenen dubtes concrets que ho demanin).
- El professorat ha de demanar abans de començar les classes si té cap alumne amb discapacitat.
- Respectar les places d'aparcament reservades i l'adhesiu no és una solució.
- Realitzar un estudi de tots els problemes que afecten les persones amb discapacitat i a partir d'aquí fer divulgació d'aquesta informació, sobretot a les persones que tinguin un contacte més estret amb aquest col·lectiu.
- Cercar solucions a problemes concrets, tant si són de tipus tècnic, psicològic, acadèmic o d'altres.
- Facilitar-me els continguts de les presentacions i els reportatges per Internet o CD.
- Donar-me el material prèviament per poder observar-lo sense dificultat.
- Nomenar un representant per a la comunitat d'universitaris discapacitats que defensi els nostres interessos en el Rectorat.
- Un curs de formació dirigit al professorat sobre discapacitat i eines que haurien d'aplicar per adaptar-se a les nostres necessitats.
- Divulgació del departament Universitat i Discapacitat.
- Potenciar la creació de normatives que defensin els nostres drets dins la UIB.
- Donar crèdits de lliure elecció als alumnes que ens ajuden a suplir les nostres mancances.